

2	-----	מדרש שמואל
2	-----	מדרש שמואל פרשה א
4	-----	מדרש שמואל פרשה ב
6	-----	מדרש שמואל פרשה ג
7	-----	מדרש שמואל פרשה ד
9	-----	מדרש שמואל פרשה ה
12	-----	מדרש שמואל פרשה ו
13	-----	מדרש שמואל פרשה ז
15	-----	מדרש שמואל פרשה ח
17	-----	מדרש שמואל פרשה ט
18	-----	מדרש שמואל פרשה י
20	-----	מדרש שמואל פרשה יא
20	-----	מדרש שמואל פרשה יב
21	-----	מדרש שמואל פרשה יג
23	-----	מדרש שמואל פרשה יד
25	-----	מדרש שמואל פרשה טו
26	-----	מדרש שמואל פרשה טז
27	-----	מדרש שמואל פרשה יז
28	-----	מדרש שמואל פרשה יח
29	-----	מדרש שמואל פרשה יט
30	-----	מדרש שמואל פרשה כ
32	-----	מדרש שמואל פרשה כא
32	-----	מדרש שמואל פרשה כב
33	-----	מדרש שמואל פרשה כג
36	-----	מדרש שמואל פרשה כד
38	-----	מדרש שמואל פרשה כה
39	-----	מדרש שמואל פרשה כו
40	-----	מדרש שמואל פרשה כז
41	-----	מדרש שמואל פרשה כח
43	-----	מדרש שמואל פרשה כט

44 ----- מדרש שמואל פרשה ל

44 ----- מדרש שמואל פרשה לא

45 ----- מדרש שמואל פרשה לב

מדרש שמואל

מדרש שמואל פרשה א

עת לעשות לה' הפרו תורתך (תהלים קי"ט קכ"ו):

תני בשם רבי נתן סרס את המקרא הפרו תורתך עת לעשות לה'. רבי פנחס ורבי חלקיה בשם רבי סימון העושה תורתו עתים מפר ברית. ומה טעמיה הפרו תורתך. אמר רבי אלעזר מה התינוק הזה מבקש לאכול בכל שעות היום כך אדם צריך להיות יגע בתורה בכל שעות היום. ר' יונה בשם רבי יהושע בר גזירה כל כרביא בישיין וכרביא דאורייתא טבין. כל פטטיא בישיין ופטטיא דאורייתא טבין. אמר רבי שמואל בר רב יצחק במגילת חסידים מצאו כתוב אם יום תעזבה יומים תעזבך. לשנים שיצאו אחד מטבריא ואחד מצפורי ופגעו זה בזה בחדא משכנא והסיחו זה עם זה ופרשו זה הלך מיל וזה הלך מיל נמצא זה רחוק מחבירו שנים מיל וזה רחוק מחבירו שנים מיל כך כו'. לאחר שהיה יושב ומצפה לאשה כל ימים שהוא תובע בה היא ממתנת לו הפליג דעתו ממנה היא הולכת ונשאת לאחר:

אל תבוז כי זקנה אמך (משלי כג). הלל הזקן אמר בשעתא דמבדרין כניש ובשעתא דמכנשין בדר. הוא היה אומר ראית תורה חביבה בישראל והכל שמחין בה פזר. דכתיב (משלי יא) יש מפזר ונוסף עוד. תני רבי שמעון בן יוחאי אם ראית ישראל שפשטו ידיהם מן התורה עמוד והתחזק בה ואחר כך טול שכר כולם. אמר רבי יוסי בר רבי אם נתיישבה תורתך בפין אל תבוז עליה. כשם שהיה עושה אלקנה שהיה מדרין את ישראל ומעלה אותן לשילה. לא בדרך שהיה עולה בשנה זו היה עולה בשנה האחרת. אלא כל שנה ושנה היה הולך בדרך אחרת בשביל לשמע את ישראל להעלותן לשילה. לפיכך הכתוב מיחסו (שמואל א א א) ויהי איש אחד מן הרמתים צופים מהר אפרים ושמו אלקנה בן ירוחם בן אליהוא בן תחו בן צוף אפרתי:

זכר צדיק לברכה ושם רשעים ירקב אמר רבי יצחק. כל מי שהוא מזכיר צדיק ואינו מברכו עובר בעשה. דכתיב זכר צדיק לברכה. וכל מי שהוא מזכיר רשע ואינו מקללו עובר בעשה. דכתיב ושם רשעים ירקב. אמר רבי יצחק הרשעים דומים לכלי קורים אם אין אדם משתמש בהן מרקיבין הן. כך ראית מימין אדם קורא לבנו פרעה סיסרא סנחרב. מהו קורא אותו אברהם יצחק יעקב. רבי ירמיה ורבי חלבו בשם רבי שמואל בר נחמן רבי יונתן כשהיה מגיע לפסוק הזה (אסתר ב) אשר הגלה מירושלים עם הגולה אשר הגלתה עם יכניה מלך יהודה אשר הגלה נבוכדנצר מלך בבל. הוה אמר נבוכדנצר מלך בבל שחיק עצמות. ולמה לא הוה אמר כן בירמיהו. אלא כל נבוכדנצר שבירמיהו חי הוה. ברם הכא מת היה. רב אמר ארור המן ארורים בניו. רבי פנחס אמר חרבונו זכור לטוב. רבי ברכיה בשם לוי אמר מצינו כשהקב"ה מזכיר את ישראל מברכן. ומה טעמיה (תהלים קטו יב) ה' זכרנו יברך וגו'. אין לי אלא כל ישראל. כל אחד ואחד מנין. אמר רבי הונא בשם רבי אבין (בראשית יח יז) וה' אמר המכסה אני מאברהם וגו'. ולא היה צריך קרייא למימר אלא (שם כ) ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה וגו'. אלא אמר הקב"ה מה אני מזכיר את הצדיק

ואיני מברכו. אלא אברכנו ואחר כך אודיעו. הדא הוא תכתיב (שם יח) ואברהם היו יהיה לגוי גדול ועצום ונברכו בו כל משפחות האדמה. מה כתיב (שם כ) ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה וגו'. רבי פנחס ורבי חלקיה בשם רבי סימון למלך שהיו לו שני אוצרות של אגדן וזרע את הראשונה ועלתה כולה אגדן וזרע את השניה ועלתה כולה גידי סיפי סופנים. כך הרשעים אין להם זריעה. דכתיב (נחום א יד) וצוה עליו ה' ולא יזרע משמו עוד. אבל הצדיקים יש להם זריעה. דכתיב (הושע ו יב) זרעו לכם לצדקה קצרו לפי חסד. אמר רבי שמעון מדכרין ומשבחין. מדכרין ומשחקין. מדכרין ומניחין. מדכרין ומשבחין (שמות לה ל) ובצלאל בן אורי בן חור למטה יהודה וגו'. מדכרין ומשחקין (יהושע ז יח) וילכד עכן בן כרמי בן זבדי בן זרח למטה יהודה. מדכרין ומשבחין (שמות לא ו) ואתו אהליאב בן אחיסמך למטה דן וגו'. מדכרין ומשחקין (ויקרא כד יא) ושם אמו שלומית בת דברי למטה דן. מדכרין ומניחין (דברים כד ט) זכור את אשר עשה ה' אלקיך למרים. מדכרין ומשחקין (שם כה יז) זכור את אשר עשה לך עמלק. מדכרין ומשבחין (אסתר ב ה) איש יהודי היה בשושן הבירה וגו'. מדכרין ומשחקין (שם ז ו) איש צר ואויב המן הרע הזה. מדכרין ומשבחין (שם יג) כי מרדכי היהודי וגו'. מדכרין ומשחקין (מלכים א יא כו) וירבעם בן נבט אפרתי וגו'. מדכרין ומשחקין (שופטים יז א) ויהי איש מהר אפרים ושמו מיכיהו. מדכרין ומשבחין (שמואל א א א) ויהי איש אחד מן הרמתים צופים מהר אפרים ושמו אלקנה וגו'. כתיב (קהלת ו א) איש אשר יתן לו האלקים עושר ונכסים וכבוד. (שם ה יח) גם כל האדם אשר נתן לו האלקים עושר ונכסים והשליטו לאכול ממנו ולשאת את חלקו ולשמוח בעמלו זה מתת אלקים היא. אמר רבי פנחס המדה הזו אינה נוהגת בכל בני אדם אלא במאן דרחמנא רעי ביה. (שם יט) כי לא הרבה יזכור את ימי חייו. זה עלי. (שם) כי האלקים מענה בשמחת לבו. זה אלקנה שהיה מדריך את ישראל ומעלה אותן לשילה. לא בדרך שהיה עולה בשנה הזאת היה עולה בשנה האחרת. אלא בכל שנה ושנה היה עולה בדרך אחרת בשביל לשמע את ישראל להעלותן לשילה. לפיכך הכתוב מיחסו ויהי איש אחד מן הרמתים:

ויהי איש. כל מקום שנאמר בלשון הזה שקול כשלישים ואחד צדיקים. מן הרמתים. ר' אלעזר אמר תרתין רמון הינון חדא דדוד וחדא דשמואל. צופים. אמר רבי יוחנן חד שהעמיד לו מאתים צופים:

ושמו אלקנה. הרשעים קודמין לשמם (שמואל א כה כה) נבל שמו. (שם יז כג) גלית הפלישתי שמו. (שמואל ב כ כא) שבע בן בכרי שמו. אבל הצדיקים שמן קודמין. (שמואל א א) ושמו אלקנה. (שם יז יב) ושמו ישי. (רות ב א) ושמו בועז. (אסתר ב ה) ושמו מרדכי. דומין לבוראן (שמות ו ג) ושמי ה' לא נודעתי להם. מתיבין ליה והכתיב (בראשית כד כט) ולרבקה אח ושמו לבן. ר' יצחק אמר פארדוכסוס. ורבי ברכיה אמר מלובן ברשע. התיבון ליה בבני שמואל כתיב (שמואל א ח ב) ויהי שם בנו הבכור יואל ושם משנהו אביה וגו'. רבנין ורבי יהודה בר' סימון. רבנן אמרי מה זה רשע אף זה רשע. ורבי יהודה ברבי סימון אמר כשנשתנו למעשים טובים זכו לרוח הקודש. שנאמר (יואל א א) דבר ה' אשר היה אל יואל וגו'. אפרתי. רבי יהושע בן לוי אמר פלאטוני. רבי יהושע ברבי נחמיה אמר איוגיניסטאטי. דבר אחר אפרתי. אמר רבי פנחס עטרה נתעטר אפרים מאבינו יעקב בשעת פטירתו מן העולם. אמר לו אפרים בני ראש שבט ראש ישיבה מעולה ומשובח שבבנים יהיו נקראים על שמך. (שמואל א א א) בן תחו בן צוף אפרתי. (מלכים א יא כו) וירבעם בן נבט אפרתי. (שמואל א יז יב) ודוד בן איש אפרתי:

ולו שתי נשים שם האחת חנה. רבי אמי בשם רבי יצחק אמר הכתוב פותח בשבחו. ר' לוי בשם ר' חמא בר חנינא אמר הכתוב פותח בשבחו ומזכיר גנאו. ורבנין אמרין. הכתוב פותח בשבחו ומזכיר גנאו וחוזר ופותח בשבחו. (שם א ג) ועלה האיש ההוא מעירו. נתעלה האיש בביתו. נתעלה האיש בחצרו. נתעלה בעירו. נתעלה בכל ישראל. וכל עלויו לא היה אלא מעצמו. מימים ימימה. זה אלקנה שהיה מדריך את

ישראל ומעלה אותן לשילה. ולא בדרך שהיה עולה בשנה זו היה עולה בשנה אחרת. אלא כל שנה ושנה היה הולך בדרך אחרת בשביל לשמע את ישראל להעלותן לשילה. להשתחות ולזבוח לה'. רבי אבא בר מדיא בשם ר' יצחק אמר התפלה גדולה מן הקרבנות. דכתיב להשתחות ואחר כך לזבוח:

ויהי היום. ר' יהושע בן לוי אמר זה יומו של עצרת:

ויזבח אלקנה ונתן לפנינה אשתו ולכל בניה ובנותיה מנות. מהו מנות חולקין. ולחנה יתן מנה אחת אפים בכפלים. בסבר פנים יפות. אפים. כנגד פנינה וילדיה. דבר אחר אפים. למה כי את חנה אהב וה' סגר רחמה. וכעסותה צרתה גם כעס. מכעסת וחזרה ומכעסת. מה הות אמרה לה. זבנת לברך רבה סודר. ולתנינא חלוק. בעבור הרעימה על האלקים. אמר רבי שמעון בן לקיש אמר לה הקב"ה מה את מרעמת אותה עלי. וכי יש רעמים בלא מטר. עלי לפקדה. (שנאמר שמואל א ב כא) כי פקד ה' את חנה וגו'. וכן יעשה שנה בשנה מדי עלותה בבית ה' וגו'. רבנין אמרין מי שהוא בוכה אינו אוכל. דכתיב ותבכה ולא תאכל. ויאמר לה אלקנה אישה חנה למה תבכי ולמה לא תאכלי ולמה ירע לבבך הלא אנכי טוב לך מעשרה בנים. הלא אני אין כתיב כאן. אלא הלא אנכי. אמר לה ברייך יהי בחלקך. כמא דאת אמר (שמות כ ב) אנכי ה' אלקיך:

ותקם חנה אחר אכלה בשילה ואחר שתה ועלי הכהן יושב על הכסא. מלמד שבאותו היום מנו אותו כהן גדול. והיא מרת נפש ותתפלל על ה' ובכה תבכה. כל מעשה חנה בכפלים. כעסה בכפלים וכעסותה צרתה גם כעס. מנתה בכפלים ולחנה יתן מנה אחת אפים. בכייתה בכפלים ובכה תבכה. ראייתה בכפלים אם ראה תראה. נדרה בכפלים ותדר נדר

מדרש שמואל פרשה ב

אנכי ה' אלקיך המעלך מארץ מצרים (תהלים פא יא) וקו' רבי חגי בשם ר' יצחק אמר אין שואלין עניות במקום עשירות. שמתוך כן קפצה חנה לנדרים. ותדר נדר ותאמר וגו'. כתיב (חבקוק ג ב) ה' שמעתי שמעך יראתי וגו'. אמרה חנה לפני הקב"ה רבון העולמים אברהם עשה רצונך ונתת לו בן למאה שנה. אחאב עבד עבודה זרה והוליד שבעים בנים. ה' שמעתי שמעך יראתי. שרה עשתה רצונך ונתת לה בן לתשעים שנה. איזבל בת כומרין היא מולידה שבעים בנים. דכתיב (מלכים ב יא) ולאחאב שבעים בנים בשמרון וגו'. וכשם שהיו לו שבעים בנים בשמרון כך היו לו שבעים בנים ביזרעאל. וכל אחד ואחד מהם היה לו פלטין אחד של קיטא ופלטין אחד של חורף. הדא הוא דכתיב (עמוס ו טו) והכיתי בית החורף על בית הקיץ. רבי יהודה בר רבי סימון אמר ארבע. שנאמר (שם) ואבדו בתי השן. ורבנן אמרין שש. שנאמר (שם) וספו בתים רבים. שמתוך כך קפצה חנה לנדרים. ותדר נדר ותאמר וגו':

כתיב (בראשית כח כ) וידר יעקב נדר לאמר. אמר רבי יצחק הבבלי כל מאן דנדר עבד מצוה. מהו לאמר. לאמר לדורות שיהיו נודרין בשעת צרתן. לפיכך כל מי שהוא נודר אינו תולה נדרו אלא בו. אמר ר' אבהו כתיב (תהלים קלב ב) אשר נשבע לה' נדר לאביר יעקב. לאביר אברהם ויצחק אינו אומר כאן אלא לאביר יעקב. ורבי הונא בשם רבי אידי אמר כתיב (דברי הימים א כט ט) וישמחו העם על התנדבם כי בלבב שלם התנדבו לה' וגו'. על ידי שהיו עסוקים במצות נדבה ועלתה בידם שמחו. מה כתיב בתריה (שם) ויברך דוד את ה' לעיני כל הקהל ויאמר דוד ברוך אתה ה'. אלקי אברהם ויצחק אין כתיב כאן אלא אלקי ישראל אבינו. אמר ר' יודן אפילו מן אתרה לא חסירת כלום. (במדבר כא) וידר ישראל נדר. וידרו ישראל אינו אומר

אלא וידר ישראל ישראל סבא. ארבעה נודרים נדרו. שנים נדרו והפסידו. שנים נדרו ונשכרו. יעקב ויפתח והפסידו. ישראל וחנה נדרו ונשכרו:

ותדר נדר ותאמר וגו'. כתיב (תהלים קכח ג) אשתך כגפן פוריה בירכתי ביתך. תמן תנינן נשים בבתולים כגפנים. יש גפן שיינה שחור ויש גפן שיינה אדום יש גפן שיינה מרובה יש גפן שיינה מועט. אמר ר' יהודה כל גפן יש בה יין. ושאיין בה יין זו טורקטי. מעשה באשה אחת שבאתה לפני רבי ישמעאל בר יוסי ולא נמצאו לה בתולים אלא כעין החרדל. אמר לה כמותך ירבו בישראל. ר' זבדיה חתניה דרבי לוי בשם ר' לוי כאיניש דצווח לסמיא דסגיא נהורא. וחבריה אמר לגנאי אמר לה. דכל אשה שדמיה מועטין ולדותיה מועטין. ר' יוסי אמר לשבח אמרו. כל אשה שדמיה מועטין אינה מצויה לטמא את הטהרות:

ותדר נדר. רב אמר אמרה אם מהעליונים אני לא אמות ואם מן התחתונים אני אפרה וארבה כתחתונים. רב אמר פעמי רגלים היה. אמרה לפניו רבון כל העולמים מכל אוכלסין שיש לפניך אין אתה פוקדני כאחד מהן. אמר רבי חגי בשם רבי יצחק אמרה כמה בתי שקצים ורמשים יש לפניך ואין את פוקדני כאחד מהם. אמר ר' זכאי רבה ללוטוס שעבר עני על פתחו לפני שלחנו. אמר ליה זכה עמי. אמר ליה איזיל ואת אתי. אמר ליה מכל אוכלוסין שיש לפניך אין אתה פוקדני כאחד מהם. ה' צבאות. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר לה הקב"ה חנה מתחלת ברייתו של עולם לא קלסני אדם בפסוק זה אלא את. חייך שבנך עומד ופותח בו. הדא הוא דכתיב (שמואל א טו ב) כה אמר ה' צבאות פקדתי את אשר עשה עמלך לישראל. אמר ר' יהושע בן לוי אמר לה הקב"ה חנה את רבית בחיילותי ואני ארבה בחיילותיך. שנאמר (דברי הימים א כה ה) כל אלה בנים להימן חוזה המלך בדברי האלקים להרים קרן. ויתן האלקים להימן בנים ארבעה עשר ובנות שלש:

אם ראה תראה. אם ראה בצערי תראה בעיבורי. ואם ראה בעיבורי תראה בלידתי. אמר ר' אחא אם ראה הרי יפה. ואם לאו תראה. אמרה חנה לפני הקב"ה כתיב בתורה (במדבר ה כח) ואם לא נטמאה האשה וגו'. הרי אני הולכת ומקנאת לאלקנה ויולדת בן. אמר רבי שמואל בר נחמן על שלש מצות הנשים מצוות על הנדה ועל החלה ועל הדלקת הנר. אין אני אמתך בכולם. וזכרתי בזכרים. ואל תשכח את אמתך בנקבות. ונתת לאמתך זרע אנשים. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר זרע אנשים שלא יהיו פניהם דומין לא לקוף ולא לסריס. דבר אחר ונתת לאמתך זרע אנשים. אנשים חכמים אנשים נבונים. היך מה דאת אומר (דברים א יג) הבו לכם אנשים חכמים ונבונים. אנשים נביאים היך מה דאת אומר (במדבר יא כו) וישארו שני אנשים במחנה. אנשים גדולים. היך מה דאת אומר (שמואל א יז יב) והאיש בימי שאול זקן בא באנשים. אנשים צדיקים. היך מה דאת אומר (ישעיה ס כא) ועמך כלם צדיקים. אמרו לחנה למה את שואלת אנשים חכמים ונבונים ונביאים וגדולים וצדיקים. אמרה להן שהן לשמו של הקב"ה. אמר ר' לוי לאחד שהיה יושב ועושה עטרה למלך עבר חד וחמתיה. אמר לו מה אתה עושה. אמר לו עטרה למלך אני עושה. אמר לו כל מה שאתה יכול לקבוע בה אבנים טובות ומרגליות קבע בה למה שהיא עתידה להנתן בראשה של מלך. כך אמרו לחנה למה את שואלת אנשים חכמים ונביאים וגדולים וצדיקים. אמרה להן שהן לשמו של הקב"ה:

ונתתיו לה' כל ימי חייו ומורה לא יעלה על ראשו. תמן תנינן נזיר היה שמואל כדברי רבי נהוראי. שנאמר ומורה לא יעלה על ראשו. נאמר בשמשון מורה ונאמר בשמואל מורה. מה מורה האמורה בשמשון נזיר אף מורה האמורה בשמואל נזיר. אמר רבי יוסי והלא אין מורה אלא של בשר ודם. אמר ליה רבי נהוראי והלא כבר נאמר (שמואל א טז ב) ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני. שכבר היה עליו מורא של

בשר ודם. אמר ר' אמי כתיב (ישעיה ז כה) לא תבא שמה יראת שמיר ושית. מה הדין סירא לא מדחל אלא מן פרזלא. אף הדין שערא לא מדחל אלא מן פרזלא. והיה כי הרבתה להתפלל אל ה' וגו'. רבי חייא בשם רבי יוחנן ורבי שמעון בן חלפתא בשם רבי מאיר והיה כי הרבתה להתפלל מכאן שכל המרבה בתפלתו נענה. מחלפה שיטתיה דרבי לוי. תמן אמר רבי אבא בריה דרב פפי ורבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי (משלי יד כג) בכל עצב יהיה מותר ודבר שפתים אך למחסור. חנה על ידי שרבתה בתפלה קצרה ימיו של שמואל. שאמרה וישב שם עד עולם. אין עולמן של לויים אלא חמשים שנה. הדא הוא דכתיב (במדבר ח כה) ומבן חמשים שנה ישוב מצבא העבודה וגו'. והא אינון חמשין ותרתי. אמר ר' בר רבי אבין שתיים שגמלתו:

וחנה היא מדברת על לבה. כתיב (דברים יא יג) לאהבה את ה' אלקיכם ולעבדו בכל לבבכם. וכי יש עבודה בלב. אלא אי זו זו תפלה. ודכוותה (דניאל ו כא) אלהך די אנת פלח ליה בתדירא. וכי יש פולחן בבבל. אלא אי זו זו תפלה. יכול יהא אדם מתפלל לכל רוח שירצה. כבר פירש בדניאל (שם יא) וכין פתיחין ליה בעליתיה נגד ירושלם. יכול יהא אדם מתפלל בכל שעה שירצה. כבר פירש בדניאל (שם) וזמנין תלתא ביומא הוה ברך על ברכוהי. יכול מכיון שבא לבבל הוחלה. תלמוד לומר (שם) כל קבל די הוא עבד מן קדמת דנא. יכול יהא אדם מתפלל שלשתן כאחת. כבר פירש בדוד (תהלים נה יח) ערב ובקר וצהרים אשיחה ואהמה וגו'. יכול יהא אדם מגביה קולו בתפלתו. כבר פירש בחנה וחנה היא מדברת על לבה. יכול יהא מהרהר בלב. תלמוד לומר רק שפתיה נעות וקולה לא ישמע. הא כיצד מרחיש בשפתותיו:

ויחשבה עלי לשכורה. מכאן שהשכור אסור להתפלל. ומה טעמיה. שנאמר (ישעיה נא כא) לכן שמעי נא זאת עניה ושכרת ולא מיין. רבי זריקא ורבי יוחנן ורבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אמרין כל המיצר אסור להתפלל. ולא מסתברא אלא מן הדא לכן שמעי נא זאת וגו'. אבא בר רב הונא אמר שתוי אל יתפלל ואם התפלל תפלתו תחנונים. שכור אל יתפלל ואם התפלל תפלתו גידופים. איזהו שתוי ואיזהו שכור. שתוי פחות מרביעית. שכור רביעית. תמן אמרין כל שאינו יכול לדבר לפני המלך:

ותען חנה ותאמר לא אדני אשה קשת רוח אנכי וגו'. רוחי מתקשה כנגד צרתי הקשה. ר' חגי בשם רבי יצחק מאותן שהן קשות לקבל את מתנותיהן אני כגון שרה וחרבותיה. ויין ושכר לא שתיתי. יין זה חדש. ושכר זה ישן. מזה ומזה לא שתיתי. ואשפוך את נפשי לפני ה' אל תתן את אמתך לפני בת בליעל. אל תרפיסני קמה. כי מרוב שיחי וכעסי דברתי עד הנה. אמר רבי חנינא בריה דרב אחא מן סוגי מיליי וזמריי דברתי עד הנה. ויען עלי ויאמר לכי לשלום. אמר לה הדין שלמא מן דידי ברם שלמך מן ברייך. ואלקי ישראל יתן את שאלתך. שלתך כתיב. אמר לה הבן הזה שאת עתידה להעמיד הרבה שלל הוא עתיד לשלול בתורה. ותאמר תמצא שפחתך חן בעיניך ותלך האשה לדרכה. מהו לדרכה שפרסה נדה. ותאכל ופניה לא היו לה עוד. מלמד שהיו פניה דומין לקוף ולסריס ונתרפא

מדרש שמואל פרשה ג

כי רגע באפו חיים ברצונו בערב ילין בכי ולבקר רנה (תהלים לו). כמה הוא רגע. רבי ברכיה בשם רבי חלבו אמר כדי לאומרו. ורבנין אמרין כהרף עין. ושמואל אמר רגע אחד מחמשת אלפים וששת רבוא ושמונה מאות וארבעים ושמונה לשעה. אתמול ולחנה אין ילדים. והכא את אמר כי פקד ה' את חנה וגו'. הוי כי רגע באפו חיים ברצונו בערב ילין בכי ולבקר רנה:

רבי יצחק פתח (שמות כ כב) מזבח אדמה תעשה לי וגו'. והרי הדברים קל וחומר ומה אם המקריב עולה ושלמים למקום המקום נגלה עליו ומברכו אלקנה שכנס לי וכו':

ויהי לתקופות הימים. לאחר שתי תקופות. ותהר חנה. ויעל האיש אלקנה וגו' וחנה לא עלתה וגו'. מחלפה שיטתיה דרבי לוי. תמן אמר רבי אבא בריה דרב פפי ורבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי (משלי יד כג) בכל עצב יהיה מותר וגו'. חנה על ידי שרבתה בתפלה קיצרה ימיו של שמואל. שאמרה וישב שם עד עולם. אין עולמן של לויים אלא חמשים שנה. הדא היא דכתיב (במדבר ח כה) ובן חמשים שנה ישוב וגו'. והא אינן חמשים ותרתין. אמר ר' יוסי בר רבי אבין שתיים שגמלתו אינן מן המנין:

ויאמר לה אלקנה אישה עשי הטוב בעיניך שבי עד גמלך אותו אך יקם ה' את דברו. רבי ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק אמר בכל יום ויום היתה בת קול יוצאה ומתפוצצת בכל העולם כולו ואומרת עתיד צדיק אחד לעמוד ושמעו שמואל. וכל אשה שהיתה יולדת בן היתה מוציאה שמו שמואל וכיון שהיו רואין את מעשיו היו אומרים זה שמואל אין זה אותו שמואל. וכיון שנולד זה ראו את מעשיו אמרו דומה שזהו. וזהו שאומר אך יקם ה' את דברו. ותעלה עמה כאשר גמלתו וגו'. הכא את אומר ותביאהו בית ה' שילה. ולהלן את אומר (תהלים עח ס) ויטש משכן שילו וגו'. רבי אליעזר בשם רבי יוסי בר חנינא שילה בית אבנים מלמטון ויריעות מלמעלן. וירושלים בית אבנים מלמטון והתקרה מלמעלן. רבי זעירא בעי יכול אף הקרשים. אמר ליה רבי שמעון בן לקיש לא כן כתיב קרסיו קרשיו. רבי חייא בר אידי בעי יכול בגבהו של בית. והנער נער בן שתי שנים כדכתיב (משלי כ יא) גם במעלליו יתנכר נער. בא שמואל ומצאן עומדין על קרבנותיהן. אמר להן מפני מה אין אתם שוחטין. אמרו לו הרי אנו ממתניין לכהן עד שיבא שנאמר (ויקרא א ה) ושחט את בן הבקר לפני ה'. אמר להן עמדו ושחטו. לא כן תנינן שהשחיטה כשירה בזרים ובנשים ובעבדים אפילו בקדשי קדשים. כיון שבא עלי ומצאו ששחטו אמר להם מי התיר לכם את השחיטה. אמרו לו נער אחד אמר להן הביאוהו. הדא היא דכתיב וישחטו את הפר ויביאו את הנער אל עלי. בקש לענשו באתה אמו ונשתטחה על רגליו. הדא היא דכתיב ותאמר בי אדוני חי נפשך אדוני וגו'. אמרה ליה לא אנא צליתי ואת קאים. אמר לה ימות ואנא מצלי וייתי חורן. אמרה אל הנער הזה התפללתי. מן דא ומן דא לא דידי ולא דיך הוא. וגם אנכי השאלתיהו לה' וגו'. באותה שעה נצנצה בה רוח הקודש כל ימים ששמואל קיים שאול קיים:

וישתחו שם לה'. אמר רבי יצחק הכל בזכות השתחוויה. אברהם לא חזר מהר המוריה בשלום אלא בזכות השתחוויה. שנאמר (בראשית כב ה) ונשתחוה ונשובה אליכם. ישראל לא נגאלו ממצרים אלא בזכות השתחוויה. דכתיב (שמות ד יב) ויקד העם וישתחוו. התורה לא ניתנה אלא בזכות השתחוויה. דכתיב (שם כד א) והשתחוויתם מרחוק. בית המקדש לא נבנה אלא בזכות השתחוויה. דכתיב (תהלים צט ה) רוממו ה' אלקינו והשתחוו להדם רגליו. ואף המתים אינם חיים אלא בזכות השתחוויה. דכתיב (שם צה ו) באו נשתחוה ונכרעה וגו'. ואף הגליות אינן מתכנשות אלא בזכות השתחוויה. דכתיב (ישעיה כז יג) ביום ההוא יתקע בשופר גדול וגו' והשתחוו לה' וגו'

מדרש שמואל פרשה ד

מצרף לכסף וכור לזהב ובחן לבות ה' (משלי ז ג):

אמר רב לא נתנו מצוות אלא לצרף בהן את ישראל. מה הצורף הזה מכניס את הזהב לכור ומסננו פעם ראשונה שניה ושלישית עד שהוא מעמידו על בריו. כך הקב"ה מייסר את הצדיקים כל אחד ואחד לפי כחו. יש תפלה שהיא נענית למאה שנה. מאברהם. שנאמר (בראשית כא ה) ואברהם בן מאת שנה וגו'. יש תפלה שהיא נענית לתשעים שנה. משרה. שנאמר (שם יז יז) ואם שרה הבת תשעים שנה תלד. יש תפלה שהיא נענית לשמונים שנה. ממשה. שנאמר (שמות ח) ומשה בן שמונים שנה וגו'. יש תפלה שהיא נענית לששים שנה. מיצחק. שנאמר (בראשית כה כו) ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם. יש תפלה שהיא נענית לחמשים שנה. משמואל. שאמרה וישב שם עד עולם. אין עולמן של לויים אלא חמשים שנה. דכתיב ומבן חמשים שנה וגו'. והא אינון חמשים ותרתין אמר רבי יוסי בר אבין שתי שנים שגמלתו אינון מן המנין:

ר' עקיבא פתח (תהלים קג טו) אנוש כחציר ימיו. מעשה ברבי ישמעאל ורבי עקיבא שהיו מהלכין בחצות ירושלים והיה עמהן אדם אחד. פגע בהן אדם חולה אמר להן רבותי אמרו לי במה אתרפא. אמרו לו קח לך כך וכך עד שתתרפא. אמר להן אותו האיש שהיה עמהן מי הכה אותו בחולי. אמרו לו הקב"ה. אמר להן ואתם חכמים הכנסתם עצמיכם בדבר שאינו שלכם הוא הכה ואתם מרפאין. אמרו לו במה מלאכתך. אמר להן עובד אדמה אני והרי המגל בידי. אמרו לו מי ברא את האדמה מי ברא את הכרם. אמר להם הקב"ה. אמרו לו ואתה מכניס עצמך בדבר שאינו שלך הוא ברא אותו ואת אוכל פריין שלו. אמר להן אין אתם רואין המגל בידי אלולי שאני יוצא וחורשו ומכסהו ומזבלהו ומנכשו לא העלה מאומה. אמרו לו שוטה שבעולם ממלאכתך לא שמעת מה שכתוב אנוש כחציר ימיו. כשם שהעץ אם אינו נזבל ונתנכש ונחרש אינו עולה ואם עלה ולא שתה מים אינו חי והוא מת. כך הגוף הוא העץ. הזבל הוא הסם. איש האדמה הוא הרופא. אמר להם בבקשה אל תענישוני. הגוף הזה תולדות זה בזה. ואם אין זה אין זה. וכיון שהן מתפרקות אחד נגוע ומת כמו הבית הזה שיש לו ארבע צדדין אם נתפרק אחד מהן הבית כלו נופל. יש תפלה שהיא נענית לשלשים שנה. מיוסף. שנאמר (בראשית מא מו) ויוסף בן שלשים שנה בעמדו לפני פרעה. יש תפלה שהיא נענית לשלשה ימים. מיונה. (יונה ב יא) ויהי יונה במעי הדגה שלשה ימים ושלשה לילות. יש תפלה שלא הספיקה לצאת מפי אמרה עד שנענית ממשה (שמות יד טו) ויאמר ה' אל משה מה תצעק אלי וגו'. אבל בחנה לא שמענוה. אמר ר' שמעון בן לקיש ממאה דכתיב באברהם ותשעים דכתיב בשרה. רבי שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן בת מאה ושלשים נפקדה חנה כשם שנפקדה יוכבד:

ותתפלל חנה ותאמר. רב אמר התחילה סודרת דברים עם וידויה. ודכוותה (עזרא י א) ומתפלל עזרא וכהתודותו. רב אמר התחיל סודר דברים עם ודויו. עלץ לבי בה'. אמר רבי ירמיה בר אליעזר גדול כחן של צדיקים שאין כל העולם כולו ומלואו מקלסין את הקב"ה אלא מחצי השם. שנאמר (תהלים קנו) כל הנשמה תהלל יה הללויה. אבל הצדיקים מקלסין להקב"ה בשם שלם. (שם צו יב) שמחו צדיקים בה'. (שם לג א) רננו צדיקים בה'. עלץ לבי בה':

רמה קרני בה'. עשר קרנות הם קרנו שלא אברהם אבינו (ישעיה ה א) כרם היה לידידי בקרן בן שמן. קרנו של יצחק (בראשית כב יג) והנה איל אחר נאחז בסבך בקרניו. קרנו של משה (שמות לד כט) ומשה לא ידע כי קרן עור פניו. וקרנה של תורה (חבקוק ג ד) ונגה כאור תהיה קרנים מידו לו. וקרנו של יוסף (דברים לג) בכור שורו הדר לו וקרני ראם קרניו. וקרנה של כהונה (תהלים קיב ט) פזר נתן לאביונים צדקתו עומדת לעד קרנו תרום בכבוד. וקרנה של לוויה (דברי הימים א כה ה) כל אלה בנים להימן חוזה המלך בדברי האלקים להרים קרן וגו'. וקרנה של נבואה רמה קרני בה'. וקרנו של בית המקדש (תהלים כב כב) ומקרני ראמים עניתני. וקרנו של ישראל (שם קמח יד) וירם קרן לעמו:

רחב פי על אויבי כי שמחתי בישועתך. אמר רבי אבהו זה אחד מן המקראות שישועתן של ישראל ישועתו של הקב"ה. רבי פנחס בשם ר' לוי (תהלים נ כג) ושם דרך אראנו בישע אלקים. (שם קו ה) לראות בטובת בחירך וגו' (שם פ ג) לפני אפרים ובנימין ומנשה עוררה את גבורתך וגו'

מדרש שמואל פרשה ה

לפנים הארץ יסדת ומעשה ידיך שמים (בהלים קב כו):

בית שמאי ובית הלל. בית הלל אומרים הארץ נבראת תחלה ואחר כך נבראו שמים. ובית שמאי אומרים שמים נבראו תחלה ואחר כך נבראת ארץ. אלו ואלו מביאים טעם לדבריהם. על דעתיהון דבית הלל דאינון אמרין הארץ נבראת תחלה ואחר כך נבראו שמים. למלך שבנה לו פלטין משבנה את התחתונים בונה את העליונים. כך (בראשית ב ד) ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים. על דעתיהון דבית שמאי דאינון אמרין שמים נבראו תחלה ואחר כך נבראת ארץ. למלך שעשה לו כסא משעשאו עשה אפופוריא שלו. שנאמר (ישעיה סו א) השמים כסאי והארץ הדם רגלי. אמר רבי יוסי ב"ר חנינא קרייה מסייע לדברי בית שמאי. אמר רבי חנינא כל מקום שהמקרא מסייע לדברי בית שמאי משם בית הלל מסלקין אותם. בראשית ברא אלקים וגו' והארץ היתה. והארץ כבר היתה. רבי יוחנן בשם חכמים לברייה שמים קדמו. לשכלול הארץ קדמה. אמר ר' תנחומא אנא אימא טעמא לברייה השמים קדמו בראשית ברא אלקים וגו'. לשכלול הארץ קדמה ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים. אמר רבי שמעון בן יוחאי תמה אני האין נחלקו אבות העולם בית שמאי ובית הלל על בריאת שמים וארץ. שהשמים והארץ לא נבראו אלא כאלפס וככסויה. שנאמר (ישעיה מח יג) אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים קורא אני אליהם יעמדו יחדו. אמר ר' אלעזר ב"ר שמעון אם כדעת שאמר אבא פעמים שהוא מקדים שמים לארץ ופעמים שהוא מקדים ארץ לשמים. בכל מקום הוא מקדים שמים לארץ ובמקום אחד הוא אומר ביום עשות ה' אלקים ארץ ושמים. מגיד ששניהם שקולים זה כזה. בכל מקום הוא מקדים משה לאהרן ובמקום אחד הוא אומר (שמות ו כו) הוא אהרן ומשה. מגיד ששניהם שקולים זה כזה. בכל מקום הוא מקדים אברהם ליצחק ויצחק ליעקב ובמקום אחד הוא אומר (ויקרא כו מב) וזכרתי את בריתי יעקב וגו'. מגיד ששלשתן שקולין זה כזה. (תהלים קב כז) המה יאבדו ואתה תעמוד וגו' אמר רבי אבא בר כהנא אינון כלין ואת לא כלי. אין קדוש כה' כי אין בלתך. כי אין לבלותיך. (שיר השירים ה יא) ראשו כתם פז וגו'. ראשו זו תורה שנאמר (משלי ח כב) ה' קנני ראשית דרכו וגו'. כתם פז אלו דברי תורה שנחמדים מזהב ומפז רב. דברים שנבראו מבראשית חרותים בכתם פז. דאמר רבי הונא בשם רבי שמעון בן לקיש שני אלפים שנה קדמה תורה לברייתו של עולם. ומה טעמיה. שנאמר (שם ל) ואהיה אצלו אמון וגו'. ויומו של הקבית הלל אלף שנים דכתיב (תהלים צ ד) כי אלף שנים בעיניך כיום וגו'. קוצותיו תלתלים. (שיר השירים שם יא) זה הסירגול. שחורות כעורב. אלו האותיות. רבי אליעזר ור' יהושע אומר במי הם מתקיימות במי שהוא משחיר ומעריב בהם. אמר רבי שמואל בר אימי דברי תורה צריכין השחרה והערבה פרנסה מנין. (איוב לח מא) מי יכין לעורב צידו. אמר רבי שמואל בר אימי תדע לך שהוא כן שהרי אליהו זכור לטוב על ידי שהשחיר והעריב בהן לא כבר זמנו לו עורבים לחם ובשר דכתיב (מלכים א יז יא) והעורבים מביאים לו לחם ובשר וגו'. אמר רבי אימי דברי תורה צריכין השחרה והערבה הפרנסה מנין מי יכין לעורב צידו. אם אין אדם נעשה אכזרי על בניו ואל בניו כעורב אינו זכאי לדברי תורה. רב אסי הוה עסקן וחמא חד עורב עבד קן עבד ביען עבד אפרוחין נסב יתהון ויהב יתהון בחדא קדר ואשע באפיהון תלתא יומין. פתח באפיהון למידע מה אינון עבדין ואשכח יתהון דעבדין צואה ועבדה צואה יתושין והוון פרחון ואינון אכלין וקרא

עליהון הדין פסוקא מי יכין לעורב צידו וגו'. אמר רבי יוחנן אין גרונה של תורה אלא בלילה דכתיב (איכה ב ט) קומי רני בלילה. רבי שמעון בן לקיש אמר ביום ובלילה דכתיב (יהושע א ח) והגית בו יומם ולילה. רשב"ל הוה ופשיט קריא וכד הוה מטי להדין פסוקא (משלי לא) ותקם בעוד לילה. הוה אמר יפה למדני רבי יוחנן. חזר ואמר אתון חמון אולפני נהיר באפי למה דהוה דליליא ודיממא. ר' חנן פתר לה כתלילות זו של עפר. מי שהוא פקח מהו אומר הרי אני קוצה שתי משפלות היום ושתי משפלות למחר עד שאני קוצה את כולה. מי שהוא טפש אומר מי יכול לעמוד ולמוד תורה. נזיקין תלתין פרקי כלים תלתין פרקי. מי שהוא פקח מהו אומר אחרים לא למדו תורה. הריני לומד שתי הלכות היום ושתי הלכות למחר עד שאני לומד תורה כולה. אמר רבי יוחנן (משלי כד ז) ראמות לאויל חכמות. אמר רבי ינאי לככר נקוב ותלוי באוירו של בית. מי שהוא טפש אומר איך אני נוטלה. פקח מהו אומר לא אחר תלאו הריני מביא שתי קנים ומספקן זה בזה ומורידו. כך מי שהוא טפש מהו אומר מי יכול ללמוד תורה שבלבו של חכם. מי שהוא פקח מהו אומר והוא לא מאחר לומד הריני לומד שתי הלכות היום ושתי הלכות למחר עד שאני למד כמוהו. ואמר ר' לוי לקרסטל נקוב ושכרו הבעלים למלאותו. מי שהוא טפש מהו אומר מה אני מועיל שאני מכניס בזו ומוציא בזו. מי שהוא פקח מהו אומר לא שכר כל חבית וחבית אני נוטל. כך מי שהוא טפש מהו אומר מה אני מועיל שאני למד תורה ומשכחה. מי שהוא פקח מהו אומר לא שכר יגיעה הקבית הילל נותן. אמר ר' זעירא אפילו דברים שאתה רואה אותן קוצים בתורה תל תלתלי תלים הן ויכולין הם להחריב את העולם ועושין אותו תל. היך מה דאת אמר (דברים יג יז) והיתה תל עולם. כתיב (שם ו ד) שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד. אם אתה עושה דל"ת רי"ש אתה מחריב את העולם. כתיב (שמות לד יד) כי לא תשתחוה לאל אחר. אם אתה עושה את רי"ש דל"ת מחריב את העולם. (ויקרא כב לב) ולא תחללו את שם קדשי. אם אתה עושה ח"ת ה"א מחריב את העולם. כתיב (תהלים קנ ו) כל הנשמה תהלל יה. אם אתה עושה ה"א חית מחריב את העולם. כתיב (ירמיה ה יב) כחשו בה'. אם עושה אתה ב"ת כ"ף מחריב את העולם. כתיב (שם ב ב) אין קדוש כה'. אם עושה אתה כ"ף ב"ת מחריב את העולם. כי אין בלתך אין לבלותיך. רבי יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחאי אומר (ירמיה לב יז) אהה אדני אלקים הנה אתה עשית את השמים וגו'. מהו לא יפלא ממך כל דבר. רבי ברכיה בשם ר"י אומר (דברי הימים א כח ח) ואתה שלמה בני דע את אלקי אביך ועבדהו בלב שלם ובנפש חפצה כי כל לבבות דורש ה' וכל יצר מחשבות מבין. קודם עד שלא נוצר יצר מחשבתו גלויה לפניו. ר' יודן בשם ר' יצחק אומר קודם שלא נוצרה מחשבה בלבו של אדם גלויה לפניו. רבי יודן בשם ר' ירמיה אמר (תהלים קלט ט) כי אין מלה בלשוני הן ה' ידעת כלה. קודם שלא יארש לשוני דיבור הן ה' ידעת כלה:

אין קדוש כה' כי אין בלתך כי אין לבלותך. ואין צור כאלקינו. בשר ודם אינו יכול לצור צורה בתוך צורה והקבית הילל צר את האדם במעי אמו. בשר ודם אינו יכול לצור צורה בתוך המים והקבית הילל צר צורה במים. (בראשית א כ) ויאמר אלקים ישרצו המים. בשר ודם צריך כמה סממנין והקבית הילל צר את האדם מסם אחד. הגלגל הזה של עין שחור והקיפו לבן והשינים לבנות והקיפן אדום. בשר ודם צר צורה צורתו מבלה אותו והקבית הילל מבלה את צורתו. אין קדוש כה' כי אין בלתך כי אין לבלותך. בשר ודם צר צורה והוא נותן פפוסיא לתוך סממניו והקבית הילל אינו כן אלא (תהלים קלט ג) וכל דרכי הסכנת. בשר ודם צר צורה ואינה זזה ממקומה והקבית הילל צר את האדם והוא מהלך מסוף העולם ועד סופו. בשר ודם צר צורה ואינה רואה ואינה שומעת והקבית הילל צר את האדם והוא רואה והוא שומע. בשר ודם צר צורה ואינו יכול לעשותה באפילה והקבית הילל צר צורה באפילה. (שם טו) אשר עושיתי בסתר. בשר ודם צר צורה ואינו יכול לעשות לה אחוריים והקבית הילל צר צורה ועשה לה אחוריים. (שם ה) אחור וקדם צרתי. בשר ודם צר צורה ואינו יכול לעשות לה קרביים והקבית הילל צר צורה ועשה לה קרביים. שנאמר (שם

קג לב) וכל קרבי את שם קדשו. שמואל בר אבא בשם ר' יוחנן שני דברים אין מכשף יכול לעשותן ושניהן מקלסין להקב"ה הלל ואלו הן הנפש והקרבים. הוא שדוד אמר ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו. בשר ודם צר צורה ואין צורתו מקלסתו והקבית הלל צורתו מקלסתו. שנאמר (שם קנו) כל הנשמה תהלל יה וגו'. רבי כריספא בשם ר' יוחנן אמר בשר ודם כשהוא בא לצור צורה מתחיל מראשה ומאזניה או באחד מכל אבריה עד שהוא גומרה. אבל הקבית הלל צר את האדם כלו כאחת. שנאמר (ירמיה י טז) כי יוצר הכל הוא. הוי ואין צור כאלקינו. ואין צייר כאלקינו:

אל תרבו תדברו גבוהה גבוהה. מדבר בנבוכדנצר (דניאל ג כה) ענה ואמר הא אנא חזה גוברין ארבעה וגו' דמה לבר אלקין. ר' פנחס בשם ר' ראובן אמר באותה שעה ירד מלאך מן השמים וסטרן ואמר לו רשע ליחה סרוחה חזור בדבריך וכי יש לו בן. מיד ענה ואמר (שם ג כח) בריך אלההון די שדרך מישך ועבד נגו די שלח מלאכיה. די שלח בריה אינו כתוב כאן. אלא די שלח מלאכיה. אמר ר' ראובן אפיריטוס משלו היה. יצא עתק מפיתך. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי דבריתך את דבריכם. היך מה דאת אמר (בראשית יג ה) ויעתק משם ההרה. הפה שאמר (שמות ה ב) וגם את ישראל לא אשלח. הוא הפה שאמר (שם ח כד) אנכי אשלח אתכם וגו'. הפה שאמר (שם ה ב) מי ה' אשר אשמע בקולו. הוא הפה שאמר (שם יד כה) ויאמר מצרים אנוסה וגו'. הפה שאמר (שם ה ב) לא ידעתי את ה'. הוא הפה שאמר (שם ט כז) ה' הצדיק וגו':

כי אל דעות ה'. אמר רבי תמיה אני האין בטלו חונן הדעת בשבת שאם אין באדם דעת האין הוא מתפלל. אמר רבי פנחס גדולה היא הדעת שהיא ממוצעת בין שתי אזכרות (משלי ב ה) אז תבין יראת ה' ודעת אלקים תמצא. ואומר כי אל דעות ה'. אמר ר' אלעזר גדולה דעה שהיא שקולה כנגד בית המקדש (שמות טו יז) מכון לשבתך פעלת ה' מקדש אדני כוננו ידך. ורבנן אמרין כל מי שאין בו דעת אסור לרחם עליו. ומה טעמייהו. שנאמר (ישעיה כד יא) כי לא עם בינות הוא על כן לא ירחמנו עושהו וגו':

ולו נתכנו עלילות (שמואל א ב ג) אין אנו יודעין אם לו נתכנו עלילות. אם עלילות שאינן מכוונות לא לו. תלמוד לומר (תהלים קנז) יודיע דרכיו למשה לבני ישראל עלילותיו. שם קשת גבורים חתים וגו'. איתברת קשתיהן דגבריא ותשישיא אחסינו חיליהן. שבעים בלחם נשכרו זו פנינה שהיתה שבעה בבנים נשתכרה. ורעבים חדלו חנה שהיתה רעבה מבנים חדלה. עד עקרה ילדה שבעה ורבת בנים אומללה. ולא מצינו אלא חמשה. שנאמר (שמואל א ב כא) כי פקד ה' את חנה ותהר ותלד שלשה בנים ושתי בנות. הא כיצד. ר' נחמיה אומר היו לפנינה עשרה בנים. והיתה חנה יולדת אחד ופנינה קוברת שנים. חנה יולדת שנים ופנינה קוברת ארבעה. שלשה והיא קוברת ששה. ארבעה והיא קוברת שמונה. כיון שעבירה חמישי באתה פנינה ונשתטחה על רגליה. אמרה לה בבקשה ממך התפלל על שנים ויחיו. התפללה עליהן והיו נקראין על שמה. רבי אליעזר ב"ר יוסי פתר קריא באמהות. שבעים בלחם נשכרו לאה שהיתה שבעה בבנים נשכרה. ורעבים חדלו רחל שהיתה רעבה לבנים חדלו. עד עקרה ילדה שבעה לאה שהיתה עקורה מבית ולדה ילדה שבעה. ורבת בנים אומללה רחל שהיתה ראויה להעמיד רובן של שבטים אומללה. מי עשה כן. ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל:

תמן תנינן עדת קרח אינה עתידה לעלות. שנאמר (במדבר טז לג) ותכס עליהם הארץ וגו'. דברי רבי עקיבא. ר' אלעזר אומר עליהם הוא אומר ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל. רבי ברכיה בשם רבי חלבו אומר אף שמותן אבדו מתחת טומוסיהון. ר' יהושע בן לוי בשם רבי אמר כך היתה עדתו של קרח שוקעת ויורדת עד שעמדה חנה והתפללה עליהם ה' ממית ומחיה וגו' ה' מוריש ומעשיר וגו'. מטרונה שאלה לרבי יוסי. אמרה לו לכמה ימים ברא הקב"ה את עולמו. אמר לה לששת ימים דכתיב (שמות כ יא) כי ששת ימים

עשה ה' את השמים וגו'. אמרה לו מתמן ולהבא מה יתיב עביד בטל הוא. אמר לה חס ושלום לית הוא בטל אלא יושב ומזווג. אמרה ליה אף אנא אעביד כן אמרה ליה ואם כן הוא אית לי אלף עבדין ואמהון לשעה זעירא אנא יכילנא מזווגא יתהון. אזלא לביתה ואקמתהו שורין וגזרת פלן ישא פלונית ופלונית תשא לפלן. קרצת צפרא ואשתכח יתהון מנהון מחטטין מנהון מסמיין מנהון תבירין. חזרת לגבי רבי יוסי ואמרת ליה כל מה דאמרת טבאות אמרת לא יכילית קיימא על מילתי טובכון מאן הוא אלהכון. אמר לה ולא כבר אמרית לך אם קלה היא בעיניך קשה היא לפני הקב"ה כקריעת ים סוף. הדא היא דכתיב (תהלים סח ז) אלקים מושיב יחידים ביתה מוצא אסירים בכושרות. כמוציא אסירים בכו שירות. אמר רבי ברכיה בלשון הזה השיב לה הקב"ה יושב ועושה סולמות מעלה לזה ומוריד לזה משפיל לזה ומרים לזה. הדא היא דכתיב ה' מוריש ומעשיר משפיל אף מרומם. מקים מעפר דל. זה יוסף. מאשפות ירים אביון. (בראשית מא יד) וישלח פרעה ויקרא את יוסף וגו'. להושיב עם נדיבים וכסא כבוד ינחילם. (שם מב ו) ויוסף הוא השליט על הארץ. דבר אחר מקים מעפר דל זה דניאל. מאשפות ירים אביון. (דניאל ו כד) והוסק דניאל מן גבא. להושיב עם נדיבים וכסא כבוד ינחילם. (שם ה כט) והכריזו עלוהי די להוי שליט תלתא במלכותא. כי לה' מצוקי ארץ. תני רבי שמעון בן יוחי כל זמן שישראל עשוין אגודה אחת מלמטן כביכול מלכות שמים במקומה. ואית לן חמשה קריין. (עמוס ט ו) הבונה בשמים מעלותיו אימתי ואגודתו על ארץ יסדה. (דברים לג ה) ויהי בישרון מלך אימתי בהתאסף ראשי עם. (שם כו) רוכב שמים בעזרך ובגאותו שחקים אימתי אשריך ישראל מי כמוך וגו'. והדין (תהלים קכג א) אליך נשאתי את עיני היושבי בשמים. שאלולי אני כביכול אין הוא יושב בשמים. רגלי חסידיו ישמור. חסידו כתיב. דבר אחר חסידיו ישמור זה יוסף. ורשעים בחשך ידמו זו אשתו של פוטיפר. כי לא בכח יגבר איש. דתנינן איזהו גבור הכובש את יצרו. (בראשית מט כד) מידי אביר יעקב. רב הונא בשם רבי מתנה אמר איקונין של אביו ראה וצנן דמו. רבי מנחמא בשם רבי אבין אמר איקונין של אמו ראה וצנן דמו. שנאמר משם רעה אבן ישראל. ה' יחתו מריביו. מריבו כתיב. אמר רבי אבא בר כהנא אין חד היא יפול ואין תרין אינן יפלון. עליו בשמים ירעם. עלו כתיב. אמר רבי אבא בר כהנא אמר הקב"ה אם עולים הם לשמים משם אני מרעים בקולי ומורידם. ה' ידין אפסי ארץ. אמר רבי אבא בר כהנא אלין אינון אומי עלמא דסובריהן פסוק מן ברייהון:

ויתן עוז למלכו וירם קרן משיחו. עשר קרנות הן היאך קדמיה. וכולם היו ניתנות בראשן של ישראל. וכיון שחטאו ישראל ניטלו מהם וניתנו לאומות העולם. הדא היא דכתיב (איכה ב) גדע בחרתי אף כל קרן ישראל. ואומר (דניאל ז' כ') ועל קרניא עשר די בראשה. וכשיעשו ישראל תשובה הקב"ה מחזיקן למקומן. הדא היא דכתיב (תהלים עה יא) וכל קרני רשעים אגדע תרוממנה קרנות צדיק. תרוממנה אותן הקרנות שגידע צדיקו של עולם. ואימתי הקב"ה מחזירן למקומן לכשירומם קרנו של מלך המשיח. ויתן עוז למלכו וירם קרן משיחו

מדדש שמואל פרשה ו

גם בטרם יקטירון את חלב ובא נער הכהן יאמר לאיש הזובח תנה בשר לצלות לכהן ולא יקח ממך בשר מבושל כי אם חי. ויאמר אליו האיש קטר יקטירון תני רבי שמעון בן יוחאי אמר להן הקב"ה מפני מה אתם אוכלים שירי מנחה ומניחין את הקומץ לזבובין ומפני מה אתם אוכלין את הבשר ומניחין את החלבים שטוחין בחמה. מה ישראל אומרים לו יבא כהן ויזרוק הדם ויקטר את החלבים ואחר כך יקח לו בשר. ומה הכהן אומר להם הדם איני זורק והחלבים איני מקטיר. תנה בשר לצלות לכהן ואם לא לקחת בחזקה. ומה נאמר בסוף (שמואל א ב יב) ובני עלי בני בליעל וגו'. בנים שפרקו עול שמים מעליהם אמרו

אין מלכות בשמים. דכתיב ובני עלי בני בליעל. וכתוב אחד אומר (דברים יג יד) יצאו אנשים בני בליעל וידיחו וגו'. ומעיל קטן תעשה לו אמו. תני בשם ר' יונתן כסות היורדת עם האדם לשאול היא באה עמו לעתיד לבא. ומה טעמיה. (איוב לח יד) תתהפך כחומר חותם ויתיצבו כמו לבוש. לפיכך כתיב ומעיל קטן תעשה לו אמו. לפיכך כתיב (שמואל א כח יד) והוא עוטה מעיל. כתיב וברך את אלקנה ואת אשתו וגו'. אמר לו כל בנים שהקב"ה עתיד ליתן לך יהיו מן הצדקת הזאת. ודכוותא (בראשית כה כא) ויעתר יצחק לה' לנכח אשתו. מהו לנכח אשתו מלמד שהיה יצחק שטוח כאן והיא שטוחה כאן. אמרה לפניו רבון כל העולמים כל בנים שאתה עתיד ליתן לי יהיו מן הצדק הזה. ודכוותה (רות ג) ויהי ביתך כבית פרץ וגו'. אמרו לו כל בנים שהקב"ה עתיד ליתן לך יהיו מן הצדקת הזאת:

כי פקד ה' את חנה וגו'. (תהלים קיג ט) מושיבי עקרת הבית אם הבנים שמחה הללויה. מושיבי עקרת הבית זו שרה. (בראשית יא ל) ותהי שרי עקרה. אם הבנים שמחה. (שם כא ז) הניקה בנים שרה. דבר אחר מושיבי עקרת הבית זו רבקה. (שם כה כא) כי עקרה היא. אם הבנים שמחה. (שם כב) ויתרוצצו הבנים בקרבה. דבר אחר מושיבי עקרת הבית זו לאה. (שם כט לא) וירא ה' כי שנואה לאה. אם הבנים שמחה. (שם ו) ויפתח את רחמה. דבר אחר מושיבי עקרת הבית זו רחל. אם הבנים שמחה. (שם ל כב) ויזכור אלקים את רחל. דבר אחר מושיבי עקרת הבית זו אשתו של מנוח. (שופטים יג ג) וירא מלאך ה' וגו' הנה נא את עקרה. אם הבנים שמחה. (שם) והרית וילדת בן. דבר אחר מושיבי עקרת הבית זו ציון. (ישעיה נד) רני עקרה. אם הבנים שמחה. (שם מט) ואמרת בלבבך מי ילד לי את אלה. דבר אחר מושיבי עקרת הבית זו חנה. ולחנה אין ילדים. אם הבנים שמחה. כי פקד ה' את חנה ותהר ותלד שלשה בנים ושתי בנות

מדד שמואל פרשה ז

מקלל אביו ואמו ידעך נרו באשון חושך (משלי כ כ). יודה בר רב נחמן ור' לוי. חד מנהון לאחד שקנה לו סכין להיות חותך בו בשר נפלה על אצבעו וחתכה. אמר לא קניתי אותה אלא להיות מחתך בה בשר שמא להיחתך בה. אין אדם מוליד אלא לכבודו והן מקללין אותו הדא היא דכתיב מקלל אביו ואמו וגו'. ואחרנא אמר לאחד שהדליקו לו את הנר להיות נאות לאורו נפל על בגדו ושרפו. אמר לא הדלקתי אותו אלא להיות נאות לאורו שמא להישרף בו. כך אין אדם מוליד בנים אלא לכבודו והן מקללין אותו. מקלל אביו ואמו וגו'. תני רבי שמעון בן יוחי שתי מצות גלה הקב"ה בתורה מתן שכרן הקלה שבקלות והחמורה שבחמורות. הקלה שבקלות (דברים כב ז) שלח תשלח את האם וגו'. והחמורה שבחמורות (שמות כ) כבד את אביך וגו'. רבי אבא בר כהנא בשם רבי שמעון בן יוחאי אומר כשם (שהיה) מתן שכרן מרובה. כך עונשן מרובה הדא הוא דכתיב (משלי ל יז) עין תלעג לאב ותבוז ליקהת אם יקרוה עורבי נחל ויאכלוה בני נשר. דין נקר ודין אכל. אלא אמר הקב"ה יבא עורב שהוא אכזרי ויקור אותה ואל יהנה ממנה (קהלת א יח) ויבא נשר שהוא רחמן ויאכל אותה:

(ב) כי ברוב הכמה רוב כעס וגו'. כל זמן שאדם מרבה בחכמה מרבה בכעס. וכל זמן שהוא מרבה בדעת מרבה ביסורין. אמר שלמה על ידי שהרביתי בחכמה הרביתי בכעס ועל ידי שהרביתי בדעת הרביתי ביסורין. רב אמר תלמיד חכם אינו צריך התראה. אמר רבי שמואל בר נחמן כלי פשתן הדקים הבאין מבית שאן אם מתפחמין אחד מהם בכמה דמים הוא עשוי. וכלי פשתן הגסים הבאין מאובל אם מתפחמין אחד מהם מה הוא ומה דמיו. לשנים שנכנסו לחנות אחד אוכל פת נקיה בשר שמן ויין ישן ויצא חולה. ואחד אכל פת קיבר וקטניות ושתה צונן ויצא בריא. כך ראית מימך חמור והרבית עליו. גמל והרבית עליו. במי

היסורין מצויין בבני אדם. תני רבי ישמעאל לפום גמלא שיחנא. תני רבי מאיר לפי מה שהיתה ערמת הנחש כך היתה מכתו. לפי שכתוב (בראשית ג א) והנחש היה ערום מכל. לפיכך (שם יד) ארור אתה מכל וגו'. יש שהרבו חכמה לטובתן ויש שהרבו חכמה לרעתן. הרבו לטובתן דוד ושלמה. הרבו לרעתן דואג ואחיתופל. יש שהרבו עושר לטובתן והרבו לרעתן. הרבו לטובתן דוד ושלמה. הרבו לרעתן קרח והמן. יש שהרבו גבורה לטובתן והרבו לרעתן. הרבו לטובתן יהודה ודוד. הרבו לרעתן גלית ושמשון. יש שהרבו זקנה לטובתן והרבו לרעתן. הרבו לטובתן יעקב ודוד. הרבו לרעתן ועלי זקן מאד וגו'.

רבי יודה ברבי סימון בשם חזקיה זה אחד מן המקראות שהיה רבינו דורש לשבח. ואת אשר ישכבון את הנשים. אפשר בניו של אותו צדיק עושין כן. אמור מעתה על ידי שהיו מעלות הקדש לשם לשילה והיו משהין אותם ומלינין אותם חוץ מבתיהן לילה אחד מעלה עליהם ההקב"ה כאלו שמשו עמהן. ודכוותה (שמואל א ח ג) ולא הלכו בניו בדרכיו ויטו אחרי הבצע וגו'. אפשר בניו של אותו צדיק היו עושין כן. אמור מעתה על ידי שהיו נוטלין המעשר ודנין. אמר רבי ברכיה מברכתא היתה עוברת בבאר שבע והיו מניחין צרכי צבור ומתעסקים בצרכי עצמן. ודכוותה (בראשית לח יד) ותשב בפתח עינים וגו'. אפשר כן. אלא ישבה בפתח שכל עינים מצפות לה. אמרה יהי רצון שלא אצא מן הבית הזה ריקם. ויאמר להם למה תעשון כדברים האלה וגו'. אמר רבי אבהו לימדתך תורה דרך ארץ כשתהא שומע טובתו של חברך תהא אומרה מפי אומרה וכשתהא שומע רעתו תהא אומרה מפי אחרים:

מאת כל העם אלה אל בני כי לא טובה השמועה וגו'. רבי שמואל ברבי אבהו אמר זקן שנמצא בו דבר של דופי אין מורדין אותו מגדולתו אלא אומרים לו הכבד ושב בביתך. נשיא מאי. רבי יוחנן אמר מעבירין אותו. ר' שמואל בר רב יצחק מייתי לה מהכא אל בני כי לא טובה השמועה אשר אנכי שומע מעבירים עם ה'. מעבירים כתיב מעבירין אותו ומחזירין ליה. אמר רב חגי משה אין מחזירין ליה דהוא קטיל להון. רבי שמעון בן לקיש אמר אף מלקין אותו. שמע רבי יהודה נשיאה וכעס. ערק רבי שמעון בן לקיש ונפק ליה למגדל צבועיא. קם ליה רבי יוחנן ולא נחת לתנויא קם עמיה רבי יהודה נשיאה אמר ליה למה לא נחית לתנויא. אמר ליה מפתחא יהיב במגדל צבועיא. אמר ליה אלו לא היה שמעון בן לקיש לא. טפח בחדא ידא ולא אזיל קלא טפח בתרתיהון ואזל קליהון. כיון דשמע רבי שמעון בן לקיש אתא לקדמותיה כיון דשמע רבי יוחנן נפק לאפי דידיה וקרא לפניו זה הפסוק (שמואל ב ז כג) אשר. הלכו אלקים לפדות לו עם ולשום לו שם. אמר לו דייך דומה לבוראך:

רבי אמי הוה מקיל לאינן דמתמנין בכסף. תני ר' יאשיה טלית שעליו כמרדעת של חמור. תאנא רבי אשיין זקן שהוא מתמנה בכסף אין קורין אותו רבי ואין עומדין מפניו אלא בארץ היא מוטל וטלית שעליו כמרדעת של חמור. ר' זעירא וחד מרבנן הוו יתבין ולעון באורייתא קדם בי מדרשא דטבריא. עבר חד מן אילין דמימני בכסף. אמר ההוא מרבנן לר' זעירא נתחמי לעי באורייתא ולית אנן קיימין מן קדמוי. אמר רבי זעירא אנא בפירוש לית אנא קאים מן קדמוי. תרגם יעקב איש כפר נבוריא חד פסוק בכנישתא מרודתא דקיסרין וקלסוניה רבנן. (חבקוק ב יט) הוי אומרים לעץ הקיצה. זה זקן שהוא מתמנה בכסף. עורי לאבן דומם הוא יורה. יודע הוא להורות בתמיה. הנה הוא תפוש זהב וכסף. ולשם כספים אתמני. וכל רוח אין בקרבו. לא ידע כלום. אין אתון בעיין מלה דאורייתא הא רבי יצחק ברבי אלעזר בכנישתא מרודתא דקסרין. וה' בהיכל קדשו הם מפניו כי ה' בהיכל קדשו:

אם יחטא איש לאיש ופללו אלקים. בית דין עושין פרשה ביניהם. ואם לה' יחטא איש מי יתפלל לו ולא ישמעו לקול אביהם וגו'. כתוב אחד אומר (יחזקאל יח לב) כי לא אחפוץ במות הרשע. וכתוב אחד אומר כי

חפץ ה' להמיתם. הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו. עד שלא נחתמה גזר דין כי לא אחפוץ במות הרשע. משנחתם גזר דינם כי חפץ ה' להמיתם. כתוב אחד אומר (תהלים סה ג) שומע תפלה עדיך כל בשר יבואו. וכתוב אחד אומר (איכה ג מד) סכותה בענן לך מעבור תפלה. הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו. עד שלא נחתם גזר דין שומע תפלה. ומשנחתם גזר דין סכותה בענן וגו'. כתוב אחד אומר (שם לח) מפי עליון לא תצא הרעות והטוב. וכתוב אחד אומר (דניאל ט יד) וישקוד ה' על הרעה. הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו. עד שלא נחתם גזר דין מפי עליון לא תצא. משנחתם גזר דין וישקוד ה' וגו'. כתוב אחד אומר (ירמיה ד יד) כבסי מרעה לבך וגו'. וכתוב אחד אומר (שם) כי אם תכבסי בנתר וגו'. הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו. עד שלא נחתם גזר זין כבסי מרעה לבך. משנחתם גזר דין כי אם תכבסי וגו'. כתוב אחד אומר (תהלים קמה יח) קרוב ה' לכל קוראיו וגו'. וכתוב אחד אומר (שם יא) למה ה' תעמוד ברחוק. הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו. עד שלא נחתם גזר דין קרוב ה' לכל קוראיו. משנחתם גזר דין למה ה' תעמוד ברחוק. כתוב אחד אומר (ישעיה נה ו) דרשו ה' בהמצאו. וכתוב אחד אומר (יחזקאל כ לא) חי אני אם אדרש לכם. הא כיצד יתקיימו שני מקראות הללו. עד שלא נחתם גזר דין דרשו ה' בהמצאו וגו'. משנחתם גזר דין חי אני אם אדרש לכם. כתוב אחד אומר (מלאכי ג ז) שובו אלי ואשובה אליכם וגו'. וכתוב אחד אומר (ירמיה ה) אם ישוב ולא ישוב. הא כיצד יתקיימו שני כתובים הללו. עד שלא נחתם גזר דין שובו אלי ואשובה אליכם. משנחתם גזר דין אם ישוב ולא ישוב. והנער שמואל הולך וגדול וטוב. כל זמן שהצדיקים בגדולה הקב"ה עמהם בגדולה. גם עם ה' גם עם אנשים

מדרש שמואל פרשה ח

ויבא איש אלקים אל עלי ויאמר אליו כה אמר ה' הנגלה נגליתי וגו'. תאני רבי שמעון בן יוחאי אדם כשהוא גולה מיהודה לגליל או מגליל ליהודה אין זה קרוי גולה. בשעה שהוא גולה מארץ ישראל לחוץ לארץ קרוי גולה. אמר רבי שמואל בר נחמן הנגלה נגליתי. שתי גליות גליתי אחד להוציא את בניך ממצרים ואחד ליתן כהונה לבניך. ואתם מורדים בי. רבי ורבי יונתן ור' תנחומא בר יודה ורבי שמעון בן לקיש ורבי אבין ורבי חייא בשם רבי יונתן. בשני מקומות מצינו שטימא טהור עצמו מפני כבודו של צדיק. במצרים היכן נגלה עליו. רבי ברכיה בשם רבי חלבו מתוך פלטורין של פרעה. במדין היכן נגלה עליו. רבי הונא בשם רבי אחא אמר מתוך חללה של עמוד. אמר להם אם תעלה מלניא אחת בכל איבריך כל איבריך מרגישין. כך (ירמיה כג) הלא את השמים ואת הארץ אני מלא וגו'.

ובחור אותו מכל שבטי ישראל לי לכהן וגו'. (תהלים סה) אשרי תבחר ותקרב וגו'. טובוי דאתבחר ביה טובוי דאתבחר ומקרב ליה. מטרונא שאלה לרבי יוסי אמרה ליה מאן אלהכון בעי הוא מקרב. הביא לפניו כלכלה של תאנים והיתה בוררת יפה ובוררת ואוכלת. אמר לה אתה יודעת לבור והקב"ה אינו יודע לבור. מאן דהוא חמי עובדוי טבין הוא בחר ביה ומקרב ליה. רבי מנחמא בשם רבי שמואל בר רב יצחק. לא כל הקרוב קרוב ולא כל הרחוק רחוק. יש נבחר ונדחה ונתקרב יש נבחר ונדחה ולא נתקרב. אהרן נבחר ובחור אותו מכל שבטי ישראל לי לכהן. ונדחה (דברים ט כ) ובאהרן התאנף ה' ונתקרב (שמות כח א) ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו'. שאול נבחר (שמואל א י כד) הראיתם אשר בחר בו ה'. ונדחה (שם טו יא) נחמתי כי המלכתי את שאול וגו'. לא נתקרב (שם טז א) ואני מאסתיו ממלוך על ישראל וגו'. דוד נבחר (תהלים עח ע) ויבחר בדוד עבדו. ונדחה (שמואל ב טו יז) ויצא המלך וכל העם ברגליו ויעמדו בית המרחק. רבי יהושוע בן לוי אמר נידוהו. אף על פי כן קבל עליו נדוי. הדא הוא דכתיב (שם ל) ודוד עולה במעלה הזיתים עולה ובוכה

וגו'. ונתקרב. אמר ר' יודן עירא היאירי היה רבו וקרבו. הוא שדוד אומר (תהלים קיט עט) ישוּבו לי יראיך ויודעי עדותיך. וידעו כתיב. עירא היאירי שהיה רבו וקרבו:

לכן נאום ה' אלקי ישראל אמר אמרתי וגו'. ר' יהושע ברבי נחמיה בשם חד דבי מיאשא יתיב קמיה ר' אבהו אמור אמרת שני פעמים ביד בוזי ביד איתמר ב' פעמים. ביתך ובית אביך יתהלכו לפני עד עולם ועתה וגו' חלילה לי וגו'. רבי ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק החמיר הקב"ה בכבודו של צדיק יותר מכבודו. בכבודו של צדיק כתיב (בראשית יב ג) ואברכה מברכך וגו'. בכבודו של הקב"ה כי מכבדי אכבד. אני אכבד. ובוזי יקלו על ידי אחרים. ואיש לא אכרית לך מעם מזבחי וגו'. ר"מ על להדא אתרא דאקרי ממלא. ומצא אותן שחורי ראש. אמר להם תאמרו שמא ממשפחת עלי אתם. והוא שכתוב בו וכל מרבית ביתך ימותו אנשים. אמרו לו רבי התפלל עלינו. אמר להן התעסקו בצדקה ואתם מאריכים ימים. קרא לפניהם המקרא הזה (משלי טז לא) עטרת תפארת שיבה בדרך צדקה תמצא:

וזה לך האות. רבי שמואל בר נחמן אמר דבר ברי. אשר יבא אל שני בניך אל חפני ופנחס וגו'. ותדע והקימותי לי כהן נאמן. ודכוותה (שמות ג יב) וזה לך האות כי אנכי שלחתיך. רבי שמואל בר נחמן אמר דבר ברי. (שם) בהוציאך את העם ממצרים. מן בהוציאך את העם ממצרים תדע כי תעבדון את האלקים על ההר הזה. והיה כל הנותר בביתך וגו'. אין הלשון הזה אלא לשון פרנסה. כמה דאת אמר ספחני אל אחת הכהונות וגו'. והנער שמואל משרת את ה' לפני עלי. ר' פנחס ור' ירמיה בשם ר' חייא אמרו וכי לפני שכינה היה עומד אלא כל זמן שהוא עומד לפני עלי הכהן כאלו עומד לפני השכינה. כן הוא אומר (מלכים א יז א) חי ה' אשר עמדתי לפניו. וכי מפני השכינה היה עומד אלא כל זמן שהיה עומד לפני אחיה השלוני כאלו עומד לפני שכינה. רבי חלבו בשם דבי רבי שילא כתיב (מלכים ב ג) פה אלישע בן שפט אשר יצק מים על ידי אליהו וגו'. אפילו היה מבקש מים לפניו היה נותן לו. מאי טעמיה אשר למד תורה מאליהו אין כתיב כאן. אלא אשר יצק מים וגו'. מלמד שאפילו היה מבקש מים היה נותן לו:

ודבר ה' היה יקר בימים ההם וגו'. עשרה דברים נקראו יקרים. ואלו הן התורה והנבואה והתבונה ודעת והסכלות והצדיקים ומיתתן של צדיקים והחסד ועושר וישראל. התורה מנין. דכתיב (משלי ג טו) יקרה היא מפנינים. הנבואה מנין. דכתיב ודבר ה' היה יקר וגו'. התבונה מנין. דכתיב (שם יז כז) יקר רוח איש תבונה. והדעת מנין. דכתיב (שם) וכלי יקר שפתי דעת. הסכלות מנין. דכתיב (קהלת יא) יקר מחכמה מכבוד סכלות מעט. הצדיקים מנין. דכתיב (תהלים קיט) ולי מה יקרו רעך אל מה עצמו וגו'. ומיתתן של צדיקים מנין. דכתיב (שם קטו טו) יקר בעיני ה' המותה לחסידיו. החסד מנין. דכתיב (שם לו ח) מה יקר חסדך אלקים. והעושר מנין. שנאמר (משלי יב כז) לא יחרוך רמיה צירו והון אדם יקר חרוץ. ישראל מנין דכתיב (ירמיה לא ט) הֵבֵן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים וגו':

ויהי ביום ההוא ועלי שוכב במקומו ועיניו החלו כהות וגו'. מכאן אמרו חכמים כל מי שהוא מעמיד בן רשע או תלמיד רשע סוף שעיניו כהות. בן רשע מיצחק. שנאמר (בראשית כז א) ויהי כי זקן יצחק ותכהנה עיניו מראות. למה שהעמיד עשו בן רשע. תלמיד רשע מאחיה השילוני. שנאמר (מלכים א יד ד) ואחיהו לא יכול לראות כי קמו עיניו משיבו. למה שהעמיד ירבעם תלמיד רשע. ונר אלקים טרם יכבה ושמואל שכב בהיכל ה' וגו'. עד שלא משקיע הקב"ה שמשו של צדיק זה הוא מזרח שמשו של צדיק אחר. יום שמת רבי עקיבא נולד רבינו הקדוש. וקראו עליו (קהלת א א) וזרח השמש ובא השמש. יום שמת רב אדא בר אהבה נולד רב המנונא. וקראו עליו וזרח השמש ובא השמש. יום שמת רב המנונא נולד רבי אבין. וקראו עליו וזרח השמש ובא השמש. יום שמת רבי אבין נולד אבא הושעיה איש טרייה. וקראו עליו וזרח

השמש ובא השמש. יום שמת אבא הושעיה איש טרייה נולד רבי הושעיה בריה. וקראו עליו וזרח השמש ובא השמש. עד שלא השקיע הקב"ה שמושה של שרה הזריח שמושה של רבקה. שנאמר (בראשית כד סז) ויביאה יצחק האהלה שרה אמו. קודם שלא השקיע הקב"ה שמושה של משה הזריח שמושה של הושע. (במדבר כז) ויאמר ה' אל משה קח לך את הושע בן נון וגו'. עד שלא השקיע הקב"ה שמושה של הושע הזריח שמושה של עתניאל בן קנז. (שופטים א) וילכדה עתניאל בן קנז. עד שלא השקיע הקב"ה שמושה על עלי הזריח שמושה של שמואל. ונר אלקים טרם יכבה ושמואל שכב בהיכל ה' וגו'

מדרש שמואל פרשה ט

ירעם אל בקולו נפלאות עושה גדולות ולא נדע (איוב ל זה). רבי פנחס בשם ר' ראובן אומר ראית מימין אדם אחד יוצא מן הצפון ואדם אחד יוצא מן הדרום ומזדווגין זה לזה אלולי שעשו סיסמא ביניהון. כך משה במדבר ואהרון במצרים ושניהם יוצאין בשעה אחת ומזדווגין זה לזה אלולי שיחסן הדיבור אינו כן. אלא בשעה שאמר לו הקב"ה (שמות ה כז) לאהרן לך לקראת משה המדברה וגו'. שמע משה בדיבור אחד (שם) לך שוב וגו'. ויצא. הדא היא דכתיב ירעם אל בקולו נפלאות. שניהם יצאו בקול אחד. אמר ר' יודן כתיב (תהלים קד יח) הרים הגבוהים ליעלים וגו'. רבי לוי בשם רבי שמעון בן לקיש האילה הזו אבריה צפופים והיא מתקשה לילד. ומה הקב"ה עושה. ממציא לה נחש והוא נושכה ואבריה מתרפין. וכשהיא יולדת מה הקב"ה עושה. ממציא לה עשב והיא אוכלת ומתרפאת. הדא היא דכתיב (איוב לז ה) עושה גדולות ולא נדע. רבי לוי בשם רבי שמעון בן לקיש האילה הזו איבריה תשים והיא מבקשת מים והיא יראה מחיה רעה. מה הקב"ה עושה. מכניס בה רוח חזזית ומקשת ברגליה ומקשת בקרניה וחיה רעה שומע ובורחת. הדא היא דכתיב עושה גדולות ולא נדע. אמר רבי אליעזר אדם הזה ישן על מטתו והנחש מכוון לפני מטתו. מה הקב"ה עושה. מכניס בו רוח חזזית מפשיט בידיו ומפשיט ברגליו ולובש כליו הפוכין והנחש שומע ובורח. הדא היא דכתיב עושה גדולות ולא נדע. אמר ר' לוי הקב"ה יודע נפלאותיו שהוא עושה לבריותיו ובריותיו אינן יודעין נפלאות שהוא עושה עמהן:

תאנא שלשה קולות קולן הולך מסוף העולם ועד סופו והבריות בנתיים ואינן מרגישין. ואלו הן היום והגשמים והנפש בשעה שהיא יוצאת. היום מנין. אמר ר' יהודה בר רבי אלעאי את סבור שהיום הזה שף ברקיע אינו אלא נוסר ברקיע כמסר הזה. והגשמים מנין אמר רבי לוי כתיב (תהלים מב ח) תהום אל תהום קורא לקול צנורין. הנפש מנין. ר' שמואל אחוי דרבי פנחס בר חמא הוה דמיך בצפורי והווי חבריא יתיבון גביה אתא מלה וגחכין. שמעין קלא אמר נפשיה להון לאחוי דההוא גברא מתברא ארזין ומעקרא אילנין ואתון יתבין גחכין ולא ידעין. בר קפרא אמר עשה הקב"ה את שאינו נראה נראה. ואת שאינו שומע שומע. ואת שאינו מדבר מדבר. את שאינו נראה נראה מנין. (שמות כ טו) וכל העם רואים את הקולות ואת הלפידים. את שאינו שומע שומע מנין. (יהושע כד כז) הנה האבן הזאת תהיה בנו לעדה כי היא שמעה את כל דברי ה'. ואת שאינו מדבר מדבר מנין. (במדבר כב כח) ויפתח ה' את פי האתון וגו'. כתיב (ירמיה טו א) ויאמר ה' אלי אם יעמוד משה ושמואל לפני וגו'. את מוצא מה שכתוב בזה כתוב בזה. זה לוי וזה לוי. זה בנה מזבחות וזה בנה מזבחות. זה מלך על ישראל ויהודה וזה מלך על ישראל ויהודה. זה הקריב וזה הקריב. זה בקריאה וזה בקריאה. זה בהנני וזה בהנני. (שמות ג ד) ויקרא אליו אלקים מתוך הסנה ויאמר משה משה ויאמר הנני. תמן תנינן נעל הכהן מבפנים ובן לוי ישן לו מבחוץ קפץ הדיבור על עלי ודבר אל שמואל בחוץ. ויקרא ה' אל שמואל ויאמר הנני וירץ לעלי ויאמר הנני כי קראת לי אמר רבי יוחנן כהדא

עגלתה תמימתה. ויבא ה' ויתיצב ויקרא כפעם בפעם שמואל שמואל ויאמר שמואל דבר כי שומע עבדך. הדא הוא דכתיב (משלי יב יד) מפרי פי איש תשבע בטנו וגמול ידיו ישיב לו:

אמר רבי שמלאי אמר הקב"ה לראובן אתה התחלת בהצלת נפשות תחלה (בראשית לז כא) וישמע ראובן ויצילהו מידם. חייך שאין מפרישין ערי מקלט אלא מתחומך. הדא היא דכתיב (דברים ד) את בצר במדבר בארץ המישור לראובני. אמר רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר הקב"ה ליהודה אתה הצלת לי ארבע נפשות שלשה מן האור ואחת מן הבור. תמר ושני בניה מן האור ויוסף מן הבור. חייך שאני מציל לך חנניה מישאל ועזריה מן האור ודניאל מן בור אריות. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר הקב"ה למשה אתה אמרת (שם ט) וידעת היום והשבות אל לבבך כי ה' הוא האלקים וגו'. חייך שאני מכתוב עליך (שם לד) ולא קם נביא עוד בישראל כמשה וגו'. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר הקב"ה לרחב את אמרת (יהושע ב יא) כי ה' אלקיכם הוא אלקים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת. על הארץ מתחת נחא שמא בשמים ממעל. את אמרת מה דלא חמין עיניך. חייך שבנך עומד ורואה מה שלא ראו הנביאים. הדא היא דכתיב (יחזקאל א א) נפתחו השמים ואראה מראות אלקים. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר הקב"ה לחנה מתחלת ברייתו של עולם לא קלסני בשם ודם בפסוק הזה ה' צבאות אלא את. חייך שבנך עומד ופוחת בו. הדא היא דכתיב (שמואל א טו ב) כה אמר ה' צבאות פקדתי את אשר עשה לך עמלק. אמר ר' אבהו בשעה שהלך עבד מלך הכושי להעלות את ירמיה מן הבור מהו אומר לו (ירמיה לח יב) שים נא בלואי הסחבות והמלחים וגו'. אמר לו ירמיה הלואי והוה לי סולם חד. אמר לו הקב"ה סולם את מבקש אין לזקנתך בידי חבל. לא כן כתיב (יהושע ב טו) ותורידם בחבל בעד החלון. אף אתה (ירמיה לח יב) וימשכו את ירמיה בחבלים. רבי דסכנין בשם רבי לוי אמר הקב"ה למשה את אמרת (שמות יח) כי יבא אלי העם לדרוש האלקים. דצריך לנורא יפיח בה. אף את כשתהא צריך דבר תהא בא אצלי. הדא היא דכתיב (שם כד) ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו:

תני ר' חייא אברהם אברהם. יעקב יעקב. משה משה. שמואל שמואל. לשון חבה ולשון זירוז. ר' אליעזר אומר לו ולדורות. אין דור שאין בו כאברהם. אין דור שאין בו כיעקב. אין דור שאין בו כמשה. אין דור שאין בו כשמואל

מדרש שמואל פרשה י

ויאמר ה' אל שמואל הנה אנכי עושה דבר בישראל וגו'. (שמואל א ג יא) שמואל בר נחמן אמר זו שביית הארון. ביום ההוא אקים אל עלי וגו' והגדתי לו כי שופט אני וגו' ואל כהה במ. לא גער בהון. ולכן נשבעתי לבית עלי וגו'. רב כהנא הוה קאים ומצלי והוה ר' חייא בר אבא קאים מצלי קודמוי. כיון דחסיל ר' חייא בר אבא לא בעי דיפסוק קדם רב כהנא. אמר ליה ר' חייא בר אבא כן אתון נהוגין בבבל מצערין רביכון. אמר ליה לית רבי ידע דאנא מדבית עלי קאתינא שכתבו בו אם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה וגו'. בזבח ובמנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא בתפלה. וצלי עלוי והאריך ימים עד דאתעבדן טופרוי סומוקין כהלין דקקיא:

וישכב שמואל עד הבקר ויקרא עלי אל שמואל וגו'. כה יעשה לי אלקים וכה יוסיף אין כתיב כאן. אלא כה יעשה לך אלקים וכה יוסיף. אמר לו כשם שאין בני יורשין את מקומי כך אין בניך יורשין את מקומך. ויגד לו שמואל את כל הדברים וגו'. ויאמר הוא ה' אדון מר הוא הטוב בעיניו יעשה. ויגדל שמואל וה' היה עמו וגו'. אמר ר' יהודה בר ר' סימון אף משנפל ארצה לא הפיל מכל דבריו ארצה. שכן הוא אומר לשאול

(שמואל א כח ט) מחר אתה ובניך עמי. בתוך מחיצתי. וידע כל ישראל מדן וגו' אבא אבוי דשמואל בר אבא היה מתעסק במטכסא ושלח גבי ר' יהודה בן בתירה לנציבין. בתר זמן קם עמו. אמר ליה לית רבי בעי ההוא מלתא. אמר ליה ולא מילין הוון. אמר ליה לית מלתך הימינא עלי סגי מן ממונה. אמר ליה את הימנת מילתי עלך. תזכה למקמא בר כשמואל נביאה דכתיב ביה וידע כל ישראל מדן ועד באר שבע וגו'. וזכה למקמא שמואל בר אבא:

ויוסף ה' להראה בשילה וגו'. רבי ברכיה בשם רבי לוי בכל מקום שהקב"ה נגלה בשילה תניינא בשילו כתיב. וישמעו פלשתים את קול התרועה וגו' או לנו מי יצילנו מיד האלקים האדירים האלה. עד כאן אמרו כשרים שבהן. אבל הרשעים שבהן אמרו אלקיכם האלקים המכים את מצרים בכל מכה וגו'. אמרו עשר מכות הכה במצרים ועוד הכה על הים ושאר מכות כילה בעמו במדבר. אמרו אין לו מכה עוד מעתה. אמר להם הקב"ה אתם אמרתם אין לו מכה עוד מעתה חייכם שאני מביא עליכם. מכה שלא נראתה ולא נהייתה מעולם הדא היא דכתיב ותכבד יד ה' אל האשדודים וגו'. הא כיצד. היה יושב בטחור ועכבר עולה מן התהום ושומט את בני מעיו ויורד לו לתהום. הדא היא דכתיב ותכבד יד ה' אל האשדודים וישימם וגו'. חזרו להיות עושים להם ספלים. היה עכבר אומר לספל אני שלוחו של מי שאמר והיה העולם ואתה ברייתו. תן כבוד למי שבראך. והיה הספל נבקע ועכבר עולה מן התהום ושומט את בני מעיו וירד לו לתהום. הדא היא דכתיב ותכבד יד ה' וגו'. כל הפרשה עירובי דברים. מי שאמר זה לא אמר זה ומי שאמר זה לא אמר זה. ודכוותה (בראשית לח כו) ויכר יהודה ויאמר צדקה ממני. והקב"ה מכתוב עליו (שם) ולא יסף עוד לדעתה. שמשידע שכלתו היא לא יסף עוד לדעתה וכל הפרשה. ודכוותה (במדבר יג כז) באנו אל הארץ אשר שלחתנו וגו'. עד כאן אמר כלב. כל הפרשה עירובי דברים. מי שאמר זה לא אמר זה מי שאמר זה לא אמר זה. ודכוותה (שם יא ו) ועתה נפשנו יבשה אין כל וגו'. את סבור מי שאמר זה אמר זה. אלא ישראל אומרים ועתה נפשנו יבשה אין כל וגו'. והקב"ה מפייס את כל באי עולם ואומר להם בואו וראו על מה בני מתרעמין עלי. והמן כזרע גד הוא וגו'. כענין שנאמר (בראשית ב יב) זהב הארץ ההוא טוב וגו'. כל הפרשה עירובי דברים. מי שאמר זה לא אמר זה. ודכוותה (שופטים ה כח) מדוע בושש רכבו לבא מדוע אחרו פעמי מרכבותיו. עד כאן אמרה אמו של סיסרא. (שם כט) חכמות שרותיה תעננה. עד כאן אמרו כלותיה. הלא ימצאו יחלקו שלל. עד כאן אמרה אשתו. נתגלו הדברים שאמרה אמו של סיסרא לדבורה ברוח הקדש שלחה לה דבורה אל תצפי עוד לסיסרא בנך מעתה (שם לא) כן יאבדו כל אויביך ה'. ודכוותה (ירמיה כ) מיכ' המרשתי ה' ניבא בימי יחזקיהו מלך יהודה וגו' ההמת המיתוהו חזקיהו מלך יהודה וגו'. עד כאן אמרו כשירין שבהן. אבל רשעים אמרו (שם) וגם איש ה' מתנבא בשם ה' אוריהו בן שמעיהו וגו' וישמע המלך יהויקים וכל גבוריו וגו' וישלח המלך יהויקים אנשים מצרים וגו' ויוציאו את אוריהו ממצרים ויביאוהו אל המלך וגו'. אמרו כשם שנתנבא אוריהו כך נתנבא ירמיהו וכשם שנהרג אוריהו כך ירמיהו חייב ליהרג. אך יד אחיקם בן שפן וגו'. כל הפרשה עירובי דברים מי שאמר זה לא אמר זה מי שאמר זה לא אמר זה. ודכוותה (שיר השירים ח ו) שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך וגו'. שימני כחותם על לבך כחותם על זרועך. עד כאן אמרה כנסת ישראל. כי עזה כמות אהבה קשה כשאל קנא. עד כאן אמרו אומות העולם. ורוח הקודש אומרת רשפיה רשפי אש שלהבת יה וגו'. הא כל הפרשה עירובי דברים מי שאמר זה לא אמר זה

מדרש שמואל פרשה יא

וירץ איש בנימין מהמערכה ויבא שילה ביום ההוא ומדיו קרועים ואדמה וגו' זה שאול. רבי לוי ור' סימון ורבנין. חד אמר ששים מיל הלך שאול באותו יום. במערכה היה ושמע שנשבו הלוחות והלך וחטפן מיד גלית ובא. ור' סימון אמר מאה ועשרים מיל הלך שאול באותו היום. בשילה היה ושמע שנשבו הלוחות והלך וחטפן מיד גלית ובא. ורבנין אמרין ק"פ מיל הלך שאול באותו היום. במערכה היה וברח לשילה ושמע שנשבו הלוחות והלך וחטפן מיד גלית ובא. ויבא והנה עלי וגו' ויען המבשר ויאמר נס העם וגו' וארון האלקים נלקחה. תששה מדת הדין כנקבה. ויהי בהזכירו את ארון האלקים וגו'. אמר רבי יהושע בר רבי נחמיה הכן לא הוה ליה ממחינון חמשה טופרין או חמשה איסטילין אלא מפרקת שבורה על הארון. וכלתו אשת פנחס וגו'. תאני שלש נשים מתו חיות. אמנו רחל. וכלתו של עלי. ומיכל בת שאול. אמנו רחל. (בראשית לה יח) ויהי בצאת נפשה כי מתה. וכי מתה היא מדברת היא. אלא מתה ואינה מתה. וכלתו של עלי ותכרע ותלד כי נהפכו ציריה עליה. ומיכל בת שאול (שמואל ב ו כג) לא היה לה ולד עד יום מותה. ביום מותה היה לה. הדא היא דכתיב (שם ג ה) והששי יתרעם לעגלה. למה נקרא שמה עגלה. אמר רבי יהודה ב"ר סימון על שפועה כעגלה ומתה:

ופלשתים לקחו את ארון וגו'. רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. רבי יוחנן אמר כבדוהו. אמרו זה אלוה וזה אלוה יבא אלוה וישכון אצל אלוה. רבי שמעון בן לקיש אמר כך היה בשכרן. אלא אמרו זה נוצח וזה נצוח. יבא נצוח ויעבור לנוצח. וישכימו אשדודים ממחרת וגו' אמר להן הקב"ה אין אתם נכוין בפושרין אלא ברותחין. הדא היא דכתיב וישכימו בבקר וגו'. רק דגון נשאר עליו. קודמים דידיה. על כן לא ידרכו כהני דגון וגו'. אמר רבי ירמיה בשם רבי בר רב יצחק החמירו ישראל בעבודה זרה יותר מאומות העולם. כתיב על כן לא ידרכו וגו' אבל בישראל כתיב (צפניה א) ופקדתי על כל הדולג על המפתן. רבי יוחנן וריש לקיש. רבי יוחנן אמר עבודה זרה שנפסלה אסורה בהנאה. ורבי שמעון בן לקיש אמר מותרת. ולא פליגי. ומה דאמר רבי עבדום. ומה דאמר ריש לקיש נזדלזלה בעיניהם ולא עבדום. ותכבד יד ה' על האשדודים וגו' הא כיצד היה יושב בטחור ועכבר עולה מתהום ושומט בני מעיו ויורד לו לתהום. ודכוותה (שמואל א יז מט) ותטבע האבן במצחו. נכנס האבן כבברזל. יהודה ברבי אמר כבבצק. ודכוותה (דניאל ו כה) וכל גרמיהון הדיקו. יהודה בר רבי אמר כאילין פסטילס שרשי תאנה שהן רכים ובוקעין בצור ובאבן. ויסתרו להם טחורים. רבי שמעון בן לקיש כנת מעיהם החיצונה נסתרה. ר' שמואל בר נחמן אמר כנת מעיהם הפנימי נסתרה. ויסתרו להם טחורים דברים שבאופל

מדרש שמואל פרשה יב

ויהי ארון ה' בשדה פלשתים שבעה חדשים. כתיב (בראשית כא ל) כי את שבע כבשות וגו'. אמר לו הקדוש ברוך הוא לאברהם אתה נתת לו שבע כבשות חייך שאני משהא בשמחת בניך שבעה דורות. דבר אחר אתה נתת לו שבע כבשות חייך שבני הורגין שבעה צדיקים מבניך. אלו הן שמשון חפני ופנחס שאול ושלשת בניו. דבר אחר אתה נתת לו שבע כבשות חייך שבניו מחריבין ז' משכנות מבניך. אלו הן אוהל מועד וגלגל ונוב וגבעון ושילה ובית העולמים תרין. דבר אחר נתת לו שבע כבשות חייך שארוני מחזר בשדה פלשתים שבעה חדשים. הדא היא דכתיב ויהי ארון ה' בשדה פלשתים שבעה חדשים:

כתיב (משלי יט כה) לץ תכה ופתי יערים וגו'. לץ תכה זה נחש. ופתי יערים זו חוה. הכל שמעו לחוה ואכלו מאותו האילן. הדא היא דכתיב (שם ג) ותתן גם לאישה עמה ויאכל. גם ריבוי האכילה לבהמה ולחיה ולעופות חוץ מעוף אחד ושמו חול. הדא היא דכתיב (איוב כט) ואומר עם קני אגוע וכחול ארבה ימים. דבית רבי ינאי ורבי יהודה ורבי שמעון. דבית ר' ינאי אמרי אלף שנים הוא חי. לאחר אלף שנים האור יוצא מקינו ואוכלתו ונשתייר בו כביצה וחוזר ומגדל אברים והוא חי. ר' יהודה ב"ר שמעון אומר לסוף אלף שנים גופו כלה כנפיו מתמרטין ומשתייר בו כביצה חוזר ומגדל אברים. דבר אחר לץ תכה זה עמלק. ופתי יערים זה יתרו אמר ר' יהודה בר סימון מוכתב היה באסרטיא של עמלק וכיון שנפל בא ונתגייר. הדא היא דכתיב (שמות יח) וישמע יתרו כהן מדין. דבר אחר לץ תכה אלו פלשתים. ופתי יערים אלו הסגנים. דבר אחר לץ תכה אלו הפלשתים. ופתי יערים אלו הסרנים:

ולמה תכבדו את לבבכם וגו' וישרנה הפרות. שרן ואזלן מהלכן ביופי. היו הופכות פניהם כלפי שיטה ואומרות שירה אי זו שירה. אמרו רבי מאיר אמר שירת הים אמרו. הדא היא דכתיב במסילה אחת הלכו הלוך וגעה. וכתיב (שם טו א) אשירה לה' כי גאה גאה. ר' יוחנן אמר (תהלים צח א) שירו לה' שיר חדש. רבי שמעון בן לקיש אמר (שם קה א) הודו לה' קראו בשמו. רבי אלעזר אמר (שם צט א) ה' מלך ירגזו עמים. ורבנין אמרין (שם צו א) ה' מלך תגל הארץ. אמר ר' שמואל בר רב יצחק למה לקו אנשי בית שמש. על שהיו מליצין בארון. אמר להם הקב"ה לישראל אילו תרנגולתו של אחד מהם אבדה לא היה מחזר אחריה כמה מבואות עד שהיה מביאה ואדוני מחזר בשדה פלשתים ואין אתם מקפידין עליו. אף הוא הושיע לו ימינו וזרוע קדשו:

תאנא דבי אליהו רוני רוני השטה התנופפי התנופפי ברוב הדרך המחושקת ברקמי זהב המהוללה בדביר ארמון המפוארה בשני כרובים. אמר ר' שמואל כמה יגע בן עמרם עד שלא לימד ללויים שירה ואתם אומרות שירה מעצמיכם יישר חיליכם. ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו הימים והיו עשרים שנה אחד עשר של שאול ושתים שנמשח דוד ושבע שמלך בחברון

מדרש שמואל פרשה יג

ויקבצו המצפתה וישאבו מים וגו'. אמר ר' סימון ולא שילה היא המצפתה ולא המצפתה היא שילה אלא כמין אסקופה יוצאה מתוך תחומי של יהודה לתוך תחומי של בנימין ועליה בהמ"ק בנוי. וישאבו מים. וכי מים שאבו. אלא מלמד ששאבו דברי תורה כמים. וישפכו לפני ה'. וכי לפני ה' שפכו. אלא מלמד ששפכו לבן בתשובה כמים. ויאמרו שם חטאנו לה' וישפוט וגו'. רבי הונא ורבי ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק נתעטף שמואל בחלוקו של ישראל. אמר לפניו רבון העולמים כלום אתה תובע מן האדם אלא שיאמר לפניך חטאתי וישראל אומרים לפניך חטאנו ואין אתה מוחל להן:

ויקח שמואל טלה חלב אחד. אמר רבי יוסי בר חנינא לעולם אין הבמה מותרת אלא על ידי נביא. מאיא טעמיה (דברים יב יג) השמר לך פן תעלה וגו'. ואליהו מקריב בשעת איסור הבמות. רבי יוחנן בן מריא מייתי לה מן הדא (יהושע ח ל) אז יבנה יהושע מזבח. אין לי אלא בהר עיבל בגבעון מנין. שנאמר (שופטים ו כה) ויהי בלילה ההוא ויאמר ה' אל גדעון וגו'. אמר רבי אבא בר כהנא שבע עבירות נעשו בידו של גדעון. עצי אשירה אבנים פסולות מוקצה ונעבד זר ולילה ומחוסר זמן. אין לי אלא בגדעון בשילה מנין. ויקח שמואל טלה חלב אחד. אמר רבי אבא בר כהנא שלש עבירות נעשו באילו של שמואל. הוא ועורו ומחוסר זמן. ולוי אמר רבי יוסי אי מן הדא לית את שמע מינה כלום. והדא דאמרת הא דאמר ר' שמואל בר רב

יצחק ותשובתו הרמתה כי שם ביתו וגו'. ויהי שמואל מעלה העולה וגו'. אמר רבי אבא בר כהנא שלש מלחמות של מהומה הבטיח הקב"ה שהוא עושה לישראל ושלשתן עשה להן. הראשונה בימי יהושע. (יהושע י) ויהם ה' לפני ישראל וגו'. השנייה בימי סיסרא (שופטים ד טו) ויהם ה' את סיסרא וגו'. והשלישית בימי שמואל. ויהי שמואל מעלה וגו' וירעם ה' בקול גדול וגו' ויהם. רבי סימון מוסיף תרתי (שמות יד) ויהם את מחנה מצרים. (זכריה יד) והיה ביום ההוא תהיה מהומת ה' רבה בהם. ולא פליגין. מה דאמר ר' סימון לשעבר. מה דאמר ר' אבא בר כהנא לכשתבא בהם:

ויאמר ה' אל שמואל שמע בקול העם וגו'. תני רבי שמעון בר יוחאי אותי מאסו גם אותי מאסו כי גם אותי מאסו. אמר ליה הקב"ה בשלשה דברים הן עתידין למאוס במלכות שמים ובמלכות בית דוד ובבנין בית המקדש. אימתי מאסו בשלשתן בימי רחבעם. הדא היא דכתיב (מלכים א ב טז) וירא כל ישראל וגו' מה לנו חלק בדוד. זו מלכות שמים. ולא נחלה בבן ישי. זו מלכות בית דוד. איש לאהליו ישראל עתה ראה ביתך דוד. זו בנין בית המקדש. אמר רבי שמעון בר מנסיא אין ישראל רואין סימן ברכה לעולם עד שיחזרו ויבקשו שלשתן. הדא היא דכתיב (הושע ג ה) אחר ישובו בני ישראל ובקשו את ה' אלקיהם זו מלכות שמים. ואת דוד מלכם זו מלכות בית דוד. ופחדו אל ה' ואל טובו באחרית הימים זה בנין בית המקדש:

וימאנו העם לשמוע בקול שמואל וגו'. ר' הונא ור' ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק לפי שכתוב (שמות טז כח) עד אנה מאנתם. לפיכך כתיב וימאנו העם. לחד קצר דמית ושבק ליה חד ברא והות אימיה מובלא ליה לאומנות והוא ערק מובלא ליה לכנישתא והוא ערק. אמרה כל סמא דמלתא אנא מלפא ליה אומנותיה דאבוי הוה מעייל ליה והוה אמר ליה חליש רישיה הדין והוה חליש רגלוי והוה חליש רישיה. אזיל טען ליה גבי אמיה ואמר לה הילך תהא קברא ליה דעבר על אומנותיה דאבוי. לפי שכתוב עד אנה מאנתם לפיכך כתיב וימאנו העם:

ויאמר שמואל אל אנשי ישראל לכו וגו'. מי היה הגון לדבר איש מבנימין וגו'. ודכוותה (אסתר ב ד) והנערה אשר תיטב בעיני המלך וגו'. מי היה הגון לדבר (שם ה) איש יהודי היה בשושן וגו'. ודכוותה (שמות ב כה) וירא אלקים את בני ישראל וגו'. מי היה הגון לדבר (שם) ומשה היה רועה וגו'. ר' יהושע בריה דרבי בירי מוסיף תרתי (שופטים ד ג) והוא לחץ את בני ישראל בחזקה. מהו בחזקה. רבי יצחק אמר בחירופין ובגדופין. מי היה הגון לדבר ודבורה אשה נביאה. ודכוותה (שם יח) ויאמר העם וגו'. מי הגון לדבר (שם יא א) ויפתח הגלעדי היה גבור חיל וגו'. ולו היה בן ושמו שאול וגו' ואין איש מבני ישראל טוב ממנו. יכול בכל. תלמוד לומר משכמו ומעלה גבוה מכל העם. ודכוותה (שמואל ב יד כה) וכאבשלום לא היה איש וגו'. יכול בכל. תלמוד לומר (שם כו) ושקל את שער ראשו מאתים שקלים באבן המלך. ונתלה בשערו. אמר רבי חנינא בחרובית גדולה היה. ואין תימר ככידון בדים בדים היה עשוי ואין תימר בחרובית קטנה. אמר רבי חנינא כשעליתי מן הגולה התרתי אזורי ושל בהמתי ושל אבא בני להקיף קורתו של חרוב אחד ולא יכולתי. אמר רבי חנינא כשעליתי מן הגולה נטלתי חרוב ופצעתי ומשך מלא כף ידי דבש. הדא אמרה בימיהון אשתני עלמא. ויעבר בארץ שלישה. כי רמתה המה עולים במעלה וגו' ותעננה אותם ותאמרנה יש וגו'. ר' יודן ורבי מרי בר יעקב. אמרו להם אין אתם רואים ענן שהוא קשור על פתחו. ואין יש אלא ענן. כמה דאת אמר (במדבר ט יא) ויש אשר יהיה הענן וגו':

בבאכם העיר כן תמצאון אותו וגו'. וכל האורך הזה למה. מלמד שהיו מביטות בנוי של שאול ולא היו שבעות ממנו דברי רבי יהודה. אמר רבי יוסי נמצאת עושה בנות ישראל כך והלא כדרך שאי אפשר לאיש

לזון את עיניו מהאשה שאינה ראויה לו כך אי אפשר לאשה לזון את עיניה מן האיש שאינו ראוי לה. וכל האורך הזה למה. מלמד שלא הגיע אותה שעה שאמר הקב"ה לשמואל כעת מחר אשלח אליך איש וגו':

כי לא יאכל העם עד בואו כי הוא יברך הזבח אחרי כן יאכלו הקרואים. אמר ר' הונא תפתר כרבי ישמעאל. דרבי ישמעאל אמר הטוב והמטיב מן התורה. דכתיב (דברים ח) ואכלת ושבעת וברכת זו ברכה ראשונה. על הארץ זו ברכה שניה. הטובה זו בונה ירושלים. דכתיב (שם ג כה) ההר הטוב הזה. אשר נתן זו הטוב והמטיב. כתיב בתורה לפניו ואין כתיב בה לאחריה. מה כתיב בתורה לפניו (שם לב ג) כי שם ה' אקרא הבו גודל לאלקיננו. מה כתיב במזון לאחריו ואכלת ושבעת וברכת. ומנין ליתן את האמור של זה בזה. רבי שמואל בר נחמן בשם ר' יונתן שם שם לגזרה שוה מה שם שנאמר בתורה לפניו. אף השם שנאמר במזון לפניו. ומה השם שנאמר במזון לאחריו. אף השם שנאמר בתורה לאחריה. עד כדון כרבי ישמעאל. כרבי עקיבא מנין. רבי יוחנן בשם רבי עקיבא מקל וחומר. מה אם התורה שאינה טעונה לאחריה הרי היא טעונה לפניו. מזון שהוא טעון לאחריו לא כל שכן שיטעון לפניו. עד כדון מזון. תורה מנין. מה אם מזון שהוא חיי שעה טעון ברכה לפניו ולאחריו. תורה שחיייה חיי העולם הזה וחיי העולם הבא על אחת כמה וכמה. רבי יצחק ור' נתן רבי יצחק אמר כי הוא יברך הזבח ואחרי כן יאכלו הקרואים. ורבי נתן אמר (שמות כג כה) וברך את לחמך ואת מימך. אימתי קרוי לחמך עד שלא אכלתו. אמר רבי מה אם בשעה שהוא שבע כתיב ואכלת ושבעת וברכת. בשעה שהוא רעב לא כל שכן. ר' זעירא בעי באלין תלתא דברכי אהדדי היך את עביד להון בשלשה שאכלו כאחד או בשלשה שאכלו זה בפני עצמו וזה בפני עצמו. ואם תעבדין בשלשה שאכלו כאחת אפילו האמצעי מברך תחלה וסוף. אמר ר' שמואל בר אבדימי לא לימדה תורה ברכת המזון לאחריו אלא ברבים אם לרבים והלא בינו לבין עצמו מברך. אמר ר' אבא מרי בצלאה עשאוה כשאר כל המצות שבתורה. אכל דמאי וחד אמר אכל פירות ספק שניתקנו ספק שלא ניתקנו מזמנין. אמר ר' שמואל אחוי דרבי ברכיה מכיון שגזרו על דמאי רוב העם היו מכניסין לבתיהם והדא אמרה כותי מזמנין עליו וכותי לאו בספק. אמר רבי אבא תפתר כמאן דאמר כותי כגוי לכל דבר. דתניא כותי כגוי דברי רבי. רבן שמעון בן דמליאל אמר כותי כגוי לכל דבר

מדרש שמואל פרשה יד

כי לא יעשה אדני ה' דבר וגו'. כי לא יעשה אדני ה' דבר זה יוסף. (בראשית מא כה) ויאמר יוסף אל פרעה חלום פרעה אחד הוא וגו'. דבר אחר כי לא יעשה אדני ה' דבר זה דניאל. (דניאל ב יט) אדיין לדניאל בחזווא די ליליא רזא גלי. דבר אחר כי לא יעשה זה משה. (שמות יא ד) ויאמר משה כה אמר ה' כחצות הלילה. דבר אחר כי לא יעשה זה אלישע. (מלכים ב ח י) לך אמור לו חיה תחיה וגו'. דבר אחר כי לא יעשה אלו החכמים. דתנינן בארבעה פרקים הדבר מתרבה כו'. דבר אחר כי לא יעשה וגו'. (במדבר כג) ויאמר ה' קח לך את יהושע בן נון וגו'. דבר אחר כי לא יעשה וגו' זה אליהו. (מלכים א ט טו) ויאמר ה' אליו לך שוב לדרכך וגו'. דבר אחר כי לא יעשה זה אחיה השילוני. (שם יד) וה' אמר אל אחיהו הנה אשת ירבעם וגו'. דבר אחר כי לא יעשה זה שמואל. וה' דלה את אזן שמואל וגו':

כעת מחר אשלח אליך איש מארץ בנימין וגו'. רב חנן בר אדא בעי לשעבר לא. אלא עד שלא הגיע הקץ הקב"ה מפליג עצמו משהגיע הקץ הקב"ה מפרס עצמו. ויגש שאול את שמואל וגו' ויען שמואל את שאול. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר לו הקב"ה לשמואל שמואל אתה קורא עצמך רואה אני מראך שאין את רואה. אימתי הראהו בשעה שאמר לו (שמואל א טז א) מלא קרנך שמן וגו'. ויהי כבואם וירא את

אליאב וגו' ויאמר ה' אל שמואל אל תבט אל מראהו וגו'. למה שהיה קפדן. ודכוותה (דברים א יז) והדבר אשר יקשה מכם תקריבון אלי וגו'. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר ליה הקב"ה למשה. משה אתה דן קשות אני מביא לפניך דין שתלמיד תלמידך יכול לשמעו ואין אתה יודע לשמוע. הדא היא דכתיב (במדבר כז ה) ויקרב משה את משפטן לפני ה'. רבי הונא בשם ר' יהודה בר רבי סימון ורבי חנין בשם רב שמואל בר רב יצחק. רבי חגי מטי בה בשם רבי פדת. חס ושלום לאותו הצדיק שאמר בלשון הזה. אלא אמר דבר שאני יכול לשמוע תקריבון אלי ושאיני יכול לשמוע והשמעתיו לאלקים:

וירם הטבח את השוק והעליה וגו'. רבי אלעזר אומר שוקה וסופה. רבי שמעון בן לקיש אומר שוקה ונועה. ורבנין אמרין שוקה ואליה. ויקח שמואל את פך השמן וגו'. שאול ויהוא ונמשחו מן הפך שהיתה מלכותן עוברת. דוד ושלמה נמשחו מן הקרון שהיתה מלכותם קיימת. וישקהו. כל נשיקה לתפלות בר מן תלת. נשיקה של פרישות נשיקה של גדולה נשיקה של פרקים. נשיקה של פרישות (רות א יד) ותשק ערפה לחמותה וגו'. נשיקה של גדולה ויקח שמואל את פך השמן ויצק על ראשו וישקהו. נשיקה של פרקים (שמות ד כז) וילך ויפגשהו בהר האלקים וישק לו. רבי תנחומא אמר אף נשיקה של קריבות (בראשית כט יא) וישק יעקב לרחל. שהיתה קרובתו:

בלכתך היום מעמדי וגו'. רבי ינאי ור' יונתן הוו יתבין ואתא חד גבר ושאל להו מהו דין דכתיב בלכתך היום מעמדי וגו'. עם קבורת רחל בגבול בנימן בצלצח והלא קבורת רחל בתחומו של יהודה וצלצח בתחומו של בנימין. אמר רבי ינאי לר' יונתן יונתן אחי אסוף חרפתי. אמר ליה הכי אמר ליה למחר הן באין מקבורת רחל את הולך והן באין ואת מוצא אותן בגבול בנימן בצלצח. אמר ליה מהו דכתיב (שמואל ב יט מד) ויקש דבר איש יהודה מדבר איש ישראל. אמר ליה אלו שולחים כתבים אל דוד ואלו מקבלים כתבים. מה דוד אומר להם אחי אתם עצמי ובשרי אתם. צלצח. רבי יוסי הגלילי אומר צל צח בצחו של יום. רבי עקיבא אומר צלצח של הזקן. שנאמר (בראשית לה יא) ומלכים מחלצין יצאו. ויעל נחש העמוני וגו' ויאמר אליהם נחש וגו'. רבי לוי ור' סימון ורבנן. רבי לוי אמר אלו הקלעים והקשתות שבישראל שהן מחמד עיניהם של ישראל. כמה דאת אמר (במלים עח ט) נושקי רומי קשת וגו' ורבי סימון אמר אלו סנהדרין של ישראל שהן גלגל עיניהם של ישראל. כמה דאת אמר (במדבר טו כד) והיה אם מעיני העדה וגו'. ורבנן אמרי זה ספר תורה. ואמר להן נחש העמוני הביאו לי ספר תורה ואעקר מתוכו (דברים כג ד) לא יבא עמוני וגו'. בזאת אכרת לכם ברית בנקור לכם כל עין ימין. ועתה הנה המלך מתהלך לפניכם וגו'. זה אחד מחמשה דברים שהם מכופלין. זקנתי ושבת. (איוב טז יט) עדי וסהדי. (תהלים ט ה) משפטי ודיני. (איוב לט ה) פרא ערוד. (שם מ יח) עצמיו גרמיו:

הנני ענו בי נגד ה'. אמר רבי אבא בר כהנא קשה הוא הגזל ששני גדולי עולם נצרכו להתווכח עליו. משה ושמואל. משה (במדבר טז יז) לא חמור אחד מהם נשאתי וגו'. רבי חניא בר שלדא ורבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי וכי מה הניח משה לקפחין ולגנבין. אלא אמר משה בשעה שהיו ישראל מתנדרין ממסע למסע לא אמרתי לאחד מהם טול כלי זה על חמורך נשאתי בעצמי ונטלתי וטענתי. כמה דאת אמר (שמות ד כ) ויקח משה את אשתו ואת בניו וגו'. אמר רבי יודן גדול הדור בשעה שהוא הולך לעשות צרכי צבור ממי הוא צריך ליטול את החמור לא משל צבור. ברם הכא ויקח משה את אשתו וגו'. אמר רבי לוי כגואל ראשון הוא גואל שני. מה גואל ראשון ויקח משה את אשתו ואת בניו וירכיבם על החמור. אף גואל שני (זכריה ט ט) עני ורוכב על החמור. ואשיב לכם. אמר רבי יוסי עשיר גדול היה שמואל שאילו תבעו ספיקה היתה בידו להחזיר. כמה דאת אמר ואשיב לכם. ויאמרו לא עשקתנו וגו'. ויאמר אליהם עד ה' בכם וגו'. ויאמרו

עדים אין כתיב כאן. אלא ויאמר עד. אמר להן הקב"ה אתם מעידין עליו על מה שבגלוי. ואני מעיד עליו על מה שבסתר

מדרש שמואל פרשה טו

ויאמר שמואל אל העם ה' אשר עשה את משה ואת אהרן ואשר העלה את אבותיכם וגו'. שני שדיך מה השדים הללו מלאים חלב כך משה ואהרן מלאים תורה. מה השדים הללו הודה של אשה כך משה ואהרן שבחן של ישראל. מה השדים הללו אין אחד מהם גדול מחבירו כך לא משה גדול מאהרן ולא אהרן גדול ממשה. מה השדים הללו מה שהאשה אוכלת התינוק יונק כך כל תורה שלמדה משה למדה לאהרן. הדא היא דכתיב (שמות ד כח) ויגד משה לאהרן את כל דברי ה'. ורבנין אמרין גלה לו שם המפורש. רבי אבא בר זוטרא בשם רבי שמואל בשר ודם אינו מתקן את הרטיה עד שהוא רואה את המכה. אבל מי שאמר והיה העולם ברוך הוא אינו כן אלא מתקן את הרטיה ואחר כך רואה את המכה. הדא היא דכתיב (ירמיה ל יז) כי אעלה ארוכה לך וממכותיך ארפאך נאום ה'.

וישלח ה' את ירובעל ואת בדן ואת יפתח ואת שמואל ויצל אתכם מיד אויביכם מסביב ותשבבו בטח. ירובעל זה גדעון בדן זה שמשון יפתח כמשמעו. הקיש שלשה קלי עולם לשלשה אבירי עולם שלא תאמר מה אלו היו מפרנסין את ישראל בשעתם. ללמדך שכל שלשה ושלשה שיעמדו בבית דינן של ישראל יהיו בעיניך כמשה וכאהרן וכשמואל. ירובעל בדורו כמשה בדורו. בדן בדורו כאהרן בדורו. יפתח בדורו כשמואל בדורו. ולא עוד אלא שבית דינו של ירובעל ושל בדן שקול כבית דינו של משה. אמר רבי שמעון בן לקיש (קהלת ז י) אל תאמר מה היה שהימים הראשונים היו טובים מאלה. אל תאמר אילו היה ר' זעירא קיים הייתי למד אגדה לפניו. אילו היה רבי טרפון קיים הייתי למד תורה לפניו. אין לך אלא חכם שבדורך. רבי ברכיה מייתי לה מהכא (דברי הימים א יב כח) ויהוידע הנגיד לאהרן. וכי יהוידע נגיד לאהרן היה. אלא מלמד שאלו היה אהרן קיים יהוידע היה גדול ממנו בדורו. ר' סימון מייתי לה מהכא (שם א.ו. לד) ואהרן ובניו מקטירין על מזבח העולה וגו'. וכי אהרן ובניו היו והלא צדוק ובניו היו. אלא מלמד שאם היה אהרן קיים צדוק היה גדול ממנו. רבי הלל בריה דר' שמואל בר נחמן מייתי לה מהכא (נחמיה ח יז) ויעשו כל הקהל הבאים וגו' כי לא עשו מימי ישוע בן נון וגו'. מימי יהושע בן נון אין כתיב כאן. אלא מימי ישוע בן נון. פגם הכתוב את הצדיק בקבר מפני אדם בשעתו. ורבנין אמרין (עזרא ז ה) בן אבישוע בן פנחס בן אלעזר בן אהרן הכהן הראש הוא עזרא עלה מבבל. מלמד שאלו היה אהרן קיים עזרא היה גדול ממנו בדורו:

ועתם התיצבו ואשפטה אתכם וגו'. רבי בשם רבי שמואל בר יצחק מגילת בית המקדש שמסר הקב"ה למשה בעמידה. הדא היא דכתיב (דברים ה כח) ואתה פה עמד עמדי. עמד משה ומסרה ליהושע בעמידה (שם לא. יד) קרא את יהושע והתיצבו. עמד יהושע ומסרה לזקנים בעמידה (יהושע כד א) ויאסוף יהושע את כל שבטי ישראל שכמה ויתיצבו לפני האלקים. עמדו זקנים ומסרוה לנביאים בעמידה ועתה התיצבו וגו'. עמדו נביאים ומסרו לדוד בעמידה לית לי קרייה. עמד דוד ומסרה לשלמה בעמידה (תהלים מא יא) ואתה ה' חנני והקימני ואשלמה להם. (דברי הימים א כח יט) הכל בכתב. מלמד שניתנה במסורת. מיד ה' עלי השכיל. מלמד שנתנה לדרש. רבי מנחמא בשם ר' מנא ברוח הקודש נאמרה. (שם יב) ותבנית כל אשר היה ברוח עמו

מדרש שמואל פרשה טז

גפן ממצרים תסיע תגרש גוים ותטעה (תהלים פ ט). מה הגפן הזו אינה נטעת בערבוביא אלא שורות שורות כך הן ישראל אינן חונים אלא דגלים דגלים. מה הגפן הזו בולשין תחתיה ואחר כך נוטעין אותה כך תגרש גוים ותטעה. מה הגפן הזו שומר שלה למעלה הימנה כך (שם קכא ד) הנה לא ינום ולא יישן שומר ישראל. מה הגפן הזו שרביט אחד עולה ממנה והוא מכבש כל האילנות כך הן ישראל צדיק אחד עומד מהן ושמו הולך מסוף העולם ועד סופו. (יהושע ו כז) ויהי ה' את יהושע וגו'. מה הגפן הזו יש בה יין ויש בה חומץ זה טעון ברכה וזה טעון ברכה. כך הם ישראל על מדת הטוב ברוך הטוב והמטיב. על מדה אחרת ברוך דיין האמת. מה הגפן הזו יש בה יין יש בה חומץ יש בה ענבים ויש בה צימוקים. כך הן ישראל יש בהן מקרא ומשנה תלמוד ואגדות. מה הגפן הזו כל שהוא אוכל ממנה בוסר שניו קהות עליו כך כל שהוא בא ומזדווג לישראל סוף שהוא נוטל את שלו מתחת ידיהם. פרעה בא ונלחם עם ישראל ונטל את שלו מתחת ידיהן. שלשים ואחד מלכים עשו מלחמה עם ישראל וכולם נפלו בידן. מה הגפן הזה העלין חופין על האשכולות כך עמי הארץ חופין על בני תורה. מה הגפן הזו יש בה אשכולות גדולים וקטנים וכל האשכול שהוא גדול מחבירו נמוך ממנו כך ישראל כל מי שהוא גדול מחבירו נמוך ממנו. מה הגפן הזו כל שהוא אוכל ממנה ושונה מיינה פניו מצהלות כך (קהלת ח א) חכמת אדם תאיר פניו. בשעה שהוא נשאל ומשיב. ועוז פניו ישונא. בשעה שהוא נשאל ואינו משיב. מה הגפן הזו מתחלה נרפסת ברגל ואחר כך מעלין אותה על שלחנות מלכים כך הן ישראל בעולם הזה (איכה א מב) צוה ה' ליעקב סביביו צריו. כגון חלמיש לנוה. סוסיתא לטבריה. וקצרה לחיפה. אבל לעתיד לבא (ישעיה מט כז) והיו מלכים אומניך וגו'. מה הגפן הזו סומכין אותה על גבי קנים והיא חיה כך הן ישראל אינן חיינן אלא בזכות התורה שהיא כתובה בקנה. מה הגפן סומכין אותה על גבי עצים יבשים והיא חיה כך הן ישראל אינן חיים אלא בזכות אבותיהן אף על פי שהן מתים. כדכתיב (ויקרא כו מב) וזכרתי את בריתי יעקב וגו'. אחר כל השבח הזה (תהלים פ יג) למה פרצת גדריה וגו'. כתאנה זו שהיא עומדת בפרשת דרכים כל מאן דבעי עדי בה. (שם) יכרסמנה חזיר מיער. זה עשו הרשע. (שם) וזיז שדי ירענה. אלו המלכיות. (שם) אלקים צבאות שוב נא וגו' ופקוד גפן זאת. רבי מנחמה ורבי נחמן דיפו בשם ר' יעקב דקסרין פקוד מה שאמרת לשרה (בראשית כא א) וה' פקד את שרה וגו'.

וכנה אשר נטעה ימינך וגו' באיזה זכות העולם עומד. רבי אבא בר כהנא אמר בזכות מלכי בית דוד. שנאמר (מלכים א ב כד) חי ה' אשר הכינני. רבי שמעון בן לקיש אמר בזכות התורה המכוננת בארון. ורבנין אמרין בזכות ישראל. היך מה דאת אמר (שמואל ב ז כד) ותכונן לך את עמך ישראל וגו'. תהי ידך על איש ימינך זה אברהם. ועל בן אמצת לך זה יצחק. ולא נסוג ממך תחיינו ובשמך נקרא זה יעקב. דבר אחר ולא נסוג ממך. (שמואל א יב) כי לא יטוש ה' את עמו. וכתוב אחד אומר (תהלים צד יד) כי לא יטוש ה' את עמו. וכתוב אחד אומר ונחלתו לא יעזוב. אמר ר' שמואל בר נחמן פעמים הוא עושה למען שמו פעמים הוא עושה למען עמו ונחלתו. בחוצה לארץ בעבור עמו ונחלתו בארץ ישראל בעבור שמו הגדול. אמר ר' ראובן לעולם הוא עושה למען שמו. הדא היא דכתיב (ישעיה מח יא) למעני למעני אעשה וגו'.

כי הואיל ה' לעשות וגו'. ר' יהודה ור' נחמיה ורבנין. ר' יהודה אומר אין הואלה אלא תחלה. כמה דאת אמר (שמואל ב ז) ועתה הואל וברך את בית עבדך וגו'. ר' נחמיה אומר אין הואלה אלא לינה. כמה דאת אמר (שופטים יט ו) הואל נא ולין וייטב לבך. ורבנין אמרין אין הואלה אלא שבועה. כמה דאת אמר (שמות ב כא) ויואל משה לשבת את האיש. (שמואל יד) ויואל שאול את העם לאמר. (מלכים ב ה כג) הואל וקח ככרים.

רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר אין הואלה אלא הוכחה. כמה דאת אמר (איוב ו כח) ועתה הואילו פנו בי וגו

מדרש שמואל פרשה יז

בן שנה שאול במלכו ושתי שנים מלך על ישראל (שמואל א יג. א). רבי זעירא בעון ממנייא יתיה ולא קבל עליו כיון דשמע הדא מתניתא חכם וחתן ונשיא והגדולה מכפרת קבל עליו. חכם (ויקרא יט לב) מפני שיבה תקון והדרת פני זקן. וכתוב בתריה וכי יגור אתך גר. מה גר נמחלו לו כל עונותיו אף זה נמחל לו על כל עונותיו. חתן (בראשית כח ט) וילך עשו אל ישמעאל ויקח את מחלת. וכי מחלת היה שמה והלא בשמת היה שמה. אלא מלמד שמחלו לו על כל עונותיו. נשיא בן שנה שאול במלכו. וכי בן שנה היה שאול כשמלך. אלא מלמד שמחלו לו על כל עונותיו. נשיא ומלך נעשה כתינוק בן שנה שלא טעם טעם חטא:

תוחלת ממושכה מחלת לב וגו' (משלי יג יב) זה המארס את האשה ואינו נושאה מיד. ועץ חיים תאוה באה. זה המארס את האשה ונושאה מיד. דבר אחר תוחלת ממושכה מחלת לב. זה דוד שנמשח ומלך לאחר שתי שנים. ועץ חיים תאוה באה. זה שאול שנמשח ומלך מיד. ויאמר שאול פוצו בעם וגו'. מהו ושחטתם בזה. רבנין אמרין סכין בת י"ד אצבעות הראה להם בי"ת תרתין. זיי"ן שבעה. ה"א חמשה. ואמר להן כסדר הזה שוחטין ואוכלין. אימתי פרע לו הקב"ה ביום המלחמה. שנאמר והיה ביום מלחמת ולא נמצא חרב וגו' ותמצא לשאול וגו'. ולא נמצא ואת אמר ותמצא. מי המציאה לו. רבי יודן בר ר' יצחק אמר המלאך המציאה לו. ורבנין אמרי הקב"ה המציא לו:

כתיב ויבן שאול מזבח לה' אותו החל וגו'. כמה מזבחות בנו הראשונים. (בראשית ח כ) ויבן נח מזבח לה'. (שם יב ז) ויבן שם מזבח לה'. אצל אברהם. וכן יצחק וכן יעקב. (שמות יז טו) ויבן משה מזבח. (יהושע ח ל) ויבן יהושע מזבח. ואת אומר אותו החל לבנות. רבנין אמרי אותו החל למלכים. אמר ר' יודן לפי שנתן נפשו לדבר העלה עליו הכתוב כאלו החל לבנות מזבח. ויאמר העם אל שאול היונתן וגו' ויפדו וגו'. רבי אלעזר אמר נתנו משקלו זהב ופדאוהו. אמר רבי יוחנן וכי לחם אכל והלא לא לחם אכל אלא דבש אכל. רבי שמעון בן לקיש וכי אכל והלא מטעמת טעם. לא כן אמר ר' בא חסידא בר רבי זעירא המטעמת אין בה לא משום אכילה ולא משום שתייה ולא משום הפסק תענית ואינה טעונה ברכה אמרו טעמא ויפדו העם את יונתן ולא מת:

ושאול לכד המלוכה על ישראל. שהיה עניו שהיה שפל רוח שהיה ירא חטא שהיה מבזבז נכסיו וחס על נכסיהן של ישראל. יהודה בר נחמן בשם רבי שמעון בן לקיש שהיה בן תורה. דכתיב (משלי ח טו) בי מלכים ימלוכו. וילחם סביב בכל אויביו. מהו בכל אשר יפנה ירשיע. ירשיע חייב. תני רבי שמעון בן יוחאי עד שלא חטא אדם הראשון היה שומע את הקול ואינו מתיירא. וכיון שחטא מתיירא. (בראשית ג) ויאמר את קולך שמעתי בגן ואירא וגו'. אמר ר' אחא עד שלא חטא היה שומע את הקול אגריון. וכיון שחטא היה שומע את הקול נימירין. עד שלא חטאו ישראל מה כתיב תמן (שמות כד יז) ומראה כבוד ה' כאש אוכלת וגו'. אמר רבי אבא בר כהנא שבע מחיצות של אש היו ישראל רואין טונסות זו בזו ולא היו מזדעזעין. וכיון שחטאו אפילו פני הסרסור לא היו יכולין להקביל. רבי פנחס ורבי אבין בר רבי חנין אף הסרסור הרגיש עמהן. (שם לד ל) ויראו מגשת אליו. עד שלא חטאו (תהלים סח יג) מלכי צבאות יודון יודון. ר' יודן ב"ר איבו מלאכי צבאות אין כתיב כאן. אלא מלכי. מלכיהון דמלאכיא. וכיון שחטאו אפילו לפני הגליורין לא היו יכולין לעמוד. שנאמר (דברים ט יט) כי יגורתי מפני האף והחמה. עד שלא חטא דוד (תהלים כז א) ה'

אורי וישעי ממי אירא. וכיון שחטא (שמואל ב יז ב) ואבוא עליו והוא יגע [ח] ורפה ידים וגו'. עד שלא חטא שלמה (קהלת ב ה) עשיתי לי שרים ושרות וגו'. וכיון שחטא (שיר השירים ג ז) הנה מטתו שלשלמה וגו'. עד שלא חטא שאול ובכל אשר יפנה ירשיע. וכיון שחטא (שמואל א יז יא) וישמע שאול וכל ישראל את דברי הפלשתי האלה ויחתו ויראו מאד

מדרש שמואל פרשה יח

לכן יכיר מעבדיהם וגו' (איוב לד כה). אמר רבי חנינא לעולם אין הקב"ה נפרע מאומה תחלה עד שיפרע משרם שלמעלה. הדא הוא דכתיב (ישעיה כד כא) והיה ביום ההוא יפקוד ה' על צבא המרום במרום. ואחר כך ועל מלכי האדמה באדמה. כך בתחלה (בראשית ו ב) ויראו בני האלקים את בנות האדם. ואחר כך ויאמר ה' אמחה את האדם וגו'. וכך בתחלה (שמות יז ח) ויבא עמלק. ואחר כך (דברים כה יז) זכור את אשר עשה לך עמלק. ואחר כך כה אמר ה' צבאות פקדתי את אשר עשה עמלק. אמר ר' אחא אמר הקב"ה בעל פקדונות אני. שרה הפקידה אצלי חבילה של מצות. לפיכך (בראשית כא) וה' פקד את שרה. אבל עמלק הפקיד אצלי חבילה של קוצים. לפיכך כה אמר ה' צבאות פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל. וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים וגו'. עד שלא מלך בבזק. משמלך בטלאים. ויבא שאול עד עיר עמלק וירב בנחל. רבי בנייא בשם רבי הונא התחיל מריב כנגד עגלה ערופה אמר זה הורג וזו נערפת ומכפרת. ורבנין אמרי התחיל מריב כנגד הקב"ה אמר כך אמר לי שמואל עתה לך והכית את עמלק וגו'. אמר אם אדם חטא בהמה מה חטאת. יצאת בת קול ואמרה לו שאול אל תהי צדיק יותר מבוראך:

ויאמר שאול אל הקיני לכו וגו'. וכי עם כל ישראל עשה חסד. אלא ללמדך שכל המארח תלמיד חכם בתוך ביתו ומאכילו ומשקהו כאלו עשה חסד עם כל ישראל. רבי אלעזר אמר יתרו עשה חסד עם משה (שמות ב כ) קראן לו ויאכל לחם. ר' סימון אמר בשכרו האכילו (שם יט) וגם דלה דלה לנו וישק את הצאן. ויחמול שאול והעם על אגג וגו'. בר קפרא אמר זה דואג שהיה שקול כנגד כל ישראל. אמר ר' יהושע בן לוי כל שהוא אכזר על רחמנין סוף שהוא נעשה רחמן על אכזרים. כל שהוא רחמן על אכזרים סופו ליפול בחרב. מה טעם (שמואל א לא ו) וימת שאול ושלושת בניו וגו'. כי חטאת קסם מרי וגו'. אמר רבי שמואל בר רב נחמן כל שהוא הולך אצל הקסם ממרא על דברו של הקב"ה. מאי טעמיא כי חטאת קסם מרי. ואון ותרפים הפצר. גורם אף וצרה לעצמו. ויסוב שמואל ללכת ויחזק בכנף מעילו ויקרע כנף מעילו. של מי. רב ולוי. חד אמר כנף מעילו של שאול. וחד אמר כנף מעילו של שמואל. שכן דרך הצדיקים להיות מצטערין כשאין נטיעתן משובחת. ודכוותה (מלכים א יא ל) ויתפוש אחיה בשלמה החדשה וגו'. שלמתו של מי. רב ולוי. חד אמר שלמתו של ירבעם. וחד אמר שלמתו של אחיה. אמר ר' שמואל בר נחמני נראין הדברים שלמתו של אחיה. שכן דרך צדיקים להיות מצטערין בשעה שיש מחלוקת לבית דוד. ודכוותה (רות ד ח) ויאמר הגואל לבועז וגו'. נעלו של מי. רב ולוי. חד אמר נעלו של גואל. וחד אמר נעלו של בועז. אמר ר' שמואל בר נחמני נראין הדברים נעלו של בועז. שכן דרך הלוקח להיות נותן ערבון. ודכוותה (דברי הימים ב יג כ) ולא עצר כח ירבעם בימי אביהו ויגפהו ה' וימת. אמר ר' שמואל בר נחמני מה את סבור שהוא ירבעם ואינו אלא אביה. ולמה נגפו. ר' יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. חד אמר על שחיסדן ברבים. שנאמר (שם ח) ועמכם עגלי הזהב אשר עשה לכם ירבעם לאלקים. ורבי שמעון בן לקיש אמר על שבזה כבוד אחיה השילוני וקרא אותו בן בליעל. שנאמר (שם) ויקבצו עליו אנשים רקים בני בליעל. ורבנין אמרי על שבאת לידו עבודה זרה ולא בטלה. הדא הוא דכתיב (שם יט) וירדוף אביה אחר ירבעם וילכוד ממנו ערים בית אל וגו'. וכתב (מלכים א יב כט) וישם את האחד בבית אל. והרי דברים קל וחומר. ומה אם המלך שהונה למלך נגפו

הכתוב. הדייט על אחת כמה וכמה. ודכוותה (שם ב כה ל) וארוחתו ארוחת תמיד וגו'. כל ימי חייו של מי. רב ולוי. חד אמר ימי חייו של יהויכין. וחד אמר ימי חייו של אויל מרודך. אמר ר' שמואל בר נחמן נראין דברים ימי חייו של יהויכין. שבשעה שהקב"ה נותן שלווה לצדיקים אינו נוטלה מהם עוד מעתה עד שהוא מכניסה עמהן לגן עדן:

וישסף שמואל את אגג וגו'. אמר ר' אבא בר כהנא התחיל מחתך מבשרו זתים זתים ומאכילן לנעמיות. הדא הוא דכתיב (איוב יח ג) יאכל בדי עורו יאכל בדי בכור מות. ביכר לו מיתה מרה. ורבנין אמרי העמידו על ארבעה קונטיסין ומתחו עליהן והיה אומר אכן סר מר המות הכן ממיתים את השרים מיתות חמורות. רבי יצחק אמר סרסו. שנאמר כאשר שכלה נשים חרבך כן תשכל מנשים אמך. אמתו שלא אותו האיש. אמר רבי לוי אף משה רמזה לישראל בתורה. הדא הוא דכתיב (דברים כה יא) כי ינצו אנשים יחדיו וגו'. וכתב בתריה וקצותה את כפה וגו'. מה כתיב בתריה (שם יז) זכור את אשר עשה לך וגו'

מדרש שמואל פרשה יט

מלא קרנך שמן ולך אשלחך אל ישי וגו'. (תהלים סה ה) אשרי תבחר ותקרב וגו'. ואהרן נבחר. (שם בו ו) ואני נסכתי מלכי וגו'. השתיתיו. כמה דאת אמר (שופטים ד) ויסע את יתד האהל ואת המסכת. משחתינו. כמה דאת אמר (דניאל י) וסוך לא סכתי (משכתי). רבי הונא בשם רבי אחא לשלשה חלקים נתחלקו היסורין. אחד לדורות ולאבות ואחד לדורו של שמד ואחד למלך המשיח. הדא הוא דכתיב (ישעיה נז) והוא מחולל מפשעינו וגו'. אומרין למלך המשיח היכן את מבקש לדור. אמר אף דא צריכא שאלה (תהלים ב) על ציון הר קדשי. כשם שחייבין על מחיצתו והוא בנוי כך חייבין על מחיצתו והוא חרב:

ותרם כראם קרני (שם לב). ר' יהודה בן גירון ורבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי. חד אמר שאול נמשח ומגנו לא נמשחה. וחד אמר לא הוא ולא מגנו. אמר דוד אנא כליית משחא דרבותא ותרם כראם קרני בלותי בשמן רענן. ולך אשלחך אל ישי בית הלחמי. בית ארתיקופיון שלו. שהוא בא מבית לחם יהודה. רבי שמואל בר נחמן בשם רבי שמעון בן לקיש שהיה בן תורה שכתוב בה (משלי ט) לכו לחמו בלחמי:

כי ראיתי בבניו לי מלך. אמר רבי לוי כל מקום שנאמר לי אינו זז לא בעולם הזה ולא בעולם הבא. בכהנים מהו אומר (שמות כח) וכהנו לי. בלויים מהו אומר (במדבר ב) והיו לי הלויים. בישראל מהו אומר כי לי בני ישראל. בארץ מהו אומר (שמות יט) כי לי הארץ. בתרומה מהו אומר (שם כה) ויקחו לי תרומה. במעשר מהו אומר (בראשית כח) וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך. בבכורות מהו אומר (שם יג) קדש לי כל בכור. בשמן המשחה מהו אומר (שם) שמן משחת קודש יהיה זה לי. בירושלים מהו אומר (מלכים א יא) העיר אשר בחרתי לי. בבית המקדש מהו אומר (שמות כח) ועשו לי מקדש. במזבח מהו אומר (שם כ) מזבח אדמה תעשה לי. בקרבנות מהו אומר (במדבר כח) תשמרו להקריב לי. בסנהדרין מהו אומר (שם יא) אספה לי שבעים איש. במלכות בית דוד מהו אומר כי ראיתי בבניו לי מלך. הוי כל מקום שהוא אומר לי אינו זז לא בעולם הזה ולא בעולם הבא:

ויעש שמואל את אשר דבר ה' ויבא בית לחם ויחרדו זקני העיר לקראתו ויאמר שלום בואך. רבה שאיל בשלמיה דרבה. דילמא רבי יוחנן הוי מסתמיך על רבי יעקב בר אידי והוה ר' אלעזר חמי ליה ומטמר מן קדמוי אמר אתו חמו מה הדין בבלייא עבד לי תרתי הוא דעביד לי חדא דלא שאיל בשלמי וחדא דלא אמר שמעתתא מן שמי. אמר ליה לא נהוגין בבבל. זעירא שאיל בשלמיה דרבה דאינון מקיימין הדין

קרייא (איוב כט) ראוני נערים ונחבאו וישישים קמו עמדו אמר ליה ולמה לא אמר שמעתא מן שמי. אתון מעבר קומי צלמא הורדוס. אמר ליה מהו מעבר קדמוי. אמר ליה ומה את פליג ליה יקרא עבור קדמוי וסמי עייניה. אתון מעבר קמי חד בית המדרש. אמר ליה הכא הוא רבי מאיר ודריש הוא אמר שמעתא משמיה דרבי ישמעאל ולא הוה אמר שמעתא משמיה דרבי עקיבא. אמר ליה וכל עמא ידעין דרבי אלעזר תלמידיה דרבי יוחנן. אמר ליה רבי יעקב בר אידי יודע אתה לפייס. אפשר דהוה רבי יוחנן מקפיד על אלין מליא. אף דוד בקש עליהם רחמים (תהלים סא) אגורה באהלך וגו'. ר' פנחס ור' ירמיה בשם ר"י אמר. אמר דוד אזכה שיהיו דברי נאמרין בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. מה הנייה ליה. בר נזירה אמר כל האומר שמועה בשם אומרה שפתותיו ורוחשות בקבר. מאי טעמיה (שיר השירים ז) דובב שפתי ישנים. ככומר זה של ענבים שהוא זב מאליו. רבי חנינא בר פפא ורבי סימון. חד מנהון אמר כהדין דשתי קונדיטון. וחד אמר כהדין דשתי חמר עתיק אף על פי דהוא שתי ליה טעמיה בפומיה:

ויהי בבואם וירא את אליאב וגו' ויאמר ה' אל שמואל אל תבט אל מראהו וגו'. למה שהיה קפדן. ויאמר שמואל אל ידי התמו הנערים וגו'. אמר רבי לוי הפסוק הזה כולו ברוח הקודש נאמר. התמו על שם (איכה ד) תם עונך בת ציון. הנערים על שם (ישעיה י) ונער קטן נהג במ. ויאמר עוד על שם (זכריה ה) עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים. שאר על שם (ישעיה י) שאר ישוב שאר יעקב. הקטן ע"ש (שם ס) הקטן יהיה לאלף. והנה על שם (נחום ב) הנה על ההרים רגלי מבושר. רועה על שם (מיכה ז) רעה עמך בשבטך. בצאן על שם (יחזקאל לד) ואתן צאני צאן מרעיתי:

ויאמר שמואל אל ישי שלחה וקחנו וגו'. אמר ר' שמואל בר נחמן לפי שבעולם הזה לא ישבו שני גדולי עולם ישי ושמואל עד שישב דוד ביניהם כך לעתיד לבא אין כל מחיצה ומחיצה של צדיקים שאין דוד עומד על גבה. וישלח ויביאהו והוא אדמוני וגו' כיון שראה שמואל את דוד התחיל מרתת ועולה אמר אף זה שופך דמים הוא. כמה דאת אמר (בראשית כו) ויצא הראשון אדמוני וגו'. אמר ליה הקדוש ברוך הוא עם יפה עינים דוד מדעת סנהדרין הוא הורג אבל עשו מדעת עצמו. ויאמר ה' קום משחהו. אמר לו הקב"ה קום מלפניו. כי זה הוא. מאי כי זה הוא. אמר רבי שמואל בר נחמן זה הוא בעולם הזה וזה הוא בעולם הבא. לפיכך הוא מקלס להקב"ה בעשרה מזמורות (תהלים יח) ארחמך ה' חזקי ה' סלעי ומצודתי וגו'. אמר ר' סימון אף בסופו של ספר הוא מקלס להקב"ה בעשרה מזמורות (שם) הללויה הללו אל בקדשו וגו'. רבי שמואל בר נחמן ההוא עביד לאילן פסוקיא סימנין [טז] דיא"ש איש"כ כשד"ך. דוד אמר (שם קיח) אודך כי עניתני וגו'. ישי אמר אבן מאסו הבונים וגו'. אחיו אמר מאת ה' היתה זאת וגו'. שמואל אמר זה היום עשה ה' נגילה וגו'. אחיו אמרו אנא ה' הושיעה נא. ישי אמר אנא ה' הצליחה נא. שמואל אמר ברוך הבא בשם ה'. כלם אמרו ברכונכם מבית ה'. כלם אמרו אל ה' ויאר לנו. שמואל אמר אסרו חג בעבותים וגו'. דוד אמר אלי אתה ואודך וגו'. כולם אמרו הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו. ויען אחד מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי. יודע נגן במקרא. וגבור חיל במשנה. ואיש מלחמה בתלמוד. ונבון דבר במעשה הטוב. ואיש תואר שהיה מאיר פנים כהלכה. וה' עמו. והלכה כדבריו

מדרש שמואל פרשה כ

ויאספו פלשתים את מחניהם לצבא וגו'. כתיב (דברי הימים א א) הוא היה עם דוד בפס דמים. רבי יוחנן אמר בחקל סמקתא. רבי שמואל בר נחמן אמר בפס דמים שמשם פסקו הדמים. הפלשתים נאספו

למלחמה ותהי חלקת השדה מלאה שעורים וגו' ויתיצבו בתוך החלקה ויצילוה וגו' (דברי הימים שם). כתוב אחד אומר מלאה שעורים. וכתוב אחד אומר (שמואל ב כג) מלאה עדשים. ר' יעקב דכפר חנן אמר עדשים היו אלא שהיתה שבלתם גבוהה כשעורים. רבי לוי אמר אלו לפלשתים שהיו באים גבוהים כשעורים והלכו נמוכים כעדשים. ויתיצבו בתוך החלקה ויצילוה. כתוב אחד אומר ויצילוה. וכתוב אחד אומר ויצילה. מלמד שהחזירה לבעליה שהיתה חביבה להן כשדה מלאה כרכום ר' שמואל. רבי שמואל בן נחמן ורבנין. רשב"ן אמר שנה אחת היתה ושתי שדות היו. פשיטא ליה לאבד וליתן דמים מה צריכא לו. אי תימא לאבד אבל לא ליתן דמים עד כדון היא צריכה ליה איזו מהן לאבד של עדשים או של שעורים. של עדשים מאכל אדם של שעורים מאכל בהמה. של עדשים אין העומר בא מהן של שעורים העומר בא מהן. של עדשים אין מפרישין מהן חלה ושל שעורים מפרישין מהן חלה. ורבנין אמרי שדה אחת היתה ושתי שנים היו. היה לו ללמוד מאשתקד. אלא שאין למדין מעשה מן המעשה:

ויתאוה דוד ויאמר מי ישקני מבור בית לחם אשר בשער (שמואל ב כג) וגו'. רבי חייא רבה אמר הלכה נצרכה לו. ויבקעו שלשה הגבורים (שם) וגו'. ולמה שלשה. שאין ההלכה מתבררת אלא בשלשה. וישאבו מים וגו' ולא אבה לשתותם (שם). לא אבה שתקבע הלכה בשמו אלא עשאה מסכת וקבעוה לדורות. ופורץ לעשות לו דרך ואין ממחין בידו. בר קפרא אמר חג היה ונסוך המים היה ומותר בבמה היה. רב הונא בר יוסף אמר הלכות שבויה נצרכה לו. ורבי שמעון בר אבא אמר בנין בית המקדש תבע. ולמה שלשה. אלא אחד הורג ואחד מפנה את ההרוגים ואחד מכניס את הצלוחית בטהרה. ויסך אותם לה' (שם). כתוב אחד אומר ויסך. וכתוב אחד אומר (דברי הימים שם) וינסך. מאן דאמר ויסך מסייע לרב חייא רבה. ומאן דאמר וינסך מסייע לבר קפרא. כתיב (דברי הימים ב כה) הנה הכית את אדום ונשאך לבך וגו' אמר רבי חנינא מכאן מאן דמתגרי נפל מן הדין קרייא הנה הכית את אדום וגו'. ויצא איש הבינים ממחנות פלשתים גלית שמו וגו':

ה' מה רבו צרי וגו' (תהלים כג). אלו אחרים נתאוו למלכותי צרה היתה לי על אחת כמה וכמה בני מתאוה למלכותי. אלו אחרים נאפו את נשיי צרה היתה לי על אחת כמה וכמה בני ניאף את נשי. אלו אחרים הרגו את בני צרה היתה לי על אחת כמה וכמה בני הרג את בני. מה רבו צרי וגו':

גבהו שש אמות וזרת וכובע נחשת על ראשו וגו'. אמר רבי חנינא ששים קנטרין היה לבוש גלית. רבי אבא בר כהנא אמר מאה ועשרים. ולא פליגי' ילמדו סתומין מן המפורשין. מה המפורשין ששים אף הסתומין ששים. ויעמוד ויקרא לא מערכות ישראל וגו'. רבי יוחנן ורבי שמעון בן לקיש. רבי יוחנן אמר אמר להם אין אתם אומרים שהולד נוצר לארבעים יום הריני ממתין לכם ארבעים יום. ברו לכם איש וירד אלי. רבי שמעון בן לקיש אמר כך יהיה בשכרו. אלא אמר אותו שכתוב בו (שמות טו) ה' איש מלחמה. תנו לי איש ונלחמה יחד. ויגש הפלשתי השכם והערב ויתיצב ארבעים יום. אמר רבי ברכיה ב"ר יצחק בשכר ארבעים פסיעות שהלכה ערפה עם חמותה נתלו לבנה מ' יום. הדא הוא דכתיב ויתיצב ארבעים יום. ר' יודן בשם ר' יצחק אמר בשכר ארבעה דמעוות שהורידה ערפה על חמותה זכתה ועמדה ממנה ארבעה גבורים הללו סף ומדון גלית וישבי. הדא הוא דכתיב (שמואל ב כא) את ארבעת אלה יולדו לערפה בגת וגו' אמר ר' יצחק אותה הלילה שפירשה ערפה מחמותה נתערבו בה גויות של מאה בני אדם. הדא הוא דכתיב והוא מדבר עמם והנה איש הבינים עולה וגו' במערכות פלשתים. ממערות כתיב. ממאה ערלות פלשתים. ר' תנחומא אמר אף כלב אחד. הדא הוא דכתיב ויאמר הפלשתי אל דוד הכלב אנכי. ואת עשרת חריצי החלב וגו'. גדיין מניעין מן אמיהון. ואת אחיך תפקוד לשלום. דוגמא דידהון. ואת ערובתם תקח. אמר ר' יהודא ברבי סימון למוד שבט יהודה להיות ערבים אלו את אלו. כמה דאת אמר (בראשית מד) אנכי אערבנו

וגו'. גם את הארי גם את הדוב הכה עבדך. תני בשם ר' נתן ארבע אריות ושלשה דובין הכה דוד באותו יום. הדא הוא דכתיב ארי הארי את הארי גם את הארי דוב הדוב ואת הדוב

מדרש שמואל פרשה כא

וילבש שאול את דוד מדיו ונתן קובע נחשת על ראשו וילבש אותו שריון. נמצאו חפותין לא משולשלין ולא מסולקין. כיון שראה שאול כן נתכרכמו פניו. כיון שראה דוד שנתכרכמו פניו של שאול מה דוד אמר לו. ויאמר דוד לא אוכל ללכת באלה כי לא נסיתי וגו'. ויקח מקלו בידו ויבחר לו חמשה חלוקי אבנים מן הנחל. אחד לשמו של הקב"ה ואחד לשמו של אהרן ושלשה אבות העולם. אמר לא אני הוא גואל הדם עלי להפרע ממנו. אמר לו הקב"ה והלא לפני חירף וגידף עלי להפרע ממנו. וישם אותם בכלי הרועים אשר לו ובילקוט. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי האבנים מתלקטות מאליהן. ויבט הפלשתי ויראה את דוד ויבזהו וגו'. ר' יודן אמר נתאוה לו שהיה אדמוני עם יפה עינים. ויאמר הפלשתי אל דוד הכלב אנכי כי אתה בא אלי במקלות. כתיב (דברי הימים א כז) ועל מחלוקותו דודי האחוחי ומחלקתו ומקלות הנגיד וגו'. רבי יודן אמר על שם שהיה רודה במקל. אמר רבי ברכיה על שם כי אתה בא אלי במקלות:

ויאמר הפלשתי אל דוד לכה אלי וגו'. רבי אבא בר כהנא אמר הארץ אחזתו. אמר ר' תנחומא אנא אמר טעמיה בוא אלי אין כתיב כאן. אלא לכה אלי. ואתנה את בשרך לעוף השמים ולבהמת הארץ. רבי ינאי בריה דר' שמואל ב"ר ינאי מאתים וארבעים ושמונה כבלים כנגד מאתים וארבעים ושמונה אברים שהיה בו בגלית. הוא שדוד אומר (תהלים קמ) אל תתן ה' מאוי רשע. אל תתן ליה תחמדתיה. זממו אל תפק אל תשריניה. ירומו סלה רומם כפפתוי. כיון שראה דוד שנתקלקלו דבריו אמר הדין דידי אית בעיר דאכיל בשר דאת אמר ולבהמת הארץ. מה דוד אומר לו היום הזה יסגרך ה' בידי וגו'. ורבנין אמרי מיד לקה בצרעת. כמה דאת אמר (ויקרא יג) והסגירו הכהן. ונתתי פגר מחנה פלשתים היום הזה לעוף השמים. ולבהמת הארץ אין כתיב כאן. אלא ולחית הארץ. וידעו כל הארץ כי יש אלקים לישראל. עביד דין דדהון:

וישלח דוד את ידו אל הכלי ויקח משם אבן ויקלע וגו'. ר' יהודה בר רבי אמר כבצק. ודכוותה (דניאל ו) וכל גרמיהון הדיקו. ר' יהודה בר רבי אמר כאלין פסטילם. ויפול על פניו ארצה. כדי שלא יצטער אותו צדיק גבהו שש אמות וזרת. דבר אחר למה ויפול על פניו ארצה. אלא כדי שיטמון אותו הפה שחירף וגידף. דכתיב (איוב מ) טמנם בעפר יחד פניהם חבוש בטמון. דבר אחר למה ויפול על פניו ארצה. לפי שהיה אלקיו נתון על לבו. לקיים מה שנאמר (ויקרא כו) ונתתי את פגריכם על פגרי גלוליתכם. ולקיים (דברים לג) ואתה על במותימו תדרוך. וכתיב (יהושע י) ויהי כהוציאם את המלכים האלה אל יהושע וגו' ויקרבו וישימו את רגליהם על צואריהם

מדרש שמואל פרשה כב

וכראות שאול את דוד יוצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער וגו'. וכי לא היה מכירו. אתמול הוא משלח ואומר לישי יעמוד נא דוד לפני כי מצא חן בעיני והכא הוא שואל עליו. אלא כיון שראה ראש הפלשתי בידו אמר לאבנר צא ובדוק מאיזו משפחה הוא. אם מפרץ הוא מלך הוא. ואם מזרח הוא שופט הוא. והיה שם דואג האדומי. אמר אפילו מפרץ הוא פסול לא בן רות המואביה הוא. אמר לו אבנר כבר נתחדשה הלכה עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית. אמר לו אם כן מצרי ולא מצרית

אדומי ולא אדומית. האנשים הללו למה נתרחקו לא על דבר שלא קדמו אתכם בלחם ובמים היה להם לנשים להוציא. נתעלמה הלכה מאבנר לשעה. אמר לו אבנר הלכה נתעלמה ממך צא ולמד משמואל ובית דינו. כיון שבא אצל שמואל אמר ליה הדא מנא לך לא משל דואג. דואג מין הוא ואינו יוצא בשלום מן העולם. להוציאך חלקה אי אפשר (תהלים מה) כל כבודה בת מלך פנימה. הא לאיש לקדם ולא לאשה. (דברים כג) ואשר שכר עליך את בלעם בן בעור. הא לאיש ליתן שכר אבל לא לאשה:

ויצאו שרי פלשתים ויהי מדי צאתם שכל דוד וגו' וייקר שמו מאד. רבי יהודה ברבי סימון אמר נתייקר שמו מאד בהלכה. כיצד כיון ששמעו פלשתים שנשא דוד אשה אמרו כתיב בתורה (שם כד) כי יקח איש אשה חדשה וגו'. הרי שעה שנקפוץ על דוד ונאבדנו מן העולם. והן אינן יודעין שדוד חכם ודורש במא דברים אמורים במלחמת הרשות אבל במלחמת מצוה הכל יוצא אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה. רבי יהודה אומר לא כי אלא במה דברים אמורים במלחמת מצוה. אבל במלחמת חובה הכל יוצא אפילו חתן מחדרו וכלה מחופתה. וישלח שאול מלאכים אל בית דוד לשמרו וגו' זה שאמר הכתוב (יחזקאל ה) לכן כה אמר אדני אלקים יען המנכם מן הגוים אשר סביבותיכם וגו'. רבנין ורבי יהודה ברבי סימון. רבנין אמרין כרעים שבהם עשיתם וכטובים לא עשיתם אמר רבי יהודה ברבי סימון אפילו כרעים לא עשיתם. איזבל בת כומרין היא משלחת ואומרת לאליהו (מלכים א ט) כעת מחר אשים את נפשך כנפש אחד מהם. ופותחת לו פתח. והכא וישלח שאול מלאכים וגו'. הוי אפילו כרעים לא עשיתם:

ותקח מיכל את התרפים ותשם על המטה וגו'. תני בשם ר' איבו ניקודים של ברוקלי. ויאמר שאול אל מיכל למה ככה רמיתני וגו' כתיב הששי יתרעם לעגלה אשת דוד. למה נקראת עגלה. אמר רבי יהודה ברבי סימון על שפעתה כעגלה ומתה. ורבנין אמרי על שפעתה לפניו ואמרה לו אבא לא היה לך להשיאני לאדם בעולם אלא ללסטים שלך השיאתני שלף חרבו עלי ואמר לי אם אין אתה משלחני הריני ממיתך. ודוד ברח וימלט ויבא אל שמואל הרמתה וגו'. רבי הונא בשם רבי יוסי אמר באותה הלילה שברח דוד מפני שאול למד משמואל הנביא מה שאין תלמיד ותיק למד למאה שנה ויברח דוד מניו ברמה. ר' זכריה ור' יונתן בר חגי בשם ר' יצחק בר מריון יפה קפדנותן של אבות מענותנותן של בנים. קפדנותן של אבות מיעקב (בראשית לא) ויחר ליעקב וירב בלבן וגו'. את סבור שמא מכות ופצעים היו שם והלא לא היה שם אלא דברי פיוסין. אמר רבה בנוהג שבעולם אדם הולך לבית חמיו אפשר שלא ליטול בידו מאומה. ברם הכא אפילו מחט או צנורא לא עלתה בידו. ענותנותן של בנים מדוד ויברח דוד מניו ברמה וגו'. מזכיר שפיכות דמים בפיוסו

מדרש שמואל פרשה כג

ברוב שרעפי בקרבי תנחומיך ישעשעו נפשי (תהלים צד). כנסת ישראל אומרת לפני הקב"ה מרוב עונות שלי צדיקים שבי עפים ומתעלפים ובשעה שהזקן יושב ודורש שמיתתן של צדיקים כפרה להן לישראל בכל מקומות מושבותיהן באותה שעה תנחומיך ישעשעו נפשי. (קהלת ז) טוב שם משמן טוב וגו'. שמן טוב יורד שם טוב עולה. שנאמר (בראשית יב) ואגדלה שמך. שמן טוב כלה שם טוב אינו כלה. שנאמר (ישעיה נז) שם עולם אתן לו אשר לא יכרת. שמן טוב בדמים שם טוב בחנם. שמן טוב לעשירים שם טוב לעניים ולעשירים. שמן טוב מהלך מקיטון לטרקלין שם טוב מהלך מסוף העולם ועד סופו. שמן טוב נופל על המת והוא מבאיש שנאמר (קהלת י) זבובי מות יבאיש יביע שמן רוקח. שם טוב נופל על המת ואינו מבאיש שנאמר (מלכים ב ד) ויעל וישכב על הילד וגו' ויגהר עליו ויחם בשר הילד וגו' ויעל ויגהר עליו ויזוור

הנער עד שבע פעמים ויפקח הנער את עיניו וגו'. שמן טוב נופל על המים והוא נדוח שם טוב נופל על המים ואינו נדוח. (יונה ב) ויאמר ה' לדג וגו'. שמן טוב נופל על האור והוא נשרף שם טוב נופל על האור ואינו נשרף. שנאמר (דניאל ג) באדין נפקו שדרך מישך ועבד נגו מן גו נורא. אמר רבי יהודה ברבי סימון בעלי שמן טוב נכנסו למקום חיים ויצאו מתים בעלי שם טוב נכנסו למקום מיתה ויצאו חיים:

רבי יהודה ור' נחמיה. רבי יהודה אומר אמר לו הקב"ה למשה משה מנה לי כהן גדול. אמר לו מאיזה שבט. אמר לו משבטו של לוי. באותה שעה שמח משה ואמר כך שבטי חביב. אמר לו חייך שאהרן אחיך הוא (שמות כח) ואתה הקרב אליך את אהרן אחיך וגו'. אמר לו במה אני מושחו. אמר לו משמן המשחה. שנאמר (שם כט) ולקחת את שמן המשחה וגו'. אבל עבודתו אינה עבודה וחייב מיתה אלולי שמותן של שבטים שהן חקוקים על לבו. אמר הקב"ה חביב עלי שמותן של שבטים משבטו של לוי ומכהן גדול שנמשח בשמן המשחה. אמר ר' ביבי בשם ר' ראובן אם היו חסרין אות אחת לא היו מכפרין. תני רב הושעיא אפילו נקודה אחת:

תני רבי שמעון בן יוחאי שלשה כתרים הם. כתר תורה וכתר כהונה וכתר מלכות וכתר שם טוב עולה על גביהן. כתר מלכות זה דוד ונטלו. כתר כהונה זכה אהרן ונטלו. כתר תורה מונח לתוכחת לכל באי עולם. לאמר שאלו היו כתר כהונה וכתר מלכות קיימין הייתי זוכה בהם ונטולן. והרי כתר תורה מונח כל מי שיזכה בו מעלין עליו כאלו זכה בכולן. וכל מי שלא זכה בתורה לא זכה באחד מהן. רבי אבין בשם רבי שמעון בן יוחאי אומר מצינו שהלך הקב"ה חמש מאות שנה בשביל ליטול לו שם טוב. שנאמר (שמואל ב ז) אשר הלכו אלקים לפדות לו לעם ולשום לו שם. אמר רבי שמעון בן מנסיא חביב הוא שם טוב מכהונה ומלכות שהכהונה ומלכות בטלו ושם טוב לא בטל. אמר רבי שמעון בן מנסיא חביב הוא שם טוב מארון הברית שארון לא היה הולך לישראל אלא מהלך ג' ימים. הדא הוא דכתיב (במדבר י) וארון ברית ה' נוסע לפניו דרך שלשת ימים וגו'. ושם טוב הולך מסוף העולם ועד סופו. מנא לן מדוד. (דברי הימים א יד) ויצא שם דוד בכל הארצות. אמר רבי יהודה ברבי סימון חביבה היא מיתנתן של שבטים יותר מן חיייהם. שבחיהם לא נאמר (שמות כח) ששה משמותם על האבן האחת וגו'. תלמידיו דר' אימי ואבא צידוני בשם ר' שמואל בר נחמן חביבה מיתנתו של שאול יותר מחייו. שבחיייו לא נאמר מחר אתה ובניך עמי. ובמיתנתו נאמר מחר אתה ובניך עמי. עמי בתוך מחיצתי. אמר ר' שמואל בר נחמן מרים ויוכבד הן הן חיותיהן של ישראל. שנאמר (שמות א) שם האחת שפרה ושם השנית פועה. שפרה זו יוכבד. ולמה נקרא שמה שפרה שפרת ורבת. דבר אחר שפרה שפרו ישראל ורבו בימיה. דבר אחר שפרה שם שבח. (איוב כו) ברוחו שמים שפרה. פועה זו מרים. ולמה נקרא שמה פועה שהיתה פועה והולד יוצא. דבר אחר פועה שהופיעה במעשים טובים לישראל. דבר אחר פועה שהיתה פועה ובוכה על אחיה. הדא הוא דכתיב (שמות ב) ותתצב אחותו מרחוק:

שלשה שמות נקראו לאדם הזה. אחד שקראו לו אביו ואמו. ואחד שקראו לו אחרים. ואחד שכתוב בס' תולדות ברייתו. רבי אומר ואין אנן יודעין איזה מהן יקדים אם זה שקראו לו אחרים אם זה שקראו לו אביו ואמו. בא שלמה ופירש (קהלת ו) ויום המות מיום הולדו. נולד אדם מונין לו למיתה. מת מונין לו לחיים. נולד אדם הכל שמחין. מת הכל בוכין. ואינו כן אלא נולד אדם הכל צריכין לבכות מפני שאינן יודעין על איזה פרק הוא עומד. מת הכל צריכין לשמוח מפני שהן יודעין שיצא בשלום מן העולם. לשתי ספינות שהיו פורשות בים אחת נכנסת ללמין ואחת יוצאת מן הלמין. זו שנכנסת ללמין לא היו הכל שמחין בה וזו שהיא יוצא מן הלמין הכל שמחין בה. פקח אחד היה שם אמר חלופי הדברים אני רואה זו שנכנסת ללמין היו הכל צריכין לשמוח מפני שהן יודעין שיצאה בשלום מן הים. וזו שהיא יוצאה מן הלמין לא היו

צריכין לשמוח מפני שאינן יודעין על איזה פרק היא עומדת. כך נולד אדם הכל שמחין מת הכל בוכין. ואינו כן. אלא נולד הכל צריכין לבכות מת הכל צריכין לשמוח מפני שהן יודעין שיצא בשלום מן העולם. וכשנולד דוד לא הרגיש בו בריה. וכיון שמת הרגישו בו כל ישראל. הדא הוא דכתיב (מלכים א יא) והדד שמע במצרים כי שכב דוד וגו' וכי מת יואב וגו'. ר' פנחס ורבי ירמיה בשם ר' חייא בר אבא ולא שכיבה היא מיתה. אלא דוד על ידי ששכב על מטתו כתוב בו שכיבה. ויואב על ידי שנהרג כתוב בו מיתה. דבר אחר ולא שכיבה היא מיתה. אלא דוד על ידי שהיה מלך כתוב בו שכיבה. ויואב על ידי שהיה שר הצבא כתוב בו מיתה. דבר אחר ולא שכיבה היא מיתה. אלא דוד על ידי שנמשח בשמן המשחה כתיב בו שכיבה. ויואב על ידי שלא נמשח בשמן המשחה כתיב בו מיתה. וכשנולד יהושע לא הרגיש בו בריה. כיון שמת הרגישו בו כל ישראל. הדא הוא דכתיב (יהושע כד) ויקברו אותו בגבול נחלתו וגו' מצפון להר געש. רבי ברכיה ורבי סימון בשם רבי יהושע בן לוי חזרנו על כל המקרא ולא מצינו מקום ששמו הר געש ומהו הר געש. מלמד שנתעצלו ישראל מלעשות חסד עם יהושע בן נון. בקש הקדוש ברוך הוא להרעיש את העולם כולו על יושביו לפי שהיו ישראל עסוקין במלאכתן זה עסוק בכרמו וזה עסוק בשדהו וזה עסוק בתחומו לפיכך לא עשו חסד עם יהושע. כיון שמת שמואל מה כתיב תמן וימת שמואל ויקבצו כל ישראל ויספדו לו וגו'. אמר רבי יהושע בן לוי מתלא אמר דנכית מחויה חבל מדחיל ליה. אמר ר' שמואל בר נחמן שמואל משלו נתנו לו לפי שכתוב (שמואל א ח) והלך מדי שנה בשנה וגו' ותשובתו הרמתה כי שם ביתו וגו'.

כתוב אחד אומר (שמואל א כה) וימת שמואל. וכתוב אחד אומר (שם כח) ושמואל מת. מיתה ודאי. וימת שמואל אין הדברים אמורים אלא לענינו של נבל. שנאמר וימת שמואל וגו'. וסמיך ואיש במעון ומעשהו בכרמל. אמר הקב"ה הכל סופדין וטופחין על לבן על מיתתו של צדיק והרשע הזה יושב ועשה מרזחים. אבל דוד מהו אומר הורג או נהרג רודף או נרדף הולך אני ועושה גמילות חסד לצדיק. הדא הוא דכתיב (תהלים יג) ואני בחסדך בטחתי וגו'. ללמדך שכל הכופר בגמילות חסדים ככופר בעיקר. ואיש במעון וגו'. אמר רבי איבי בכל מקום שנאמר גזיזה עושה רושם. ושם האיש נבל וגו' והוא כלבי. משבטו של כלב. ואמרתם כה לחי. לקיומו. ויבאו נערי דוד וידברו וגו' וינוחו. מהו וינוחו נעשים מחנה. תמן תנינן ארבעה דברים פטרו במחנה. מביאין עצים מכל מקום ופטורים מרחיצת ידים ומדמאי ומלערב. רבי יהודה ברבי אלעאי אמר שנים עשר אלף כמחנה מדין. ר' חנינא אמר מאה איש כמחנה גדעון. (שופטים ז) ויבא גדעון ומאה איש וגו'. אמר ר' יוסטא בר שונם אלו נאמר במחנה הייתי אומר כדברך כשהוא אומר בקצה המחנה (שם) לית את שמעת מינה כלום. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי מייתי לה מהכא ויבאו עבדי דוד וידברו אל נבל וגו' וינוחו. מהו וינוחו. נעשין מחנה. ורבנן דקסרין מייתי לה מהכא (דברי הימים א יב) כי לעת יום ביום יבאו על דוד לעזרו עד למחנה גדול כמחנה אלקים. וכמה היא מחנה אלקים עשרה. עשרה נכנסים לבית הכנסת ונעשים מחנה:

ויען נבל את עבדי דוד ויאמר מי דוד ומי בן ישי וגו'. כלום הוא בטוח אלא על שתי טפין שמשחו שמואל. היכן הוא שמואל והיכן הם טפיו. ולקחתי את לחמי ואת מימי וגו'. אמר רבי איבו כל מקום שנאמר מים יין הוא. אלא ששינו הכתובים שלא להזכיר יין. ויאמר דוד לאנשיו חגרו איש את חרבו וגו'. אמר ר' יהודה בן פפוס מכאן לדיני נפשות מתחילין מן הצד. ויאמר דוד לאנשיו חגרו איש את חרבו ויחגרו איש את חרבו. ויחגור גם דוד את חרבו כה יעשה אלקים לאויבי דוד וכה יוסיף וגו'. רבי יהודה ורבי נחמיה. רבי יהודה אומר בני בנים הם כבנים. ורבי נחמיה אמר אפילו הכלב. ולאביגיל אשת נבל הגיד נער אחד

מהנערים לאמר וגו' ויעט בהם. מהו ויעט בהם. אפרחניון במילין. חומה היו עלינו גם לילה גם יומם. ר' חנניה ור' יונתן תרויהוון אמרין מכאן מצינו שהצדיקים קרוין חומה:

והנה היא רוכבת על החמור ויורדת בסתר ההר וגו'. נתגלה שוקה והלכו לאורה. נתגלית שוקה ותפגש אותם הוקרו כולן. ולא תהיה זאת לך לפוקה. ר' לוי הוות פרשתא דידיה ושלח ר' זעירא לתלמידו לשמע יתיה מפיו. ולא תהיה זאת לך לפוקה. לא ולא. אמר ליה אית רבוון באגדתא. בא להזדווג לה. אמרה ליה סופך להכשל באשה אחרת ולא מוטב לך באחת ולא בשתיים. רבי אלעזר אמר פקפוקי דברים היו שם. אמרה ליה אזדהר מפוקיתא דנפשא. כיון שלא שמע לה הוציאה כתמיה והראתה אותן לו בלילה. אמר לה אביגיל וכי יש רואין כתמים בלילה. אמרה ליה וכי יש דנין דיני נפשות בלילה. אמר לה כבר נגמר דינו מבעוד יום שמרד במלכות. אמרה ליה וכי מלך אתה. אמר לה ולא משחני שמואל. אמרה ליה אף על פי שמשחך שמואל עדיין מטבעו של שאול קיים ולא יצא מטבעך לעולם. כיון ששמע את דבריה התחיל מקלסה וברוך טעמך וברוכה את וגו' מבוא בדמים. משני דמים מדם נדות ושפיכות דמים ומגזל:

וזכרת את אמתך. אמר ר' יצחק פסוק מוזליך וחסיל שועתיך. לפי שנתנה עיניה בו כשהיתה אשת איש לפיכך פגמה הכתוב אביגיל תניינא לאביגל כתיב. ויהי כעשרת הימים ויגוף ה' את נבל וימת. דתניא המת ליום אחד מיתה של זעף. לשנים מיתה של בהלה. לשלשה מיתה של מגפה. תני ר' חלפתא בן שאול לארבעה מת בהכרת. ולחמשה הדופה. לששה מיתה האמורה בתורה. לשבעה מיתה של חיבה מכאן ולהלן מת ביסורין. מה חמית למימר המת לשלשה ימים מת במגפה. חלפוי בר בריה דר' אבהו דריש שמעית קליה דסבא דדרש ויהי כעשרת הימים וגו'. תלה לו הקב"ה שבעת ימי אבלו של שמואל שלא יתערב אבלו באבל של צדיק ועשה ג' ימים ומת בהכרת. ר' חגי בשם רשב"נ לעשרת ימים אין כתיב כאן. אלא כעשרת הימים. תלה לו הקב"ה עשרת ימים שמראש השנה ועד יום הכפורים. סבור שהוא עושה תשובה ולא עשה

מדרש שמואל פרשה כד

ואיש או אשה כי יהיה בהם אוב או ידעוני מות יומתו באבן ירגמו אותם דמיהם במ (ויקרא כ כז). רבי לוי בשם ר' חמא ב"ר חנינא איש זה שאול. או אשה זו בעלת אוב. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי מוטב היה לו לדרוש באורים ותומים של מעלה ולא באוב וידעוני של מטה. ויאמר שאול לעבדיו בקשו לי אשת בעלת אוב וגו'. ולמה היה שאול דומה באותה שעה. לשלטון שנכנס למדינה גזר ואמר כל התרנגולין הזכרים שיש כאן ישחטו. לשחרית אמר אין תרנגול שיקרא. אמרו לו עבדיו ולא אתה הוא שגזרת שישחטו כולם. כך ושאל הסיר את האובות ואת הידעונים מן הארץ והוא אומר בקשו לי אשת בעלת אוב וגו'. ויתחפש שאול. ויתחפש כתיב. נעשה חפשי מן המלכות. וילבש בגדים אחרים. מאנין פגניקא. וילך הוא ושני אנשים עמו. זה אבנר ועמשא. אמר ר' אבהו למדתך תורה דרך ארץ שלא יהא אדם יוצא לדרך פחות משנים. ואם יוצא הוא לדרך פחות משנים סוף שהוא נעשה עבד לעבדו. אמר ר' אבהו שני בני אדם נהגו בדרך ארץ אברהם ושאול. אברהם (בראשית כב ג) ויקח את שני נעריו וגו'. שאול וילך הוא ושני אנשים עמו:

ויבאו אל האשה לילה. וכי לילה היה. אלא מלמד שאותה שעה היתה אפילה להם כלילה. ויאמר אליה קסמי נא לי באוב וגו' ותאמר האשה אליו הנה וגו' וישבע לה שאול בה' וגו'. אמר רבי שמעון בן לקיש למה היה דומה באותה שעה. לאשה שהיתה נתונה אצל אהובה ונשבעה בחיי בעלה. כך שאול שואל

באוב וידעוני והוא אמר חי ה' אם יקרך עון בדבר הזה. ותאמר האשה את מי אעלה לך. את מי מאותן שאמרו מי ה' או מאותן שאמרו מי כמוך וגו'. ויאמר את שמואל העלי לי. רבן של נביאים העלי לי אמרת מה דאמרת עבדת מה דעבדת וסליק. ותרא האשה את שמואל ותזעק וגו' ולמה רמיתני ואתה שאול. מהיכן היתה יודעת שהוא שאול. אלא לא כשם שהוא עולה להדיוט עולה למלך. למלך הוא עולה פניו למעלה ולהדיוט הוא עולה פניו למטה. ויאמר לה המלך אל תיראי וגו' אלקים ראיתי. כיון דשמע אלקים דחל. ויש אומרים אף צדיקים הרבה עלו עמו. ויאמר לה מה תארו. וכי לה היה מכירו. אלא שלשה דברים נאמרו במעלה בזכורו. מי שהוא מעלה אותו רואה אותו ואינו שומע קולו. כך האשה שהעלתה את שמואל ראתה אותו ולא שמעה קולו. ושואל שהיה צריך לו שמע קולו ולא ראה אותו. אבנר ועמשא שלא היו צריכין לו לא ראו אותו ולא שמעו קולו. ותאמר איש זקן עולה הוא עוטה מעיל. על שם ומעיל קטן תעשה לו אמו:

וידע שאול כי שמואל הוא וגו' ויאמר שמואל אל שאול למה הרגזתני וגו'. רבי הוה פשיט קרייא כד הוה מטי הני חמשה קריין הוה בכי (עמוס ד יג) כי הנה יוצר הרים ובורא רוח ומגיד לאדם מה שחו וגו'. (צפניה ב ג) בקשו את ה' כל ענוי ארץ וגו'. (איכה ג כט) יתן בעפר פיהו וגו'. (עמוס ה טו) שנאו רע ואהבו טוב וגו' אולי יחנן ה' צבאות וגו'. (קהלת יב יד) כי את כל מעשה האלקים יביא במשפט וגו'. והדין. ויאמר שמואל אל שאול למה הרגזתני וגו'. אמר ליה לא היה לך להרגיז בוראך אלא בי עשיתני עבודה זרה. אין את יודע כשם שנפרעין מן העובד כך נפרעין מן הנעבד ולא עוד אלא שהייתי סבור שמא היום יום הדין ונתייראתי. והרי דברים קל וחומר ומה אם שמואל רבן של נביאים נתיירא מן הדין אנו על אחת כמה וכמה. ויאמר שאול צר לי מאד ופלשתים וגו'. מפני מה לא אמר באורים ותומים. אמר ר' יצחק בר חייא (משלי י ד) לב יודע מרת נפשו. אלו אמר באורים ותומים היו אומרים לו לאו אתה שאול הוא שהחרבת את נוב עיר הכהנים. ויאמר שמואל ולמה תשאלני וגו'. הידא לי גבי ערך הידא לי גבי חברך:

ויעש ה' לו כאשר דבר בידי וגו'. לעיל אמר לו ונתנה לרעך הטוב ממך. וכדון ויתנה לרעך לדוד. אמר ליה כד הות יתיב גבך הוינא יתיב בעלמא דשקר והוא צרי לי מינך דלא תקטול יתי. וכדון דאנא יתיב בעלם דקשוט לית את שמע מיני אלא קשוט. ויתן ה' גם את ישראל עמך ביד פלשתים. אמר ליה לית למערק. אמר ליה אין ערקת משתזכה אם נקבל עליך את מדת הדין. למחר אתה ובניך עמי. עמי בתוך מחיצתי. מיד וימהר שאול ויפול מלא קומתו וגו'. מיד יצא למלחמה ונטל שלש בניו עמו יהונתן ואבינדב ומלכישוע. באותה שעה קרא הקב"ה למלאכי השרת ואמר להם בואו וראו בריה שבראתי ושיצרת. בנוהג שבעולם אדם הולך לבית המשתה אינו נוטל בניו עמו מפני מראית עין. וזה יודע באמת שיהרג ויצא למלחמה ונטל שלשת בניו עמו ושמח על שמדת הדין פוגעת בו. אמר רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי לפי שהראה הקב"ה לאדם הראשון דור ודור ומלכיו דור ודור ושמשיו וכיון שהראה לו שאול נופל בחרב אמר זהו שכרן של בניך מלך ראשון שהוא עומד לישראל נופל בחרב. אמר ליה לי את אמר אמור לכהניא דמקטרגין עליה. אמור אל הכהנים בני אהרן. על חמשה חטאים מת שאול (דברי הימים א י ג) וימת שאול במעלו אשר מעל בה' שאמר לו שמואל שבעת ימים תוחיל עד בואי אליך וגו'. והוא לא עשה כך ואמר (שמואל א יג) ואתאפק ואעלה העולה. (דברי הימים ו יג) על דבר ה' אשר לא שמר. שחם על אגג. ועל שהחריב נוב עיר הכהנים. וגם לשאול באוב. והוא שאל באוב וידעוני ולא דרש ב"י וימיתהו:

ויאמר שאול אל הכהן אסוף ידיך. ר' יוחנן בשם רבי שמעון בן יוחאי אומר כל מקום שנאמר ויאמר ויאמר לא ניתן אלא להדרש. (יחזקאל י ב) ויאמר אל האיש לבוש הבדים ויאמר בא וגו'. מהו ויאמר. הקב"ה אמר למלאך והמלאך אמר לכרוב אף על פי שגזר עלי הקב"ה ואיני יכול לכנס לפנים ממחיצתך אלא עשה עמי

צדקה ותן לי גחלים משלך שלא אכזה. הדא הוא דכתיב (שם ז) וישא ויתן. מהו וישא ויתן. אמר ר' פנחס הפשירן ונתן בחיקו. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי שש שנים עשו הגחלים עמומים בידו של גבריאל. סבור שישראל עושים תשובה ולא עשו. וכיון שלא עשו ביקש לזרקן עליהם בחמה. קרא לו הקב"ה גבריאל גבריאל להונך יש בהם עושין צדקה אלו עם אלו. הדא הוא דכתיב (שם ח) וירא לכרובים תכנית יד וגו' אמר ר' אבא בשם רבי ברכיה מי מעמיד העליונים והתחתונים צדקה שעושין ביד. הדא הוא דכתיב (תהלים עא יט) וצדקתך אלקים עד מרום וגו'. ודכוותה (מלכים א כ כח) ויגש איש אלקים ויאמר אל מלך ישראל ויאמר כה אמר ה' וגו'. מהו ויאמר ויאמר באמירה הראשונה אמר לו אם בא בן הדד תחת ידיך אל תחוס עליו. באמירה השניה אמר לו ראה כמה רפשים עשית וכמה חרמים החרמת עד שלא רפשתיו בידך ואתה הוצאתו בשלום. לכן (שם מב) והיתה נפשך תחת נפשו ועמך תחת עמו. ודכוותה (אסתר ז ה) ויאמר המלך אחשורוש ויאמר לאסתר המלכה. מהו ויאמר ויאמר רב בשם רבי אליעזר אמר עד שלא הרגיש בה שהיא יהודית היה מדבר עמה בפרהסיא וכיון שהרגיש בה שהיא יהודית ויאמר המלך אחשורוש לתורגמן ויאמר התורגמן לאסתר המלכה. ודכוותה (ויקרא כא א) אמור אל הכהנים בני אהרן ואמרת וגו'. באמירה הראשונה לנפש לא יטמא בעמיו. ובאמירה השניה אמר לו אם בא מת מצוה לידך היטמא לו. לפי שבעולם הזה אתם מטמאין במת מצוה אבל לעתיד לבא אין אתם מטמאין כל עיקר למה שאין מיתה לעתיד לבא הדא הוא דכתיב בלע המות לנצח וגו'

מדרש שמואל פרשה כה

בנות ישראל אל שאול בכינה המלבישכם שני עם עדנים המעלה עדי זהב על לבושכן (שמואל ב א כד) רבי יהודה ורבי נחמיה. רבי יהודה אומר בנות ישראל ודאי על שאול בכינה שבשעה שהיו בעליהן יוצאין למלחמה היה זנן ומפרנסן ומלבישן שני עם עדנים. מכאן שאין תכשיטין נאין אלא לגוף מעודן. רבי נחמיה אומר בנות ישראל הנאות שבישראל אלו סנהדריות של ישראל. על שאול בכינה שבשעה שהיה שומע טעם הלכה יוצאה מפי תלמידי חכמים היה עומד ונושקו על פיו. הצילני מדמים אלקים (תהלים נ"א טז). הצילני מדמים. רבי יהושע דסכנין בשם רבי לוי אמר מדמו של שאול לא בשבילי נהרג. שלשה דברים הוציא דוד על משיח ה' ושלשתן באו עליו. (שמואל א כו י) חי ה' כי אם ה' יגפנו. היא הות ליה או יומו יבא וכו'. או במלחמה ירד ונספה. היא הות ליה מדמו של נבל לא בשבילי נהרג. שנאמר (שם כה לח) ויהי כעשרת הימים וגו'. מדמו של שאול שהיה רואה מטעת שלו נקצצת ולא היה מצטער עליה אפילו שעה אחת. מדמו של נתן שהיה דור משלח קסדורויות לאחריו לידע אם מפזר הוא דברים אילו היה מפזר דברים לא היו הורגו מדמן של ישראל. אמר ר' יהודה ב"ר סימון בשם ר' לוי בר פרטא מפני מה לא פרשו כתובים כמה חללים בהר הגלבוע. על שם (מיכה א י) בגת אל תגידו וגו'. מדמו של אוריה אמר ר' יהושע בן לוי (שמואל ב כג ט) אוריה החתי כל שלשים ושבעה. ר' יונה בוצרייה אמר שהורידו אותו מגדולתו שהיה ראוי להמנות אחר שלשים וששה ומנו אותו לאחר שלשים ושבעה. ר' חנינא בר פפא בשם ר' חנינא בר ספרא מייתי לה מן הדא (שמואל ב יב ט) מדוע בזית את דבר ה' וגו' ואותו הרגת בחרב בני עמון. ורבני אמרי ואותו הרגת מגיד שהרבה צדיקים כיוצא בו הרג:

טבות בשם שמואל אמר לא התירו יפת תואר אלא לאחר ארבע עשרה שנה שבע שכבשו ושבע שחלקו. ואני אומר לא התירו אלא ביאה ראשונה בלבד כדי שתקבל עליה מה שכתוב בפרשה (דברים כא יג) והסירה את שמלת שביה וגו'. רבי יוחנן שלח לרבני דתמן אמר להון אתון אמרין תרתין מלין בשם רב ולית אתון אמרין טבאות. אתון אמרין בשם רב לא התירוה אלא ביאה ראשונה בלבד כו'. אתון אמרין בשם רב מזבח

שבירושלים קולט וגגו קולט ואני אומר לא מזבח קולט ולא גגו קולט אלא שש ערי מקלט בלבד תדע לך יואב תחכמוני ראש השלישים היה טועה כל הטעות הזאת (מלכים א ב כח) וינס יואב אל אהל ה' וגו'. והלא לא ברח אלא אצל סנהדרין אמר אם אהרג יתנו נכסי ליורשי. דתניא הרוגי מלכות נכסיהן למלכות הרוגי בית דין נכסיהן ליורשי. שלח שלמה אחריו ואמר לו בוא קבל עליך מדת הדין. אמר לו חמש גזירות גזר עלי אביך אם מקבל את אותן אף אני אקבל עלי מדת הדין. הדא הוא דכתיב (שמואל ב ג כט) יחולו על ראש יואב וגו'. זב מרחבעם. (מלכים א יב יח) והמלך רחבעם התאמץ וגו'. ומצורע מעוזיה. (דברי הימים ב כו כא) ויהי עוזיה המלך מצורע וגו' מחזיק בפלך מיואש. (דברי הימים ב כד כד) ואת יואש עשו שפטים נופל בחרב מיאשיהו. (שם לה כג) ויורו היורים למלך יאשיהו. אמר ר' מנא שלש מאות חצים ירו בו עד שנעשה גופו ככברה. וחסר לחם מיהויכין. (מלכים ב כה ל) וארוחתו ארוחת תמיד וגו'. מיד ויעל בניהו בן יהוידע ויפגע בו וגו' במדבר. רבי פנחס ור' ירמיה בשם ר' חייא בר אבא אמר וכי במדבר היה ביתו של יואב. אלא כיון שמת נעשו ישראל כמדבר. אין תימר שהיה בונה להם דימוסיות ומרחצאות שבהם היה חיותן. אין תימר שהיה בוזז ומאכיל לחכמים ותלמידיהן שבח שבחי שבחין היו לו. צר לי עליך אחי יהונתן וגו' מאהבת נשים. משתי נשים. איזו זו מיכל ואביגיל. אביגיל בעולם הזה ומיכל לעתיד לבא. איך נפלו גבורים וגו'. ר' חנינא ור' יונתן תרויהון אמרין מכאן מציינו שהצדיקים קרויין כלי מלחמה. ויאבדו כלי מלחמה:

ויוסף עוד דוד את כל בחור בישראל שלשים אלף. ר' ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא תשעים אלפים בחורים מנה דוד באותו היום. הדא הוא דכתיב בחור כל בחור את כל בחור. והיה ארון ה' בא עיר דוד ומיכל בת שאול וגו'. אמרה ליה של בית אבא היתה מלכות נאה ממך. חלילה להם שלא ראה אדם בהם בימיהם פיסת יד ופיסת עקב מגולין אלא כולם היו מכובדין ממך. ומה דוד אמר לה. לפני ה' אשר בחר בי מאביך וגו'. אמר לה של בית אביך מבקשים כבוד עצמן ומניחין כבוד שמים. ואני איני עושה כן אלא מניח כבוד עצמי ומבקש כבוד שמים. אמר תימר שהייתי שפל בעיני אחרים ונבזה ולא בפני עצמי. תלמוד לומר והייתי שפל בעיני ועם האמהות וגו'. אמר לה דוד מיכל חס ושלום שאין את נקראת מן האמהות אלא מן האימהות. ותאמר מה נכבד היום וגו'. אמרה הלואי לעיני בני אדם אלא לעיני אמהות עבדיו. כהגלות נגלות אחד הרקים. אמר רבי אבא בר כהנא כאלין ארכי לסטים

מדרש שמואל פרשה כו

ויהי בלילה ההוא ויהי דבר ה' אל נתן לאמר לך ואמרת אל עבדי דוד כה אמר ה' האתה תבנה לי בית לשבתי. רב אמר עצה עמוקה נתן לו באותה הלילה. רבי חנינא בר פפא ורבי סימון. רבי חנינא בר פפא אמר אמר לו הקב"ה לנתן הנביא נתן האדם הזה שאני משלחך אצלו ממחר הוא. קודם עד שלא ישכור פועלים לך ואמור לו לא אתה תבנה לי בית שלא יהיה לו עלי תרעומת. ורבי סימון אמר אמר לו הקב"ה לנתן הנביא נתן האדם הזה שאני משלחך אצלו נדרן הוא. קודם עד שלא ידור לך ואמור לו לא אתה תבנה לי בית כדי שלא יהא לו בושה אצל סנהדרין. כתוב אחד אומר האתה תבנה. וכתוב אחד אומר (דברי הימים א יז ד) לא אתה תבנה. שאין אתה בונה אותו. האתה תבנה. שהוא נקרא על שמך. רבי הונא בשם רבי שמעון בן לקיש אמר אלף וחמש מאות אמות חפר דוד לעמוד על משתיתה של ארץ. דתניא שלש בתולות הן בתולת אדם. בתולת שקמה. בתולת הארץ. בתולת אדם כל שלא נבעלה מימיה. בתולת שקמה כל שלא נקצצה מימיה. בתולת הארץ כל שלא נעבדה מימה. רבן שמעון בן גמליאל אמר כל שאין בה חרס. וכיון שחפר דוד אלף וחמש מאות אמה מצא בה חרס אמר כל יגיעה זו שיגעתי ואחר כך מצאתי חרס. באותה שעה נתן הקב"ה פתחון פה לחרס אמר אין זה מקומי אלא בשעה שנבקעה הארץ ירדתי

כאן אם אין את מאמיני הרי תהום תחתי. נטלו דוד ועלה תהום והציפו. אמר כל מאן דידע למימר מלה למוקמה הדין תהומא ולא מקים ליה יתחנק. והוה תמן אחיתופל ואמר מלה ואוקמיה. אפילו כן אתחנק. הדא הוא דכתיב (שמואל ב יז כג) ויצו אל ביתו ויחנק. אמר רבי יוסי מכאן צריך אדם לחוש על קללתו של זקן אפילו על חנם:

אהיה עמך בכל אשר הלכת וגו'. ולהלן אמת אמר (בראשית לא ג) שוב אל ארץ אבותיך ולמולדתך ואחר כך ואהיה עמך. אלא דוד על ידי שהיה מפרנס את ישראל היה אומר לו בכל אשר הלכת. אבל יעקב על ידי שהוא מפרנס את ביתו היה אומר לו שוב אל ארץ וגו'. ואכרתה את כל אויביך מפניך. עשרה אויבים היו לו לדוד. חמשה בישראל וחמשה באומות העולם. חמשה בישראל דואג ואחיתופל ושאל ושמעיה בן גרא ושבע בן בכרי. חמשה באומות העולם גלית ושלישת אחיו ושובך. כתוב אחד אומר שובך. וכתוב אחד (דברי הימים א יט טז) שופך. שובך שהיה דומה לשובך. שופך שנשפך דמו על הארץ. ועשיתי לך שם וגו'. מכאן קבעו חכמים אלקי דוד ובונה ירושלים כנגד אלקי אברהם יצחק ויעקב. ובשבת אף על פי שאין העובר לפני התיבה מזכירו. המפטיד בנביא מזכירו אלקי דוד מצמיח ישועה לעמו ישראל. ושמתי מקום לעמי ישראל ונטעתיו וגו'. תמן תנינן שמעון הצדיק וכו' רבי הונא בר' אחא אמר מקרא מלא ועוברי ימים פרשוהו (שמות טו יג) נחית בחסדך. הרי בזכות החסד. נהלת בעזך. הרי בזכות התורה. אל נוה קדשך. זה עבודת המשכן. אימתי נתבסס העולם משבאו לנוה קדשך. אמר ר' שמואל בר נחמן וכשבאו לנוה קדשך נתבסס העולם. הדא הוא דכתיב ושמתי מקום לעמי ישראל. ונטעתים אין כתיב כאן. אלא ונטעתיו. לעולם:

כי ימלאו ימין וגו'. אמר ר' שמואל בר נחמן ימים שלמים אני מונה לך ואיני מונה לך ימים חסרים. והימים אשר מלך דוד (מלכים א ב יא) וגו'. כתיב (שמואל ב ה ה) בחברון מלך על יהודה שבע שנים ושישה חדשים ובירושלים מלך שלשים ושלוש שנה. אלן יתיריא. דהכא מה אינון. רבי יצחק בר קצרתה בשם ר' יונה אמר חסירין היו אלא שהכתובין חולקין כבוד לירושלים ומונין אותן שלמים. אמר ר' יודן חשבון מרובה בולע לחשבון מועט. לפי שכתוב (מלכים א יא טז) כי ששה חדשים ישב שם יואב וגו'. אותן ששה חדשים לא עלו מן המנין. אמר ר' יודן כל אותן ששה חדשים שהיה דוד בורח מפני אבשלום בנו לא עלו מן המנין. אלא בשעירה היה מתכפר לו כהדיוט. ככל הדברים האלה וככל החזיון וגו'. אז דברת בחזון לחסידך (תהלים פט כ) מדבר בדוד שנדבר עמו בדבור ובחזיון. שנאמר ככל הדברים האלה וגו'. לחסידך. דכתיב ביה (שם פו ב) שמרה נפשי כי חסיד אני. ותאמר שויתי עזר על גבור. רבי אבא בר כהנא אמר שלשה עשר מלחמות עשה דוד ורבנין אמרי שמונה עשר. ולא פליגין. מאן דאמר שלשה עשר לצרכיהון של ישראל. ומאן דאמר שמונה עשר חמשה לצרכו וי"ג לצרכיהם של ישראל. הרימותי בחור מעם. ויבחר בדוד עבדו וגו'

מדרש שמואל פרשה כז

ויבא המלך דוד וישב לפני ה' ויאמר מי אנכי ה' אלקים ומי ביתי כי הביאותני עד הלום וגו'. תאני רבי חייא אין ישיבה בעזרה אלא למלכי בית דוד בלבד. אמר רבי שמעון בן לקיש אף למלכי בית דוד אין ישיבה בעזרה. מתיבין ליה ויבא המלך וישב לפני ה'. רבי בון בר נגדי אמר יישב עצמו בדברים. תמן תנינן יצאתה כת הראשונה וישבה לה בהר הבית מכלל שישבה לה. מכאן נאמר שבפנים עומדים היו. ותקטן עוד זאת בעיניך וגו'. אמר ר' סימון לאחד שעשה לו חברו קטנה. ואומר לו עשית קטנה סופך לעשות גדולה. וזאת

תורת האדם. פרקו וזמנו דבר נשא. דבר אחר תורת האדם זה יוסף. דכתיב (בראשית לט ו) ויהי יוסף יפה תואר ויפה מראה. דבר אחר זאת תורת האדם המעולה שבנביאים זה משה. את מוצא מה שכתוב בזה כתוב בזה. זה מלך על ישראל ויהודה וזה מלך על ישראל ויהודה. זה הקריב וזה הקריב. זה במות וזה במות. זה בא אשרי וזה בא באשרי:

ומי כעמך ישראל וגו'. רבי ברכיה בשם רבי אבא בר כהנא. כתוב אחד אומר (דברי הימים א יז כא) אשר הלך. וכתוב אחד אומר (שמואל ב ז כג) אשר הלכו. אשר הלכו זה משה ואהרן. ותכונן לך את עמך ישראל וגו' ועתה הואל וברך וגו'. אמר רבי יוחנן אמר לו הקב"ה לדוד. דוד אין הבור מתמלא מחולייתה אלא אם כן משכו אמה ממקום קרוב. אף אתה פשוט ידיך באומות העולם ואת מתברך. הדא הוא דכתיב ויהי אחרי כן ויך דוד את הפלשתים וגו'. ויאסוף דוד את כל העם וילך רבתה וגו' ויקח את עטרת מלכם וגו' משקלה ככר זהב ואבן יקרה ותהי על ראש דוד. והלא פוחתת הראש. אבן שואב היה בה ומחזיקה על ראשו. רב הונא בשם רב יוסף אבן טובה היה בה יפה ככר זהב. ודכוותה (בראשית כד כב) ויקח האיש נזם זהב בקע משקלו אמר ר' יהושע אבן טובה היה משקלה בקע. ודכוותה (אסתר ח טו) ומרדכי יצא מלפני המלך וגו' ועטרת זהב גדולה. אמר ר' חייא בר יוסף דמיה היו כפולים. (שמואל ב יד כה) וכאבשלום לא היה איש יפה וגו' ובגלחו את ראשו וגו'. אמר ר' יודן נזיר שנים היה. שנאמר (שם) והיה מקץ ימים לימים אשר יגלח וגו'. נאמר כאן ימים. ונאמר להלן (יקרא כה כט) ימים תהיה גאולתו. מה להלן י"ב חדשים אף כאן י"ב חדשים. רבי נהוראי אומר מגלח אחד לשלשים יום כדרך שהכהנים מגלחים. שנאמר (יחזקאל מד כ) ופרע לא ישלחו כסוס יכסמו את ראשיהם. ר' יוסי אומר בכל ערב שבת היה מגלח שערו שכן דרך בני המלכים להיות מגלחין מערב שבת לערב שבת. אמר ר' כחרובית היה. ואין תימר ככידון והלא בדים בדים היה עשוי:

וברזילי הגלעדי ירד מרוגלים וגו'. אמר ר' יודן חמשה פעמים כתיב ברזילי וברזילי כנגד חמשה ספרי תורה. ללמדך שכל מי שהוא נזקק לצדיק בשעת פרנסתו מעליו עליו כאלו קיים חמשה ספרי תורה.. אמר ר' אליעזר כמה דיואית משתפכות כמה קולמסין משתברין כדי לכתוב בני חת בני חת עשרה פעמים. ללמדך שכל מי שהוא מסדר מקחו של צדיק מעליו עליו כאלו קיים עשרת הדברות

מדרש שמואל פרשה כח

לא יגרע מצדיק עינו ואת מלכים לכסא ויושיבם לנצח ויגבהו (איוב לו). עינו דוגמא דידהון. אמר רבי לוי עייניהון קפידהון. לאה תפסה פלח של הודייה ועמדו כל בניה בני הודייה (בראשית מט ח) יהודה אתה יודוך אחיך. דוד (תהלים קיח כט) הודו לה' כי טוב. (דניאל ו יא) ומצלא ומודא. רחל תפסה פלך השתיקה ועמדו כל בניה בעלי מיסתורין. בנימין אבנו ישפה. מהו ישפה יש פה יודע במכירתו של יוסף ושותק. שאול (שמואל א י טז) ואת דבר המלוכה לא הגיד לו. (אסתר ב י) לא הגידה אסתר וגו':

מפני מה נצרפו האבות ברעבון כדי שיזכו בניהם לתורה. אברהם נצרף ברעבון (בראשית יג) ויהי רעב בארץ וירד אברם מצרימה וגו'. יצחק נצרף ברעבון (שם כו א) ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון וגו'. יעקב נצרף ברעבון (שם מב א) וירא יעקב כי יש שבר במצרים וגו' ונחיה ולא נמות וגו' וירדו אחי יוסף וגו'. דוד נצרף ברעבון (שמואל ב כא א) ויהי רעב בימי דוד שלש שנים וגו'. עשרה רעבון באו לעולם. אחד בימי אדם (בראשית ג יז) ארורה האדמה בעבורך. אחד בימי למך (שם ה כט) מן האדמה אשר אררה ה'. אחד בימי אברהם (שם יב י) וירד אברם מצרימה. אחד בימי יצחק (שם כו א) ויהי רעב בארץ מלבד הרעב הראשון.

אחד בימי יעקב (שם מה ו) כי זה שנתים הרעב. אחד בימי שפוט השופטים (רות א א) ויהי בימי שפוט השופטים ויהי רעב בארץ. אחד בימי דוד (שמואל ב כא) ויהי רעב בימי דוד. אחד בימי אליהו (מלכים א יח) חי ה' אלקי ישראל אשר עמדתי לפניו אם יהיה השנים האלה טל ומטר וגו'. אחד בימי אלישע (מלכים ב ד) ויהי רעב גדול בשמרון. אחד שהוא מתגלגל ובא לעולם לעתיד לבא (עמוס א) לא רעב ללחם ולא צמא למים וכו'. רעב שבא בימי אליהו רעב של בצורת היה שנה עבדה שנה לא עבדה. רעב שבא בימי אלישע רעב של מהומה היה. (מלכים ב ד) עד היות ראש חמור בשמונים כסף וכו'. רב הונא ורב ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק עיקר אוונתיאה שלו לא היה ראוי להיות אלא בימי שאול אלא על ידי שהיה שאול גרופית של שקמה לגלו הקב"ה והביאו בימי דוד. מתלא אמר שילא חטא ויוחנא משתלמא. כך כולן לא באו בימי בני אדם שפופים אלא בימי בני אדם גבורים. רבי דרוסתא ורבי ירמיה בשם ר' שמואל בר רב יצחק לזג שהיה בידו קופה מליאה כוסות דיטריטון וכשהיה מבקש לתלות את קופתו היה מביא יתד ותוקעה ונתלה בה ואחר כך תולה קופתו. כך כולן לא באו בימי בני אדם שפופים אלא בימי בני אדם גבורים שהן יכולין לעמוד (בחסד כיוצא) בו רבי ברכיה שם ר' אבא בר כהנא (מיכה ו) האזכה במאזני רשע. וכי אפשר דור שמדותיו של שקר זוכה ובכיס אבני מרה. אמר ר' שאול לר' בצלאל מה דכתיב (הושע ב) כי זנתה אמם וגו'. אפשר ששרה אמנו זונה היתה. אמר לו חס ושלום אלא אימתי דברי תורה מתבזין בפני עמי הארץ בשעה שבעליהן מבזין אותן. אתא רבי יעקב בר אבדימי ועבדה שמועה אימתי דברי תורה נעשין כזונות בפני עמי הארץ בשעה שבעליהן מבזין אותן. ר' יוחנן מייתי לה מהכא (קהלת ח) וחכמת המסכן בזויה. וכי חכמתו של רבי עקיבא שהיה מסכן בזויה היתה. אלא מהו מסכן מי שהוא בזוי בדבריו. כגון זקן יושב ודורש לא תטה משפט והוא מטה משפט. לא תכיר פנים והוא מכיר פנים. לא תקח שוחד והוא לוקח שוחד. כל אלמנה ויתום לא תענון הוא מענה אותם. שמשון הלך אחר עיניו. שנאמר (שופטים יד ג) אותה קח לי כי היא ישרה בעיני. (שם טז לא) והוא שפט את ישראל עשרים שנה גדעון עבד עבודה זרה. שנאמר (שם ח כז) ויעש אותו גדעון לאפוד וגו' ויזנו כל ישראל אחריו (שם) והוא שפט את ישראל ארבעים שנה. הוי שאין לך מסכן גדול מזה אוי לדיין שמכיר פנים במשפט:

ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה אחרי שנה. מהו אחרי שנה. מלמד שהיו שלש שנים רצופות. ויבקש דוד את פני ה'. אמר דוד צאו וראו שמא יש בכס בני אדם שהן עובדין עבודה זרה שאין השמים נעצרים אלא בעון ישראל שהן עובדין עבודה זרה. הדא הוא דכתיב (דברים יא טז) השמרו לכם פן יפתה לבבכם וגו' וחרה אף ה' בכס ועצר את השמים וגו'. יצאו ובקשו ולא מצאו. אמר שמא גלוי עריות ביניכם. דכתיב ותחניפי ארץ בתזנותך וכו'. ואומר (ירמיה ג ב) וימנעו רביבים ומלקוש לא היה ומצח אשה זונה היה לך וכו' יצאו ובקשו ולא מצאו. אמר להם שמא שפיכות דמים ביניכם. דכתיב (במדבר לה) ולא תחניפו את הארץ וגו'. יצאו ובקשו ולא מצאו. אמר להן שמא אין מעשרין מעשרותיהן כתקונן שבעון מעשרות הגשמים נעצרין. דכתיב (מלאכי ג י) הביאו את כל המעשר וגו'. יצאו ובקשו ולא מצאו. מכאן ואילך אמר דוד אין הדבר תלוי אלא בי. התחיל שואל באורים ותומים. הדא הוא דכתיב ויבקש דוד את פני ה'. אמר רבי שמעון בן לקיש ששאל באורים ותומים. אמר ר' אלעזר טעמיה דרבי שמעון בן לקיש אתיא פני פני. כתיב הכא ויבקש דוד את פני ה'. וכתב התם (במדבר כז כא) ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורים לפני ה'. אמר לו הקב"ה דוד מוצל אתה אלא אל שאול שלא עשיתם חסד עמו ואל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים. באותה שעה אמר דוד וכי בשביל הגרים עשה הקב"ה לעמו כך. אמר לו הקב"ה אם מרחיק אתה את הרחוקים סופך לרחק את הקרובים. צא ולמד מיהושע רבך שבשעה שאמרו הגבעונים (יהושע י ו) עלה אלינו מהרה והושיעה לנו ועזרנו וכו'. באותה שעה אמר יהושע וכי בשביל הגרים הללו אנו מטריחין על הציבור. אמר לו הקב"ה אם מרחיק אתה הרחוקים סופך לרחק את הקרובים. צא ולמד

מטעתך מהיכן הוא. הדא הוא דכתיב (בראשית מו כ) ויולד ליוסף בארץ מצרים אשר ילדה לו אסנת בת פוטיפרע וכו'. וכתוב (במדבר יג ח) למטה אפרים הושע בן נון. מיד ויאמר דוד מה אעשה וגו' יונתן לנו שבעה אנשים מבניו וגו' ויחמול המלך על מפיבושת וגו'. על שהיה בן תורה נתפלל עליו העבירו לפני מזבח ולא קלטו היינו דכתיב (תהלים נג ג) אקרא לאלקים עליון לאל גומר עלי. שהסכים הקב"ה על ידו:

ויקח המלך את שני בני רצפה וגו' ויתנם ביד הגבעונים ויוקיעום וגו'. מלמד שהיו תלויים שבעה חדשים ממוצאי יום טוב הראשון של פסח עד יום טוב האחרון של חג. ותקח רצפה בת איה את השק וגו'. מהו אל הצור. אמר רב הושעיא שהיתה אומרת עליהם (דברים לב ד) הצור תמים פעלו וגו' ר' אחא בר זבינא אמר בשם רבי הושעיא גדול הוא קידוש השם מחלול השם. כתיב (שם כא כג) לא תלין נבלתו על העץ וגו' כי קללת אלקים וגו'. ובקידוש השם מתחלת קציר עד נתך מים עליהם. משה עשר בניסן עד שבעה עשר במרחשון. עד נתך מים עליהם מן השמים וגו'. והיו אומות העולם רואים אותם ואומרים תורתן של אלו פלסתר הוא. כתיב בתורתן לא תלין נבלתו על העץ. ואלו תלויים שבעה חדשים. כתיב בתורה אין דנין שנים ביום אחד. ואלו ויפלו שבעתם יחד [חסר יו"ד זה מפיבושת בן יהונתן שניצול שהיה חסר]. כתיב בתורה (שם כד טז) לא יומתו אבות על בנים וכו'. ואלו מתים בעון אבותם. אמרו להם ישראל אבותיהם של אלו המיתו את אלו. אמרו להן וכי מה טיבן של אלו. אמרו להן אלו הגרים שנתגיירו בימי יהושע. אמרו להם וכי בשביל הגרים הגרורים הארורים הללו עשה הקב"ה כך. אמרו אין אלוה כאלקיהם ואין אומה כאומה זו אין לנו לדבק אלא באומה זו שאלקיהם גדול מכל האלקים. הדא הוא דכתיב (שמות יח יא) כי גדול ה' מכל האלקים. מיד נתגיירו מאומות העולם מאה וחמשים אלף. הדא הוא דכתיב (דברי הימים ב ב טז) ויספר שלמה כל האנשים הגרים אשר בארץ ישראל אחרי הספר אשר ספרם דוד אביו וימצאו מאה וחמשים אלף וכו' ויעש מהם שבעים אלף סבל ושמונים אלף חצב בהר. וכל כך למה. להודיע שבחו של מי שאמר והיה העולם שהוא מקרב את הרחוקים ושמח לרחוקים כבקרובים ומקדים שלום לרחוק יותר מן הקרוב. הדא הוא דכתיב (ישעיה נג יט) בורא נב שפתים שלום שלום לרחוק ולקרוב וגו':

שלח דוד וקראן אמר להם מה לכם ולבית שאול. אמרין על שהמית מהן שבעה אנשים שני חטבי עצים ושני שאבי מים וחזן וסופר ושמש. יותן לנו שבעה אנשים מבניו וגו'. אמר להון ומה הננייה אית לכוון ואינן מתקטלין סבו לכוון דהב וכסף. והן אמרין אין לנו כסף וזהב עם שאול ועם ביתו. פלגון ונסבין חד חד. אמר דלמא יתפייסון. ולא אתפייסון. באותה שעה אמר דוד שלש מדות טובות נתן הקב"ה לישראל רחמנין ביישנין גומלי חסדים. דכתיב (דברים יג) ונתן לך רחמים וגו'. ואלו אין בהם אחת מכל אלו ועמד ורחקן. והגבעונים לא מבני ישראל המה וגו'. אף עזרא ריחקן (נחמיה יא) והנתנינים יושבים בעפל. ואף לעתיד לבא הקב"ה מרחקם (יחזקאל מח) והעובד העיר יעבדוהו וגו'. כתיב ונתן לך רחמים וגו'. היינו רחמנין. ביישנין (שמות כ) ובעבור תהיה יראתו על פניכם לבלתי תחטאו. והסימן לביישן שאינו חוטא. וכל מי שאין לו בושת פנים דבר ברי שלא עמדו אבותיו על הר סיני. וגומלי חסדים מנין (דברים ז) ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד וגו'

מדרש שמואל פרשה כט

איה חסדיך הראשונים אדני נשבעת לדוד באמונתך. כתיב ואלה דברי דוד האחרונים. הראשונים היכן הם תחלת עשייה. אלא מחלה השירה לשעבר. ר' ברכיה ורבי אבא בר כהנא בשם רבי אליעזר פתר לה בויסע משה את ישראל מים סוף (שמות טו). כיון שעלו ישראל מים סוף אמר ליה משה תחלת עשייה אלא

שמתחלת השירה לשעבר. ר' ברכיה בשם ר' אבא בר כהנה לאחר שירה כתיב (שופטים ו) ויעשו בני ישראל הרע בעיני ה'. ולפני השירה כתיב (שם ד) ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה'. תחלת עשייה. אלא השירה מחלה לשעבר. נאום דוד בן ישי. אוגינס בן אוגינס. נאום הגבר הוקם על. על שקיים עולה של תורה כעולה של מלכות. ונעים זמירות ישראל. רבי הונא מי מנעים זמירות ישראל דוד בן ישי. אמר אלקי ישראל לי דבר צור ישראל וגו' צדיק מושל יראת אלקים. אמר לו הקב"ה מכל שבראתי בעולמי מי מושל בי צדיק מושל בי. את מוצא מה שהקב"ה עושה הצדיק עושה. הקב"ה מחיה מתים ואליהו מחיה מתים. הקב"ה עוצר גשמים ואליהו עוצר גשמים. הקב"ה ממתיק את המרים ומשה המתיק מרים במרים. וכאור בקר יזרח שמש. אין אנו יודעין וכאור בקר יזרח שמש. אלא כשיאיר הקב"ה בוקרו של משיח יזרח שמש. דכתיב ביה (תהלים פט לז) וכסאו כשמש נגדי. בקר לא עבות זה משיח. דבר אחר בקר לא עבות. שלא בא בזכות אבות. בזכות מי הוא בא בזכותה של תורה. הדא הוא דכתיב כי לא כן ביתי עם אל כי ברית עולם שם לי וגו' ערוכה בכל בבבל ושמורה במדי כי כל ישעי וכל חפץ (כיון) כי לא יצמיח באדום ואיש יגע בהם וגו'. שרוף ישרפו בשבת זו סנהדרי גדולה של לשכת הגזית

מדרש שמואל פרשה ל

הצילני מדמים אלקים אלקי תשועתי תרנן לשוני צדקתך (תהלים נ"א טז) הצילני מדמו של אוריה וגו'. מתוך כך ויוסף אף ה' לחרות בישראל וימת את דוד כו' ויאמר למלאך המשחית רב וגו'. אמר ר' שמואל בר נחמן רמזו שהמות שולט בו. כמה דאת אמר (דברים ג כו) רב לך. ויאמר יואב אל המלך ויוסף ה' אלקיך על העם כהם וכהם מאה פעמים. מאה מאתים ארבע מאות. אמר ר' לוי בתוך שנים עשר חודש באו ברכותיו של יואב. אמר ר' אליעזר בן יעקב ברכותיו של משה אין להם קצבה (שם א יא) ה' אלקי אבותיכם יוסף עליכם ככם אלף פעמים ויברך אתכם כאשר דבר לכם. ויחזק דבר המלך על יואב ועל שרי החיל וגו'. אמר לו או אני מלך ואת שר הצבא או את מלך ואני שר הצבא. ויבאו הגלעדה גרש ואל ארץ תחתים חדשי בית ירח ויבאו דנה יען פניי. אמר רבי יוחנן וכי דנה יען אלא בנימין נכנס בעשרה ומתברך בשלשים וחמשה אלף ודן נכנס בצלמניתו אצל אביו ומתברך בששים ושנים אלף. ויבאו מבצר צר. תלליה דצור. ויתן יואב את מספר מפקד העם אל המלך ותהי ישראל. כיון שנמנו תשש כחם כנקבה. הכא את אמר ותהי ישראל שמנה מאות אלף איש. ולהלן את אמר (דברי הימים א כא ה) ויהיו כל ישראל אלף אלפים ומאה אלף איש. אמור מעתה שני פתקין עשה יואב אחד מרובה ואחד מועט אמר אם מקבל את המועט אין אני נותן לו את המרובה

מדרש שמואל פרשה לא

ויבא גד אל דוד ויאמר לו התבוא לך שבע שנים רעב בארצך ואם שלשה חדשים נסך לפני צריך והוא רודףך ואם היות שלשת ימים דבר בארצך ועתה דע וראה מה אשיב שולחי דבר. נתחשב דוד בפני עצמו ואמר אם בורר אני חרב עכשיו יהיו כל ישראל אומרין מה אכפת לו לבן ישי הוא בוטח על גבוריו. ואם בורר אני רעב עכשיו יהיו כל ישראל אומרין מה אכפת לו לבן ישי הוא בוטח על אוצרותיו. נברור דבר שהכל שוין בו. דבר אחר אם בורר אני חרב אין חרב בלא רעב. אם אני בורר רעב אין רעב בלא חרב. דבר אחר אם בורר אני חרב עכשיו יהיו כל ישראל תפוסים חרב בדרכים. אם בורר אני רעב עכשיו יהיו כל ישראל

תפושי רעב בדרכים. נבור דבר שהכל שוין בו. ויש אומרים גד רמזו ועתה דע וראה מה אשיב שולחי דבר.
דבר:

ויאמר דוד אל גד צר לי מאוד וגו' תני רבי שמעון בן יוחאי למה היה דומה דוד באותה שעה לחולה שנטה למיתה. אמרו ליה אן את בעי נתנינך גבי אביך או גבי אמך. אמר להם ווי לכו לואודנין דהכדין שמעי. אף על פי כן אומר אצל אבי טב לי. כך ויאמר דוד אל גד צר לי מאד וגו':

ויתן ה' דבר בישראל מהבקר ועד עת מועד. תאנא רבי שמעון בן יוחאי שלשים ושש שעות של פורעניות נגזר עליהם באותה שעה ועמדו פרקליטין גדולין ובטלו אותן אלו שבעת ימי השבת ושמונה ימי מילה וחמשה ספרי תורה וזכות שלשה אבות. ונשתיירו שם שלש עשרה שעות מי בטלן. תרי אמוראין. חד אמר זכות שנים עשר שבטים. וחורנא אמר זכות עשרת הדברות ושני לוחות. נשתיירה שם שעה אחת. ויתן ה' דבר בישראל מהבקר ועד עת מועד. רבי חייא רבה אמר משחיטת התמיד ועד זריקת דמו. רבי שמואל בר נחמן אמר משתזרק דמו ועד שתנן החמה. ורבנין אמרין משתנן החמה עד שיתמלא כל הגלגל בו. וראה כמה אוכלסין נפלו מהן. אילו היתה שעה שלימה על אחת כמה וכמה:

וישלח ידו המלאך אל ירושלים לשחתה המשחית בעם רב. אמרו אותו היום מת אבישי בן צוריה. ויאמר למלאך המשחית בעם רב. רב הוא משכונא גבר. ויבא גד אל דוד ויאמר לו עלה הקם מזבח וגו'. למה היה דוד דומה באותה שעה לאחד שהיה מכה את בנו ולא היה יודע בשל מה הוא מכהו. באחרונה אמר לו דע על דבר פלוני הכיתוך. כך כל אותן האוכלסים שנפלו לא נפלו אלא על ידי שלא תבעו מבנין בית המקדש. והרי דברים קל וחומר ומה אלו שלא בבנין בית המקדש כך. אנו על אחת כמה וכמה. לפיכך התקינו הנביאים הראשונים ישראל מתפללין שלשה פעמים בכל יום אומרים השב שכינתך לציון וסדר עבודתך לירושלים עירך

מדרש שמואל פרשה לב

ויקן דוד את הגורן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים. תני רבי שמעון בן יוחאי כתוב אחד אומר ויקן דוד את הגורן ואת הבקר בכסף שקלים חמשים. וכתוב אחד אומר (דברי הימים א כא) ויתן דוד לארנן במקום שקלי זהב משקל שש מאות. אלא אמור מעתה חמשים שקלים מכל שבט ושבט הרי שש מאות שקלים. רבי אומר בשם ר' אבא יוסי בן דרוסאי כתוב אחד אומר ויקן דוד את הגורן וגו'. וכתוב אחד אומר ויתן דוד לארנן במקום וגו'. אלא מקום המזבח בחמשים. הגורן בשש מאות שקל. אמר ר' אלעזר בן שמוע אנא לא שמעתה מפומיה דאבא. חבריא שמעונה מפומא דאבא. ויתן דוד לארנן וגו'. אבל הבקר לעולה והמוריגים וכלי הבקר לעצים בכסף שקלים חמשים. ויבן דוד שם מזבח וגו' ויעתר ה' לארץ וגו'. אמר ר' תנחומא ורב ביבי בשם ר' אלעזר בן יעקב נמשלו ישראל בחול. מה החול הזה את חסר בו גומא מבערב בשחרית את מוצא אותה שנתמלאה מאיליה. כך כל אותן האוכלסין שנפלו בימי דוד נתמלאו בימי שלמה. הדא הוא דכתיב (מלכים א ד כ) יהודה וישראל רבים כחול אשר על שפת הים וגו'. אמר ר' יהודה ברבי סימון אנא לא שמעתה מפומיה דאבא. חבריא אינון שמעונה מפומיה דאבא ויעתר ה' לארץ ותעצר המגפה מעל ישראל. (בראשית מו כז) כל הנפש הבאה ליעקב מצרימה וגו' ובני יוסף אשר יולד לו במצרים. ר' לוי בשם ר' שמואל בר נחמן ראית מימיך אדם נותן לחבירו ששים וששה וחוזר ונותן לו אף שלשה והוא מונה אותן שבעים. אלא זו יוכבד שהורתה בדרך ולידתה בין החומות והוא מונה אותה. שנאמר (במדבר כו ט) ושם אשת עמרם יוכבד בת לוי אשר ילדה אותה ללוי במצרים. ר' לוי בשם ר' שמואל בר

נחמן למוד הוא הקב"ה שהוא מונה את השבט הזה עד שהוא במעי אמו. הדא הוא דכתיב (דברי הימים א כה ג) לידותון בני ידותון גדליהו וצרי וישעיהו חשביהו ומתתיהו ששה. בפרט חמשה ובכלל ששה. אלא זה שמעי שמנאו הקב"ה עד שהוא במעי אמו. ואם יאמר לך אדם העשירי שמעי. אמור לו עשירי לדוכן. ויש אומרים בן דן השלים עמהם. בתורתו של רבי מאיר מצאו כתוב (בראשית מו כז) ובן דן חושים בני דן חושים. הדא הוא דכתיב ויבאו הגלעדה ואל ארץ תחתים חדשי ויבאו דנה יען וסביב אל צדון ויבאו הגלעדה. גרש ארץ תחתים חדשי בית ירח דנה פנייס. דנה יען מדה כנגד מדה. דן נכנס בצלמוניתו אצל אביו ומתברך בשבעים אלף. ובנימין נכנס בעשרה ומתברך בארבעים אלף. ויש אומרים סרח בת אשר השלימה עמהן. שנאמר (שמואל ב כ טז) ותקרא אשה חכמה וגו' ויקרב אליה. אמרה ליה קצור את ולית את לפום שמך. ותאמר לאמר דבר ידברו בראשונה אין את בן תורה ואין דוד בן תורה וכן התמו על כן תמו דברי תורה לא כן כתיב (דברים כ י) כי תקרב אל עיר וגו'. שמא למלחמה כתיב. אמר לה ואת מאן. אמרה ליה אנכי שלומי אמוני ישראל אני שהשלמתי מנינם של ישראל במצרים אני היא שהשלמתי נאמן לנאמן יוסף למשה. מה אתה מבקש להמית עיר. ולא עוד אלא שאני אם בישראל למה תבלע נחלת ה'. מיד ויען יואב ויאמר חלילה חלילה לי. שני פעמים. אלא חלילה ליואב חלילה לדוד חלילה לדוד חלילה למלכותו. אלא לא כן הדבר כי איש מהר אפרים שבע בן בכרי שמו נשא ידו במלך בדוד. אם במלך למה בדוד ואם בדוד למה במלך. רבי עזריה בשם רבי יהודה ברבי סימון ללמדך שכל מי שמעמיד פניו במלך כאלו העמיד פניו בתלמידי חכמים. על אחת כמה וכמה שהיה דוד מלך ישראל ותלמיד חכם. אמר ר' יודן כל המעיז פניו במלך כאלו מעיז פניו בשכינה. שנאמר נשא ידו במלך בדוד. במלך זה מלך מלכי המלכים הקב"ה. ואחר כך בדוד זה דוד מלך ישראל. תנו אותו לבדו ותאמר הנה ראשו מושלך אליך וגו'. ומנן הוה ידעה. אלא אמרה כל מאן דמחצף אפיה במלכות בית דוד מרים הוא רישיה מן לעיל. מיד ותבא האשה אל כל העם בחכמתה. ומה היתה חכמתה. דאמרה להון לית אתון שמעון בדוד הידא אומה רמת בהון או הידא הוא מלכות קמת קדמיהון. אמרין לה ומה בעי. אמרה להון אלף גוברין הוא בעי לא טב לכון למיתן אלף גוברין ולא למחרב מדינתכון. אמרו לה כל בר נש ובר נש יהיב לפום מה דאית ליה. אמרה להון אנא אזלא ומפייס ליה דלמא הוא שביק ציבחר. עבדת גרמה אזלה ואתת אמרה להון חמש מאה גברין הוא בעי לא טב למיתן ליה חמש מאה גברין ולא למחרב מדינתכון. עתדין ליה חמש מאה גברין. אמרה אנא אזלא ומפייסא ליה דלמא הוא שביק ציבחר. עבדת גרמה אזלה ואתיא אמרה להון חד גבר הוא בעי מנכון. אמרין לה אי טב קרתה הוא אנן יהבין יתיה ליה. אמרה להון אכסנאי הוא ושבע בן בכרי שמו. מיד עמדו כל העם ויכרתו את ראש שבע בן בכרי וישליכו אל יואב וגו'. אמר ר' שמואל בר נחמן אמר ר' יונתן מפני מה זכו מרדכי ואסתר ליעשות נס זה על ידם. מפני אשתו של שמעי אם אביהם שהצילה שני צדיקים מן ההריגה ואלו הן אחימעץ ויונתן. בשעה שרדפו עבדי אבשלום אחריהם רצו והכניסו לביתו של שמעי. מה עשתה אותה הצדקת הכניסה אותם בתוך הבאר ופירעה את עצמה וישבה על פי הבאר כדי שתציל את שני הצדיקים מן המיתה. כיון שנכנסו עבדי אבשלום וראו אותה שהיא מפורעת חזרו לאחוריהם אמרו אפשר שני צדיקים חבויין בתוך הבור ואשה חשובה כזו מפורעת עליה. מנא לך. דהכי כתיב (שמואל ב יז יט) ותקח האשה ותפרוש את המסך על פי הבאר ותשטח עליו הריפות. מהו ותשטח עליו הריפות. שחירפה וניוולה את עצמה כדי שתציל את שני הצדיקים מן המיתה. אמר לה הקב"ה הואיל ובזית את עצמך על שני הצדיקים הללו אני אוציא ממך שני צדיקים שיעמדו בפרצותיהן של ישראל ובשבילן אני מציל את ישראל מן ההריגה. ערב ט' באב כל אותן השנים שהיו ישראל במדבר היה כרוז יוצא מלפני משה ומכריז הכל ילכו לחפור. והלך כל אחד ואחד וחפר קבר לעצמו והיה לן בה. למחר היה מכריז יוצא ומכריז יבדלו החיים מן המתים. והיו עומדין ומוציאין עצמם חסרים ט"ו אלף בפרוטרוט עד שחסרו שש

מאות אלף. ובשנת הארבעים האחרון גם כן עשו כן ועמדו כולן. כיון שראו שעמדו כולן נתייראו ואמרו שמא טעינו בחשבון החודש. חזרו בליל עשירי ולנו כל אחד ואחד בקברו. למחר עמדו כולן. עוד חזרו בליל אחד עשר וכן בשנים עשר וכן בשלשה עשר וכן בארבעה עשר וכן בחמשה עשר באב. וכיון שראו שאין אחד מהם מת ידעו שבטלה הגזרה ועשאוהו יום טוב. וכך שנו חכמים לא היו ימים טובים לישראל כחמשה עשר באב וכיום הכפורים וכו':

תם ונשלם שבח לאל בורא עולם